

Till statsrådet Jan Björklund

Den 14 mars 2007 förordnade statsrådet Jan Björklund en arbetsgrupp, Betygsberedningen (U 2007:A), inom Utbildningsdepartementet med uppdrag att utreda en ny betygsskala (U2007/1994/SAM). Den 2 maj 2007 förordnade statsrådet Björklund ytterligare en person att ingå i arbetsgruppen (U2007/3381/SAM). Den 20 november förlängdes arbetsgruppens förordnande (U2007/7213/SAM). I arbetsgruppen har följande personer ingått: Bente Björk, kansliråd vid universitets- och högskolenheten, Maria Caryll, ämnesråd vid skolenheten, Berndt Ericsson, ämnesråd vid enheten för studiefinansiering och vuxenutbildning, Peter Syrén, kansliråd vid rättssekreteriatet, Gudrun Wirmark, ämnesråd vid gymnasieenheten samt Ulla Lindqvist, undervisningsråd vid Skolverket. Ämnessakkunnig Kristian Ramstedt ingick i arbetsgruppen t.o.m. den 6 augusti 2007 (U2007/5077/SAM).

Arbetsgruppen får härmed redovisa sitt uppdrag.

Stockholm den 13 februari 2008.

Innehållsförteckning

Till statsrådet Jan Björklund	1
Innehållsförteckning.....	2
Sammanfattning	6
Bakgrund.....	6
Innehåll	6
1 Inledning.....	9
1.1 Uppdraget.....	9
1.2 Utredningsarbetet	10
1.3 Förutsättningar för uppdraget.....	11
2 Historik	12
2.1 Bokstavsskalan – de absoluta betygen	12
2.1.1 Den absoluta skalan	12
2.1.2 Folkskolan.....	12
2.1.3 Läroverken.....	14
2.2 Sifferskalan – de relativa betygen	15
2.2.1 En femgradig relativ betygsskala.....	15

2.3	Kritik mot det relativa betygssystemet.....	16
2.3.1	Svårhanterligt system	16
2.3.2	Olika för olika skolformer	17
2.3.3	Betygsinflation och betygsglidning	18
2.3.4	Konkurrens och tidsanda	19
2.4	De mål- och kunskapsrelaterade betygen.....	19
2.4.1	Omfattande förändringar i betygssystemet	19
2.4.2	1990 års betygsberedning	20
2.4.3	Riksdagens beslut	23
2.4.4	Likvärdigheten i det nya betygssystemet	25
2.4.5	Övergången till ett nytt system	26
2.4.5.1	Införandet av ett nytt system	26
2.4.5.2	Skolverkets kvalitetsgranskning	28
2.4.5.3	Statliga insatser	30
3	Betygsskalor i andra länder	31
3.1	Betygsskalor i olika länder	31
3.1.1	Olika betygsskalor	31
3.2	European Credit Transfer System	32
3.3	Betygsskalor i de nordiska länderna.....	35
3.3.1	Danmark.....	35
3.3.1.1	Tidigare betyg	36
3.3.1.2	Den nya betygsskalan	37
3.3.1.3	Examinationer.....	40
3.3.2	Finland.....	40
3.3.3	Island	42
3.3.4	Norge.....	43
4	Ny betygsskala.....	45
4.1	Förslaget i sammanfattning	45
4.2	Inledning.....	47
4.3	Utgångspunkter	47

4.4	Den nya betygsskalan	49
4.4.1	Antal betygssteg och deras beteckningar	49
4.4.2	Beskrivning av betygsstegen	54
4.4.3	Betygsvärde för meritvärdering	56
4.4.4	Konsekvenser för tillträde till högre utbildning	58
4.5	Betyg i barn- och ungdomsskolan.....	60
4.5.1	Grundskolan.....	60
4.5.2	Specialskolan	66
4.5.3	Gymnasieskolan.....	68
4.5.4	Särskolan.....	70
4.5.4.1	Obligatoriska särskolan.....	71
4.5.4.2	Gymnasiesärskolan	73
4.6	Vuxenutbildning inom det offentliga skolväsendet	75
4.6.1	Kommunal vuxenutbildning (komvux).....	75
4.6.2	Svenskundervisning för invandrare (sfi)	79
4.6.3	Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox).....	81
4.7	Betygsbestämmelser utanför skolformsförordning- arna.....	83
5	Fortsatta insatser.....	84
5.1	Inledning.....	84
5.2	Behov av reviderade kursplaner.....	84
5.3	Ikraftträdande.....	85
5.4	Insatser för implementering och kompetensutveck- ling.....	85
6	Ekonomiska konsekvenser	90
7	Förordningsregleringen.....	91

8	Författningsförslag	93
8.1	Förslag till förordning om ändring i grundskoleförordningen (1994:1194)	93
8.2	Förslag till förordning om ändring i gymnasieförordningen (1992:394)	99
8.3	Förslag till förordning om ändring i särskoleförordningen (1995:206)	108
8.4	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan.....	111
8.5	Förslag till förordning om ändring i specialskoleförordningen (1995:401)	113
8.6	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.....	119
8.7	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda...	124
8.8	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare	126
	Bilaga 1 Sammanfattning av uppdraget	129
	Bilaga 2 Referenser.....	139

Sammanfattning

Bakgrund

En arbetsgrupp har tillsatts inom Utbildningsdepartementet med uppdrag att utreda och föreslå en betygsskala med flera steg än i dag för alla skolformer, där betyg ska sättas. Uppdraget omfattar dock inte andra delar av betygssystemet som t.ex. frågor om kunskapssyn, utformning av kriterier och vad som ska betygsättas. En betygsskala anger hur olika betyg betecknas, hur de beskrivs samt hur de värderas. Betygsskalan i sig bestämmer inte hur och på vilka grunder betygen sätts. Arbetsgruppen har eftersträvat att föreslå en betygsskala som är hållbar över tid och som ska kunna användas även om det sker förändringar i andra delar av betygssystemet.

Innehåll

I ett första kapitel redogörs för uppdraget, utredningsarbetet och förutsättningar för uppdraget. I ett andra kapitel ges en historisk redogörelse för användningen av olika betygsskalor, från den absoluta skalan fram till dagens betygsskala. I kapitlet beskrivs också en del av den kritik som framförts mot betygssystemen i olika sammanhang och bakgrunden till de mål- och kunskapsrelaterade betygen. Utredningens tredje kapitel innehåller en överblick av betygsskalor i andra länder, med tonvikt på den danska betygsskalan.

Arbetsgruppens förslag redovisas i utredningens fjärde kapitel. För närvarande genomförs eller planeras genomgripande reformer för såväl grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen, vilka kan påverka hur en ny betygsskala lämpligast bör användas. De förslag som arbetsgruppen lägger kan därför behöva justeras med hänsyn till det arbete som pågår. Redan i budgetpropositionen för 2007 angav regeringen att betygen ska vara obligatoriska från årskurs 6. Den inriktningen gäller fortfarande. Arbetsgruppen lämnar emellertid inte några författningsförslag om när betyg tidigast ska sättas i grundskolan och motsvarande skolformer.

Arbetsgruppen föreslår att en sexgradig skala införs, fem betygssteg för godkända resultat och ett betygssteg för icke godkänt resultat. Beteckningarna föreslås utgöra en bokstavsskala, där A – E betecknar godkända resultat och F icke godkänt resultat.

Nationella betygsriterier bör finnas för det lägsta, högsta och mellersta betygssteget vad avser godkända resultat. Om underlag för bedömning helt saknas till följd av omfattande frånvaro ska betyg inte sättas, vilket markeras med ett horisontellt streck.

I kapitel fyra redogör gruppen också för när och på vilka grunder s.k. skriftliga omdömen ska lämnas. När det gäller betygsvärdet bör det fastställas enligt en skala, där betyget E ges värdet 10. Därefter ökar värdet för varje högre betygssteg med 2,5. Därmed blir det högsta betygsvärdet 20.

Det femte kapitlet innehåller förslag på fortsatta insatser. Arbetsgruppen bedömer att nuvarande kursplaner behöver ses över. Inom ramen för detta arbete bör ett fortsatt arbete med betygsriterier ingå. Något förslag om tidpunkt för ikraftträdande av den nya skalan lämnas inte. Först när övriga reformer beslutats och Skolverket fått i uppdrag att utarbeta reviderade kursplaner går det att bedöma när betygsskalan kan träda i kraft för respektive skolform. Vidare konstateras att långsiktiga och strategiska insatser krävs. Lämplig skolmyndighet bör ges i uppdrag att föreslå insatser för implementering- och kompe-

tensutveckling. Det är också viktigt att skalans tillämpning, funktion och genomslag ses över efter en viss tid. Kapitel sex visar de ekonomiska konsekvenser som följer med behovet av dessa insatser. Den myndighet som kommer att föreslå insatser för implementering och kompetensutveckling bör också få i uppdrag att beräkna kostnaderna för genomförandet.

I promemorians sjunde och åttonde kapitel lämnar arbetsgruppen bland annat de författningsförslag som behövs för att kunna genomföra gruppens förslag.

1 Inledning

1.1 Uppdraget

Statsrådet Jan Björklund beslutade den 14 mars 2007 att tillsätta en arbetsgrupp, Betygsberedningen, med uppdrag att utreda en ny betygsskala (U2007:A). Arbetsgruppen ska, enligt direktiven till gruppen, utreda och föreslå en ny betygsskala med fler steg än i dag för samtliga skolformer och utarbeta förslag till hur den nya betygsskalan närmare ska utformas. Vidare ska gruppen utarbeta en modell för bedömningskriterier anpassade till den nya betygsskalan, ge exempel på hur sådana kriterier kan utformas och belysa konsekvenserna för antagning till gymnasieskolan och eftergymnasial utbildning. Arbetsgruppen ska även föreslå implementeringsinsatser och belysa behovet av kompetensutvecklingsinsatser samt redovisa de ekonomiska konsekvenserna och förslag till finansiering av genomförandet av förslaget till ny betygsskala. I arbetsgruppens uppdrag har även ingått att lämna de författningsförslag som behövs för att betyg enligt den nya betygsskalan ska kunna ges från och med höstterminen i årskurs 6 i grundskolan och grundsärskolan eller från och med årskurs 7 i specialskolan samt för att genomföra gruppens förslag i övrigt.

Arbetsgruppen ska i sitt arbete även pröva hur den så kallade ECTS-skalan (European Credit Transfer System) kan inspirera den nya betygsskalan. En utgångspunkt är att samma skala för de fem godkända betygsstegen bör kunna användas i samtliga skolformer. Ytterligare en utgångspunkt för gruppens arbete är att betygssystemet även fortsättningsvis ska vara mål- och kunskapsrelaterat samt att betyg ges från och med höstterminen

i årskurs 6 i grundskolan och i grundsärskolan eller från och med höstterminen i årskurs 7 i specialskolan.

Arbetsgruppen ska enligt direktiven samråda med berörda myndigheter på skolområdet. Vidare ska arbetsgruppen samråda med andra utredningar och arbetsgrupper vars arbete kan ha betydelse för utredningens arbete. Arbetsgruppen ska även samråda med företrädare för arbetslivet och samhället i övrigt samt med elevorganisationerna.

Arbetsgruppen ska i sitt arbete ta till vara kunskaper och erfarenheter från nordiska länder.

Arbetsgruppen ska enligt direktiven redovisa sina överväganden och förslag i en tryckt departementspromemoria senast den 15 oktober 2007.

1.2 Utredningsarbetet

Förslagen i denna departementspromemoria har tagits fram av en arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet. Förslagen och övriga texter har därför genomgått sedvanlig beredning inom Regeringskansliet. Beredningsprocessen har varit omfattande och medfört att direktiven i alla avseenden inte kunnat följas. Likaså har tidsplanen för arbetet förskjutits.

För att få underlag till sitt arbete har arbetsgruppen genomfört särskilda möten med Utredningen om mål och uppföljning i grundskolan m.m. (U 2006:02), Utredningen om en reformerad gymnasieskola (U 2007:01), Skollagsberedningen (U 2006:E), Statens skolverk, Lärarnas Riksförbund, Lärarförbundet, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Skolledarförbund, Riksförbundet för formell vuxenutbildning och föreningen för vuxnas lärande. Vidare har arbetsgruppen haft möten med Vuxenstuderandes intresseorganisation, Specialskolemyndigheten, Specialpedagogiska institutet, Friskolornas riksförbund och Sveriges Förenade Studentkårer. Arbetsgruppen har samrått med företrädare för Sameskolan och medverkat vid ett möte där representanter från bland annat Myndigheten för skolutveckling, Högskoleverket och Verket för högskoleservice fanns represen-

terade. Även elevorganisationerna har inbjudits att delta i samråd. Därutöver har arbetsgruppen besökt det danska Undervisningsministeriet i syfte att ta del av erfarenheter och kunskaper kring införandet av den nya danska betygsskalan.

1.3 Förutsättningar för uppdraget

För närvarande genomförs eller planeras genomgripande reformer av såväl grundskolan, gymnasieskolan som vuxenutbildningen, som kan påverka hur en ny betygsskala lämpligast bör användas. De förslag arbetsgruppen lägger kan därför behöva justeras med hänsyn till det arbete som pågår.

I arbetsgruppens uppdrag ingår att utarbeta och lämna förslag till en betygsskala med fler steg än i dag för alla skolformer där betyg ska sättas. Ett nytt betygssystem omfattar hela det regelverk som gäller betyg, när betyg ska ges, vad som gäller för olika skolformer, på vilka grunder betyg ska sättas etc. I betygssystemet ingår givetvis betygsskalan som en väsentlig del. Arbetsgruppens uppdrag omfattar således inte andra delar av betygssystemet än just betygsskalan, dvs. hur olika betyg betecknas, hur de beskrivs och hur de värderas.

Redan i budgetpropositionen för 2007 angav regeringen att betygen ska vara obligatoriska från årskurs 6. Den inriktningen gäller fortfarande. Arbetsgruppen lämnar emellertid inte några författningsförslag om när betyg tidigast ska sättas i grundskolan och motsvarande skolformer. Av detta följer att arbetsgruppen inte heller belyser behovet av insatser för implementering och kompetensutveckling för de lärargrupper i den obligatoriska skolan som tidigare inte har satt betyg. I ett avslutande kapitel redovisar arbetsgruppen sin bedömning av det fortsatta arbetet när det gäller den nya betygsskalan.

2 Historik

2.1 Bokstavsskalan – de absoluta betygen

2.1.1 Den absoluta skalan

Runt sekelskiftet 1900 fick olika skolformer i Sverige ett enhetligt betygssystem, den så kallade absoluta skalan. Benämningarna varierade något, men i huvudsak var de följande:

Betyg	Benämning	Betygsvärde
A	Berömlig	3
a	Med utmärkt beröm godkänd	2,5
AB	Med beröm godkänd	2
Ba	Icke utan beröm godkänd	1,5
B	Godkänd	1
BC	Icke fullt godkänd	0
C	Otillräcklig	0

Även om skalan kallades absolut var dock benämningen av olika betyg i hög grad en lokal fråga, i varje fall inledningsvis.

2.1.2 Folkskolan

Betygssättningen i folkskolan var under förra seklets inledande decennier endast samordnad när det gäller de beteckningar som användes. Betygen hade då ingen praktisk betydelse annat än som intyg på genomgången folkskola. Därmed var likvärdig-

heten eller jämförbarheten mellan olika betyg och vad de representerade i form av kunskaper, färdigheter, studieförmåga etc. inte någon stor fråga. Urvalet till realskolor och läroverk gjordes med hjälp av särskilda inträdesprov. Efter hand som allt större delar av ungdomskullarna sökte vidare till realskolor och läroverk väcktes frågan om intagningen i stället kunde baseras på betyg från folkskolan. Även likvärdigheten mellan de olika inträdesproven ifrågasattes.

Frits Wigforss fick år 1939 i uppdrag att utreda frågan om betyg och tillträde. Han konstaterade i sitt betänkande *Betygs-sättningen i folkskolan*¹ att olika betyg och betyg från olika lärare och skolor representerade mycket olika kunskaper. I utredningen föreslogs bland annat att standardiserande prov skulle införas för att stödja lärarna i deras betygssättning. I utredningen betonas också vikten av anvisningar för betygssättning och att lärarna måste göras väl förtrogna med de riktlinjer för betygssättningen som fastställs. Vidare anges att undervisning om betygssättningen bör meddelas i lärarutbildningen.

I slutet av 1940-talet infördes standardprov i modersmål (svenska) och matematik i första hand för årskurserna 4 och 6, eftersom det var från dessa årskurser elever rekryterades till läroverken. Bokstavsskalan gjordes relativ (eller grupprelaterad) med normalfördelningen som grund. Med det menas att det på förhand var bestämt hur stor andel av eleverna som skulle ha ett visst betyg. Fördelningen skulle gälla för samtliga läroämnen och årskurser. Den procentuella fördelningen av de olika betygen skulle gälla för hela gruppen av elever i landet som läste ett visst ämne ett visst år. Fördelningen gällde inte lågstadiet. Där, liksom ifråga om nytillkomna ämnen på högre stadier, skulle lärarna vara restriktiva med låga och höga betyg. Betyget Ba skulle dock även i dessa fall vara normalbetyg. En så kallad glidande betygsskala skulle inte användas, det vill säga en skala där betygen (och betygsmedelvärdet) ökar efter hand som eleverna når högre årskurser.

¹ SOU 1942:11.

2.1.3 Läroverken

De krav på ökad jämförbarhet mellan betyg satta av olika lärare som började resas i folkskolan i slutet av 1930-talet kom också att i ökad utsträckning gälla läroverket. Mot slutet av 1950-talet skedde en modifiering av de absoluta betygen i läroverken. En anpassning skedde till det relativa system som vid det laget användes i folkskolan. Detta gjordes delvis under påverkan av de pågående försöken med nioårig enhetsskola, där folkskolans relativa bokstavs betyg tillämpades. Även för läroverkens del ökade således trycket mot en mer enhetlig betygssättning. Skolöverstyrelsen gav år 1959 ut anvisningar för betygssättning och i dessa ingick rekommendationer om procentuell fördelning av betygen för två olika grupper av ämnen. Grupp I omfattade bland annat ämnena kristendoms kunskap, modersmål, franska, historia med samhällslära, fysik och kemi. Grupp II gällde ämnena engelska, tyska och matematik. Den procentuella fördelningen av betygen anges i nedanstående tabell.²

Betyg	A-a	AB	Ba	B	BC-C
Grupp I	5	20	40	35	0
Grupp II	5	15	35	35	10

Skolöverstyrelsen gav inte någon motivering till de olika procentsatserna för olika ämnen. Fördelningen har sin tyngdpunkt mot skalans nedre del, men andelen underkända elever med betyget BC eller C i grupp 1 anges till noll procent. Det betonas dock att fördelningarna avsåg terminsbetygen och inte examensbetygen. Hur de sistnämnda borde fördelas angavs inte.

² SOU 1977:9. *Betygen i skolan*. Betänkande av 1973 års betygsutredning. Stockholm: Liber

2.2 Sifferskalan – de relativa betygen

2.2.1 En femgradig relativ betygsskala

Under 1940- och 50-talen ökade behovet av utbildad arbetskraft och andelen sökande till utbildningar efter den grundläggande utbildningen i folkskolan tilltog. Detta var som tidigare nämnts ett av skälen till att standardprov och relativ betygsskala infördes i folkskolan. En tilltagande önskan om att kunna utnyttja den så kallade begåvningsreserven³ och 1960-talets utbildningsexplosion både på gymnasial nivå och högskolenivå bidrog också till behovet av tillförlitliga urvalsmetoder.

När den nya läroplanen för grundskolan (Lgr 62) infördes 1962 infördes också en ny femgradig relativ betygsskala. Det främsta skälet var ett ökat behov av ett tillförlitligt underlag för urval till högre utbildningar. Just betygens roll som urvalsinstrument brukar anföras som ett viktigt skäl till att betyg ska sättas.⁴ Detta bidrog till att den nya relativa betygsskalan med fem betygssteg kunde införas på alla stadier i grundskolan när den sattes år 1962 utan några större invändningar. Fyra år senare infördes samma skala i gymnasieskolan. Efter ytterligare några år var det relativa betygssystemet infört i hela skolväsendet.

Den nya skalan byggde, liksom Wigforss betygsskala, på normalfördelning. En skillnad var att de två lägsta och de två högsta skalstegen i bokstavsskalan fördes samman till ett högsta respektive ett lägsta betyg (5 respektive 1) i den relativa skalan. En andra skillnad var att betygen angavs med siffror i stället för med bokstäver.

³ Se t.ex. Husén, T. och Härnqvist, K. (2000). Begåvningsreserven. En återblick på ett halvsekelns forskning och debatt. Uppsala: Föreningen för svensk undervisningshistoria.

⁴ Andersson, H. (1999). *Varför betyg?* Lund: Studentlitteratur.

Betyg	1	2	3	4	5
Andel av populationen som läst kursen (%)	7	24	38	24	7

En ytterligare skillnad var att det inte angavs någon gräns för godkänt betyg. I den tidigare bokstavsskalan räknades BC och C som icke godkända resultat. För betyg i ordning och uppförande behölls dock bokstavsbedömning utan procentuell fördelning även efter 1962.

Den angivna fördelningen av betyg skulle gälla för hela den grupp av elever som läst kursen eller ämnet samtidigt. Det var samtidigt svårt för en lärare att på egen hand veta var de egna eleverna befann sig i en sådan nationell fördelning. För att vägleda lärarna tillhandahölls därför standardprov även fortsättningsvis i vissa ämnen i grundskolan.

I gymnasieskolan ersattes de tidigare studentexamensproven med så kallade centrala prov i ett antal ämnen.⁵ Dessa prov skulle ge lärarna vägledning om betygsnivå och betygsfördelning för eleverna i den egna klassen. Däremot skulle de inte ses som examensprov för den enskilda eleven på det sätt som tidigare gällt för real- och studentskrivningar.

2.3 Kritik mot det relativa betygssystemet

2.3.1 Svårhanterligt system

Det dröjde inte lång tid förrän protesterna mot det relativa betygssystemet tog fart. Systemet var svårhanterligt. Eftersom det var svårt för lärarna att veta hur de egna eleverna presterade i relation till övriga elever i Sverige, låg det nära till hands att använda den nationella fördelningen som underlag för fördelningen

⁵ Se t.ex. Henricsson, S-E (1987) *Skolöverstyrelsens provverksamhet, en översikt 1965-1985*. R 87:3 Stockholm Skolöverstyrelsen.

i den egna klassen eller gruppen. Detta ledde till att elever kunde få höra sådant som att ”femmorna har tagit slut”.

I och med detta uppstod en konkurrenssituation mellan eleverna. Det kunde leda till att om en elev delade med sig av sina kunskaper kunde den person eleven hjälpte få betyget 5, medan ”femmorna tagit slut” när eleven själv skulle bedömas. Eftersom endast en bestämd andel av de elever som läste ett ämne skulle ha ett visst betyg fanns det i riket som helhet ett givet antal av respektive betyg. Därmed kunde antalet femmor de facto ”ta slut”. När detta inträffade kunde dock inte en enskild lärare bedöma.

Denna upplevda och delvis verkliga konkurrenssituation stred mot skrivningarna i läroplanerna om ökad samverkan och ökat samarbete mellan eleverna. Systemet infördes för att ge ett rättvisande och objektivt underlag för urval till fortsatta studier och för att motverka så kallad betygsinflation, dvs. att betygsnivån ökar utan att ökningen motsvaras av ökade kunskaper. Betygsinflation var i teorin inte möjlig i det relativa systemet, eftersom betyget inte sattes utifrån en elevs kunskaper som sådana utan utifrån hur elevens kunskaper rangordnades i relation till övriga elevers kunskaper.

2.3.2 Olika för olika skolformer

När det gäller urval och jämförbarhet fungerade de relativa betygen förhållandevis väl i folkskolan, eftersom alla elever gick i folkskolan och läste i stort sett samma ämnen. I och med detta baserades också betygsmedelvärdet på en och samma uppsättning betyg, vilket gav en rimligt säker grund för jämförelse. Alla visste dessutom vad som jämfördes och möjligheterna till taktiska manipulationer, i den mån någon skulle ha eftersträvat sådana, var begränsade.

I den nya grundskolan, och än mer i gymnasieskolan, var situationen en annan. Där fanns flera utbildningsvägar med olika tillval eller linjer. Det gjorde att de sammanräknade medelbe-

tygen kunde baseras på skilda uppsättningar av ämnen och kurser, vilket gjorde att underlaget för jämförelserna kunde variera i hög grad. Även möjligheter till taktiska val fanns. Man kunde välja en gymnasielinje där det var förhållandevis lätt att få bra betyg och sedan komplettera med en särskild prövning på en annan linje. Man kunde också läsa in ämnena inom kommunala vuxenutbildningen som började byggas upp under 1970-talet. På så sätt kunde man få den särskilda behörighet som krävdes, samtidigt som det ursprungliga betyget gav allmän behörighet och utgjorde grunden för beräkningen av meritvärde vid tillträde till högre utbildning.

2.3.3 Betygsinflation och betygsglidning

Av flera orsaker var det även i det relativa systemet svårt att undvika betygsinflation och betygsglidning. I de ämnen som hade centrala prov kunde betygsinflation och betygsglidning till viss del hållas under kontroll. Det fanns en föreskrift om att betygsmedelvärdet för elevernas slutbetyg inte fick avvika mer än 0,2 betygssteg från medelvärdet på det centrala provet i ämnet.

Ett principiellt problem var vilken elevgrupp lärarna skulle utgå ifrån när de använde den betygsfördelning som skulle gälla för landet. Om läraren t.ex. utgick från de elever som började första årskursen på den naturvetenskapliga linjen verkade det rimligt att betygen vid slutet av vårterminen skulle följa den nationella fördelningen för den elevgrupp som gått första året på naturvetenskaplig linje. Naturvetenskaplig linje var dock en krävande linje och många elever bytte till annan linje efter det första året. I allmänhet var det inte de elever som lyckades bäst som bytte. Kvar till årskurs två, både på lokal och nationell nivå, blev således en grupp elever som hade fler höga betyg än vad den nationella fördelningen föreskrev och därmed ett nationellt medelbetyg som låg över stipulerade 3,0, t.ex. 3,4. Skulle nu dessa elever få sänkta betyg i årskurs 2 därför att deras mindre

framgångsrika kamrater slutat? Detta föreföll naturligtvis inte rimligt och effekten blev att betygsmedelvärdena steg.

Det visade sig efter hand att betygsmedelvärdena klart översteg de stipulerade, delvis till följd av att skolmyndigheterna så småningom sanktionerade att betygen inte behövde sänkas när elevunderlaget i en klass ändrades.⁶

Det ovan beskrivna kan kanske mer ses som exempel på betygsglidning än på betygsinflation, men betygsmedelvärdena steg i realiteten över tid. Det var ingen önskvärd effekt och visade att det relativa betygssystemet hade allvarliga brister.

2.3.4 Konkurrens och tidsanda

Utöver svårigheterna att tillämpa betygssystemet och att det skapade konkurrens mellan eleverna riktades också kritik mot de relativa betygen för att de inte sade någonting om elevernas kunskaper. Till detta kan ytterligare läggas den kritik som följde i kölvattnet på 1968 års vänsterrörelse och som i huvudsak gick ut på att skolan och betygssystemet sågs som ett medel för att sortera människor.

2.4 De mål- och kunskapsrelaterade betygen

2.4.1 Omfattande förändringar i betygssystemet

Under 1900-talets sista decennium skedde stora förändringar i skolsystemet och inte minst i betygssystemet. Om 1960-talet var 1900-talets ena stora reformperiod, så var 1990-talet den andra. Under båda årtiondena lanserades nya och jämfört med det föregående, radikalt förändrade läroplaner och betygssystem. I båda fallen kom sedan de nya betygssystemen att i olika avseenden

⁶ Ds 1990:60. *Betygens effekter på undervisningen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

ifrågasättas, främst när det gäller hur rättvisa och likvärdiga de mål- och kunskapsrelaterade betygen är.

2.4.2 1990 års betygsberedning

1990-talets systemskifte innebar en principiell övergång från regelstyrning till målstyrning. Det innebar också en decentralisering och en ökad betoning av ”professionens” och de lokala aktörernas inflytande på och ansvar för undervisningen.

I september 1992 publicerades betänkandet *Skola för bildning*.⁷ Det hade utarbetats av Läroplanskommittén, en expertutredning. Betänkandet utgjorde, tillsammans med det tilläggsuppdrag som gruppen redovisade i betänkandet *Kursplaner för grundskolan*⁸ ett halvår senare, kommitténs förslag till ny läroplan och nya kursplaner. Läroplanskommittén tog dock inte upp betygsfrågorna som i stället hade lagts i en särskild parlamentarisk utredning – Betygsberedningen. Betygsberedningen presenterade sitt betänkande *Ett nytt betygssystem*⁹ i september 1992, samtidigt som Läroplanskommittén lämnade sitt huvudbetänkande. På uppdrag av Betygsberedningen utarbetades också rapporten *Läraryppdraget. Prövning av principen för ett kunskapsrelaterat betygssystem*.¹⁰

Läroplanskommittén och Betygsberedningen arbetade således delvis parallellt och lämnade sina betänkanden samtidigt. Detta skapade svårigheter för Betygsberedningen, eftersom viktiga utgångspunkter som mål i läroplaner och kursplaner saknades under dess arbete. Genom tilläggsdirektiv samordnades dock utredningarna tidsmässigt. För att bereda väg för ett samarbete mellan de båda kommittéerna fick beredningen vidare uppdraget

⁷ SOU 1992:94. *Skola för bildning*. Huvudbetänkande av Läroplanskommittén. Stockholm: Allmänna Förlaget.

⁸ SOU 1993:2. *Kursplaner för grundskolan*. Betänkande av Läroplanskommittén. Stockholm: Fritzes.

⁹ SOU 1992:86. *Ett nytt betygssystem*. Slutbetänkande av Betygsberedningen. Stockholm: Allmänna Förlaget.

¹⁰ SOU 1992:59. *Läraryppdraget. Prövning av principen för ett kunskapsrelaterat betygssystem*. Rapport från Betygsberedningen. Stockholm: Allmänna Förlaget.

att vara parlamentarisk referensgrupp till Läroplanskommittén. Betygsberedningen föreslog en sexgradig skala:

ÄIG/IG	Ännu icke godkänd/Icke godkänd
G	Godkänd
VG	Väl godkänd
MVG	Mycket väl godkänd
F	Framstående
U	Utmärkt

Förslaget gällde vad beredningen kallade en kunskapsrelaterad betygsskala med två typer av kriterier, dels en uppsättning kriterier kallade "Allmän beskrivning", dels en uppsättning kallad "Ämnesspecifik beskrivning". För några olika ämnen (svenska, musik, fysik, historia, engelska och omvårdnad) gavs exempel på hur betygsriterier skulle kunna se ut. Samtidigt betonades att beredningen såg det som Läroplanskommitténs uppgift att formulera betygsriterier eftersom dessa var en del av kursplanerna.

Några betygsriterier redovisades dock inte i Läroplanskommitténs betänkanden, varken i huvudbetänkandet eller i betänkandet från tilläggsuppdraget *Kursplaner i grundskolan*.

Ingen av utredningarna ansåg sig således ha möjlighet eller befogenhet att ge förslag på ämnesanpassade betygsriterier. Utredningarna komplicerades också av att de tillsattes av en socialdemokratisk regering för att sedan, efter regeringsskiftet 1991, få tilläggsdirektiv med delvis annan inriktning, t.ex. om fler betygsteg och betyg tidigare än i årskurs 8. Även möjligheterna att införa betyg i ordning och uppförande skulle utredas.

Förslagen utmynnade i den tidigare nämnda sexgradiga skalan och förslag om att kriterier borde utarbetas i samverkan med verksamma lärare. Enligt betygsutredningen hade erfarenheterna från det tidigare nämnda Läraruppdraget gett stöd för uppfattningen att lärare på ett säkert sätt kunde identifiera olika nivåer av kunskapsprogression. Utredningen ansåg vidare att be-

tygssättningen borde börja i årskurs 7 och avrådde från betyg i ordning och uppförande. För att ge generell behörighet till gymnasieskolan föreslogs att eleven skulle vara godkänd i alla ämnen. Betyget Icke godkänd kunde dock accepteras för ett fåtal program där de underkända ämnena kunde anses ha mindre betydelse. Det måste dock, enligt förslaget, finnas krav på att eleven skulle komplettera sina underkända grundskolebetyg i gymnasieskolan. Likvärdigheten i betygssättningen skulle tryggas genom tydliga målbeskrivningar och betygskriterier som tydligt angav de kunskapskvaliteter som skulle krävas för olika betyg.

Remissinstanserna var positiva till övergången från relativa till målrelaterade betyg och till synen på kunskapsutveckling och lärande. Förslaget att inte införa betyg i ordning och uppförande fick också stöd. Dock avstyrkte huvuddelen av remissinstanserna förslagen till nya betyg, främst därför att instanserna fann beskrivningarna av kriteriernas utformning och resonemangen om kunskapsprogression oklara.¹¹ Många menade att om en generell kunskapsprogression i ämnet skulle ligga till grund för betygen skulle det vara omöjligt för elever i de tidigare åren att få något av de högre betygen. Uppfattningen att det finns naturliga strukturer och ett bestämt antal generellt urskiljbara kunskapsnivåer i alla ämnen fick inte heller stöd.

Flertalet remissinstanser förordade också färre än sex betygsteg, även om det också fanns exempel på motsatsen.

¹¹ Andersson, H. (1999). *Varför betyg?* Lund: Studentlitteratur.

Förslaget om godkända betyg i alla ämnen för behörighet till gymnasieskolan fick dock stöd av majoriteten.¹² Det kan slutligen nämnas att flera kommuner ansåg att skillnaderna mellan olika betygssteg var hårfina och svåra att tyda.¹³

2.4.3 Riksdagens beslut

Den borgerliga majoriteten i riksdagen fattade 1993 beslut om en ny betygsskala. Vad gäller grundskolan följde beslutet i allt väsentligt Betygsberedningens förslag. Betygsbeteckningarna ändrades dock till en bokstavsskala A – F, där A var högsta betyg och F innebar otillräckliga kunskaper. Betyg skulle sättas från och med vårterminen i årskurs 7. Betygen skulle sättas med referens till målen i årskurs 9 och betygskriterier skulle utarbetas centralt för betygen A (utmärkt prestation), C (god prestation) och E (godkändnivå).¹⁴

För grundskolan, specialskolan och sameskolans del beslutades en sexgradig skala A–F samt för grundsärskolan en tregradig skala med betygsstegen Väl godkänd (VG), Godkänd (G) och Otillräckliga kunskaper (O). Elever i den obligatoriska sarskolan föreslogs som regel få ett omdöme i stället för betyg. Eleverna i den obligatoriska sarskolan kunde dock få betyg i en tregradig skala i stället för omdöme om vårdnadshavaren begärde det.

För gymnasieskolan och den gymnasiala vuxenutbildningen beslutade riksdagen att en fyrgradig skala med beteckningar från Betygsberedningens förslag skulle användas, nämligen Icke godkänd, Godkänd, Väl godkänd och Mycket väl godkänd (IG, G, VG och MVG). Antalet betygssteg minskades med motiveringen att en skala med så många som sex steg inte var lämplig för ett

¹² Ibid.

¹³ Bilaga till regeringens propositioner 1992/93:250 En ny läroplan och ett nytt betygssystem för gymnasieskolan, komvux, gymnasiesärskolan och sårvux och 1992/93:220 En ny läroplan och ett nytt betygssystem för grundskolan, sameskolan, specialskolan och den obligatoriska sarskolan.

¹⁴ Bet. 1993/94:Ubu1 Ny läroplan för grundskolan, m.m. Rskr. 1993/94:43.

kursutformat gymnasium.¹⁵ I grundläggande vuxenutbildning och påbyggnadsutbildningar inom kommunal vuxenutbildning (komvux) förekom dock inte betyget Mycket väl godkänd. För gymnasiesärskolan samt i vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särsvux) beslutades en betygsskala med betygsstegen Godkänd (G) och Väl godkänd (VG). De nya betygen för gymnasieskolan skulle gälla från den 1 juli 1994 medan grundskolans nya betyg skulle träda i kraft fr.o.m. läsåret 1995/96.

Riksdagsvalet 1994 innebar en ändrad majoritet i riksdagen. Den socialdemokratiskt ledda regeringen föreslog efter sitt tillträde ändringar i betygsskalan för grundskolan till den nu rådande¹⁶. Betyg skulle sättas från och med årskurs 8 i en tregradig skala: Godkänd, Väl godkänd och Mycket väl godkänd. Om målen i grundskolan inte nåddes skulle inget betyg ges.

I enlighet med Läroplanskommitténs betänkande kom kursplanerna i grundskolan och vissa av gymnasieskolans ämnen att innehålla två målnivåer, mål att uppnå och mål att sträva mot. För grundskolans del bestämdes att mål att uppnå skulle tjäna som beskrivning av vad som krävdes för betyget Godkänd. För Väl godkänd utformades särskilda betygskriterier, men för Mycket väl godkänd ansåg regeringen och senare även riksdagen att lärarna själva kunde formulera kriterier.

För gymnasieskolans del skulle det finnas särskilt utarbetade kriterier också för betyget Godkänd, men i likhet med grundskolan inte för Mycket väl godkänd.

Några utredningsförslag om utformning av kriterier för de nya tre- respektive fyrgradiga skalorna som kom att gälla för grundskolan respektive gymnasieskolan fanns inte. Det blev Skolverkets uppdrag att utforma de nya betygskriterierna.

¹⁵ Prop. 1992/93:250 En ny läroplan och ett nytt betygssystem för gymnasieskolan, komvux, gymnasiesärskolan och särsvux.

¹⁶ Prop. 1994/95:85 Betyg i det obligatoriska skolväsendet, bet. 1994/95:UbU6 Betyg i det obligatoriska skolväsendet, rskr. 1994/95:136.

2.4.4 Likvärdigheten i det nya betygssystemet

Likvärdigheten i den nya betygssättningen skulle enligt Betygsberedningen tryggas genom målbeskrivningar och betygs-kriterier som tydligt angav de så kallade kunskapskvaliteter som skulle krävas för olika betyg. Begreppet kunskapskvaliteter var nytt. Dessa skulle enligt Betygsberedningens förslag ses som olika steg i en progression där ”varje kvalitet framträder för sig, men den föregående utgör en förutsättning för den efterföljande”.¹⁷ Dessa kunskapskvaliteter är alltså något annat än de fyra kunskapsformer som Läroplanskommittén talar om,¹⁸ ”de fyra f:en” fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Medan kunskapskvaliteterna utgjorde en progression skulle detta inte gälla för de fyra kunskapsformerna. De skulle snarare ses som parallella och varandras förutsättningar. Trots detta har det i de betygs-kriterier som senare utvecklades ofta varit så att godkänd-nivån i huvudsak gällt faktakunskaper medan de högre nivåerna formulerats i olika grader av förståelse och förtrogenhet.

Betygsberedningens förslag till utformning av en betygsskala baserad på en generell kunskapsprogression kom att förkastas, men begreppet kunskapskvaliteter kvarstod som beteckning för det som betygs-kriterierna för olika betygsnivåer uttryckte. Begreppen ”kvaliteter” och ”kvalitativt” återfanns i flera av Betygsberedningens förslag.

Eftersom betygsnivåer kvalitativt skall skilja sig från varandra, dvs. vara tydligt avgränsade, skall betygs-kriterierna arbetas fram ämnes-vis, i förhållande till elevernas kunskapsutveckling i ämnet och i samarbete med lärare. (SOU 1992:86, s.64).

Som skäl för sitt förslag angav beredningen bl.a. att ämnets struktur i sig kan utgöra grund för att utforma progressionen. En annan grund var, enligt beredningen, att lärarna har erfaren-

¹⁷ SOU 1992:86. *Ett nytt betygssystem*. Slutbetänkande av Betygsberedningen. Stockholm: Allmänna Förlaget, s. 59.

¹⁸ SOU 1992:94. *Skola för bildning*. Huvudbetänkande av Läroplanskommittén. Stockholm: Allmänna Förlaget.

het av ”hur elevernas kunskapsutveckling inom ett ämne kan se ut”. Även om lärarna inte kunde formulera denna erfarenhet ansåg beredningen att den kan användas då lärarkåren ska tillämpa betygen. Man såg således någon form av förtrogenhetskunskap, tyst kunskap, som viktig och ansåg vidare att erfarenheten hos lärarna utgjorde en grund för ”bedömaröverensstämmelsen”. Det fanns en stark tilltro till att betygskriterierna skulle kunna utformas så att en överensstämmelse i bedömningen tämligen snart skulle etableras. Ett annat förslag, vilket för elevernas del innebar en väsentlig skillnad mot det tidigare relativa systemet, var att det nya systemet öppet och tydligt skulle ange för elever och föräldrar vilka krav som ställdes för olika betyg.

Med undantag för tanken om den generella kunskapsprogressionen med sex identifierbara nivåer¹⁹ som grundläggande princip för utformningen av betygskriterierna kom beredningens förslag i allt väsentligt att utgöra grund för konstruktionen av det nya betygssystemet.

2.4.5 Övergången till ett nytt system

2.4.5.1 Införandet av ett nytt system

Övergången till ett nytt system blev komplicerad för lärarna. Den kursutformade gymnasieskolan beslutades år 1991 och skulle införas under en fyraårsperiod med början läsåret 1992/93.²⁰ I gymnasial vuxenutbildning infördes samma kursutformning som i gymnasieskolan och kursplanerna var gemensamma.

Vissa kommuner startade med det nya systemet omedelbart, men flertalet startade läsåret 1993/94. Den nya läroplanen

¹⁹ Dock anger Betygsberedningen ”Att sex steg är möjliga i vissa ämnen innebär inte med nödvändighet att de är möjliga att identifiera i alla ämnen, t.ex. i vissa ämnen i gymnasieskolan som läses under kort tid.” s. 67.

²⁰ SOU 2002:120. *Åtta vägar till kunskap. En ny struktur för gymnasieskolan*. Slutbetänkande av Gymnasiekommittén 2000.

började emellertid gälla först läsåret 1994/95 och under övergångstiden tillämpades fyra olika betygssystem.

Det är förståeligt om det under dessa omständigheter uppstod problem med införandet av det nya systemet. Detta ställde dessutom krav på en annan typ av professionellt agerande än vad som varit fallet tidigare. Betygsberedningen beskrev det på följande sätt:²¹

Ett betygssystem som det föreslagna behöver i högre grad än det nuvarande förankras i de olika måldokument. Det räcker med andra ord inte med korta anvisningar som i nuvarande läroplaner. De kvaliteter som betygsnivåerna representerar måste ges i anslutning till målen. Även dessa kvaliteter eller kriterier kan formuleras med olika grad av generalitet. Hur relationen ser ut mellan måldokument och olika beskrivningar av betygskriterier framgår av nedanstående sammanställning.

DOKUMENT:	MÅL	BETYG	KARAKTERISTIKA (Gemensamma för mål och betyg)
Läroplaner:	Övergripande mål	Allmänna kriteriebeskrivningar	Ämnesövergripande
Kursplaner:	Utbildningsmål	Ämnesspecifika kriterier	Ämnesberoende/ stoff-oberoende
Lokala arbetsplaner:	Undervisningsmål	Stoffspecifika kriterier	Stoffberoende

Propositionerna²² angav inte uttryckligen att ovanstående modell skulle tillämpas men, med undantag för de allmänna kriteriebeskrivningar som föreslogs för "Läroplaner", så kom modellen att

²¹ SOU 1992:86. *Ett nytt betygssystem*. Slutbetänkande av Betygsberedningen. Stockholm: Allmänna Förlaget, s. 101.

²² Prop. 1992/93:220. En ny läroplan och ett nytt betygssystem för grundskolan, sameskolan, specialskolan och den obligatoriska särskolan. och 1992/93:250. En ny läroplan och ett nytt betygssystem för gymnasieskolan, komvux, gymnasiesärskolan och särvox.

tjäna som förebild för de anvisningar och kommentarmaterial som senare utfärdades av Skolverket.²³

Systemet förutsatte att lärarna på lokal nivå skulle utforma undervisningsmål och betygskriterier som var anpassade till och uttrycktes i termer av det stoff som valts att ingå i undervisningen. De nationella betygskriterierna hade publicerats av Skolverket våren 1994. Dessa hade utarbetats i nära samarbete med aktiva lärare i huvudsak från Örebro kommun. Till stöd för arbetet med de nya betygen och den lokala anpassningen utgav Skolverket två kommentarmaterial, *Betygsboken*²⁴ och *Betygsboken 2*.²⁵

De två kommentarmaterialen riktade sig till gymnasieskolan och den gymnasiala vuxenutbildningen. För grundskolans del fanns det inget liknande material utan i det fallet var kommentarmaterialen av mer abstrakt karaktär och inriktade mot att förklara läroplanens utgångspunkter.²⁶

2.4.5.2 Skolverkets kvalitetsgranskning

Skolverket genomförde på regeringens uppdrag en kvalitetsgranskning av betygssättningen våren 2000. De olika kompetensutvecklingsinsatser som genomförts lyftes bland annat fram i avrapporteringen, men uppenbarligen ansågs dessa inte vara tillräckliga. Skolverket skriver i sin rapport²⁷ bland annat att det finns betydande brister när det gäller en likvärdig och rättvis betygssättning samt att ansvaret i alltför hög grad har lagts på lärarna. Skolverket anger vidare att såväl stat som kommuner kraftigt tycks ha underskattat komplexiteten i det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet samt den tid och kraft som var nödvändig för att genomföra det.

²³ T.ex. Skolverket (1998). *Grundskola för bildning*. Stockholm: Liber.

²⁴ Skolverket (1994), *Betygsboken*. Stockholm: Liber.

²⁵ Skolverket (1995), *Betygsboken 2*. Stockholm: Liber.

²⁶ T.ex. Skolverket (1998), *Grundskola för bildning*.

²⁷ Skolverket (2000), *Betygssättningen. Nationella kvalitetsgranskningar 2000*. Skolverkets rapport nr. 190. Stockholm: Liber.

Det finns emellertid också positiva omdömen i Skolverkets rapport. Skolverket anger bland annat att en majoritet av de intervjuade grupperna har förklarat sig positiv till det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet. I detta sammanhang anges bland annat att eleverna inte jämförs med varandra och att många lärare anser att systemet tydliggjort vad eleverna ska kunna samt att införandet av beteckningen Godkänd har klargjort behovet av att så tidigt som möjligt identifiera elever som behöver hjälp.

Eleverna hade enligt Skolverket även vissa kritiska synpunkter. De menade att de betyg man får i mycket hög utsträckning är beroende av vilken lärare man har och att det är skillnad mellan olika skolor när det gäller kraven för olika betyg. En annan vanlig synpunkt är att det finns för få betygssteg och att framförallt betyget Godkänt är alltför ”brett”. När granskningen genomfördes fanns inga nationella kriterier för betyget Mycket väl godkänt, vilket mötte kritik från såväl lärare som elever. Sådana infördes dock år 2000.

Att det var svårigheter att få systemet att fungera enligt intentionerna ger Skolverkets kvalitetsgranskning många belägg för. Om svårigheterna främst beror på att det mål- och kunskapsrelaterade systemet, inklusive betygssystemet, är för komplicerat och svårförståeligt, att kompetensutvecklingsinsatserna hade varit för få eller undermåliga, eller om professionen inte har den organisatoriska och kollektiva samordning som förutsätts är svårt att bedöma. Skolverkets redovisning ger inget entydigt svar men det är rimligen många faktorer som samverkar.

Skolverket granskade även betygssättningen i utbildning på entreprenad samt vid fristående skolor.²⁸ Granskningen visade på samma svårigheter och brister som i de kommunalt drivna skolorna.

De förbättringsområden som föreslogs på lokal nivå gällde kompetensutveckling för lärare, ett ökat ansvar för rektor och

²⁸ Skolverket (2000). *Utbildning på entreprenad. Nationella kvalitetsgranskningar 2000*. Skolverkets rapport nr. 190. Stockholm: Liber ; Skolverket (2002), *Betygssättningen i fristående skolor. Nationella kvalitetsgranskningar 2001-2002*. Stockholm: Fritzes.

huvudman att följa upp likvärdigheten i betygssättningen, förbättrad kvalitetskontroll och uppföljning samt ökad samverkan mellan lärare inom skolor och mellan skolor. På nationell nivå föreslogs bland annat förtydliganden om vad som skulle utgöra underlag för betyg, tydligare mål och kriterier, konkretiserande exempel på vad olika kriterier betyder, bättre nationell uppföljning och analys av betygen etc.

2.4.5.3 Statliga insatser

Från statligt håll har det genomförts olika insatser för att bland annat stärka lärares kompetens i olika avseenden. Skolverket har i sin handlingsplan för en rättssäker och likvärdig betygssättning, utarbetat ett kommentar- och bedömningsmaterial för att stödja lärare och skolledare att göra likvärdiga bedömningar.²⁹ Vidare arbetar Myndigheten för skolutveckling för att ge bättre förutsättningar för lärare och skolledare när det gäller likvärdig betygssättning. Insatser har också gjorts för att stärka och utveckla läraryrket, framför allt genom lärarutbildningen. Exempelvis har en ändring i beskrivningen för lärarexamen i examensordningen ändrats i syfte att garantera att examinerade lärare har relevanta kunskaper i bland annat bedömning och betygssättning.

²⁹ Skolverket (2004). *Likvärdig bedömning och betygssättning. Allmänna råd och kommentarer*. Stockholm: Fritzes.

3 Betygsskalor i andra länder

3.1 Betygsskalor i olika länder

3.1.1 Olika betygsskalor

Det är inte lätt att få en samlad bild av olika länders betygssystem. Det övergripande intrycket är att det finns en hel flora av olika betygsbeteckningar, vilka dessutom ofta kan variera inom ett land och dessutom mellan olika skolformer i respektive land. Antalet steg kan variera liksom beteckningarna. Vissa använder bokstavs-beteckningar, andra använder värderande uttryck och ofta finns dessutom poängsättningar av olika betyg. Andra använder sifferskalor där ibland den lägsta siffran, vanligen 1, är det högsta betyget, men minst lika ofta gäller det omvända.

En annan olikhet gäller principen för bedömning och betygs-sättning. Betygen kan bygga på jämförelser av elever sinsemellan eller på jämförelser av elevens resultat med i förväg bestämda krav på resultat. Vissa länder har mål- eller standardbaserade system liknande dagens svenska system. Andra har grupprelaterade system med föreskriven procentuell fördelning av betygen, dvs. en relativ skala. Det vanligaste underlaget förefaller vara en form av procentuella kriterier som anger hur stor del av ett i förväg definierat kunskapsområde eleven behärskar. Det skulle för svensk del kunna innebära att t.ex. mindre än 50 procent av maximal poäng på ett prov inom ett visst kunskapsområde anges som underkänt, 50-74 procent som Godkänt, 75-89 procent Väl godkänt och 90 eller mer som Mycket väl godkänt. De olika procentsatserna är i allmänhet fastställda i förväg och kända för

eleverna. Detta system är vanligt vid svenska högskolor och universitet. Som framgår är skillnaderna mellan olika länders betygsskalor stora. Några grupperingar av länder med likartade betygsskalor kan dock identifieras. Det finns t.ex. ett antal länder, såsom Frankrike, Belgien och Portugal som har en 20-gradig skala. I skalan är 20 det högsta betyget vilket benämns "Perfekt" och är ett mycket sällsynt betyg. Betyget 10 representerar oftast godkändnivån och allt under 10 är olika grader av underkänt. I Tyskland och Schweiz används en sexgradig sifferskala från 1 till 6 med 1 som högsta betyg ("Sehr gut") och 4 som lägst godkändnivå ("Ausreichend"). Storbritannien förutom Skottland har för delar av utbildningssystemet en åttagradig bokstavsskala A*, A, B, C, D, E, F, och G. Elever som inte uppnår kriterierna för betygssteget G erhåller "U" där U står för "Unclassified".³⁰ Exempel på andra länder som använder bokstavsskalor är USA, Kanada och Australien. Eftersom betygssättning är en delstatlig fråga kan skillnader inom dessa länder förekomma. Nya Zeeland har i likhet med Sverige en fyrgradig skala varav ett betyg innebär ej godkänd nivå. När det gäller betygssystemen i de nordiska länderna, se avsnitt 3.3.

Tillgången till samlad information om i vilken årskurs betyg börjar ges i olika länder är begränsad.³¹ Man kan dock utgå från att betyg i flertalet länder börjar sättas tidigare än i Sverige och Norden.

3.2 European Credit Transfer System

European Credit Transfer System (ECTS) är ett system som utvecklats för att underlätta utbytet av universitetsstudier mellan olika länder i Europa. Det började användas år 1989 i samband med det s.k. Erasmusprogrammet. ECTS består av

³⁰ På webbplatsen, www.eurydice.org finns samlad information om utbildningssystemen i de europeiska länderna.

³¹ Qualifications and curriculum authorities har dock en webbplats där bl.a. viss information om olika länders betygssystem finns, <http://www.inca.org.uk/1283.html>.

olika delar. För det första ingår ett poängsystem för studiernas omfattning.³² I den så kallade Bolognaprocessen har de deltagande länderna rekommenderats att införa poängsystemet ECTS eller ett ECTS-kompatibelt system. Ett sådant system har införts av de flesta av de 46 deltagande länderna i Bologna-processen. Sverige införde ett nytt poängsystem för att ange omfattning av högre utbildning den 1 juli 2007.³³ Ändringen innebär att omfattning av högskoleutbildning anges i högskolepoäng där heltidsstudier under ett normalt studieår om 40 veckor motsvarar 60 högskolepoäng.

För det andra består ECTS av ett instrument för översättning av betyg. Det kan också användas så att de nationella betygen översätts (transformeras) till eller från ECTS-skalan. På så sätt kan studieresultat utomlands översättas till ECTS-skalan och sedan från denna till det inhemska betygssystemet med hjälp av översättningstabeller. Det kan också innebära att ett universitet använder betygsskalan direkt vid betygssättningen av studenterna. Systemet är dock inte primärt utformat för att användas vid direkt betygssättning av studenter. I några länder och vid flera lärosäten har samma betygsskala införts men med stora modifikationer i grundprinciperna för hur betygen fördelas. Några lärosäten ger dock betyg enligt såväl det nationella betygssystemet som enligt den så kallade ECTS-skalan.

Det är än så länge få länder som använder ECTS-skalan generellt, vilket i många fall beror på att betygssättningen beslutas av universiteten själva och mer sällan är nationellt reglerad. Även i Sverige är det en lokal angelägenhet för universitet och högskolor vilken betygsskala man använder, även om det finns nationella rekommendationer. Enskilda universitet och högskolor kan därmed själva välja betygsskala, vilket gör att flera samtidiga betygssystem finns i flera länder. Några länder har dock infört ECTS-skalan på universitetsnivå i de nationella regelverken, t.ex. Norge,³⁴ Danmark och Italien.³⁵

³² I Sverige har poängsystemet byggts på att en veckas heltidsstudier ger en poäng.

³³ Prop. 2004/05:162. Ny värld – ny högskola.

³⁴ Norge har dock infört en variant med sexgradig skala varav ett underkänt betyg.

ECTS-skalan i Sverige

I Sverige har universitet och högskolor möjlighet att föreskriva ett annat betygssystem än betygen underkänd, godkänd eller väl godkänd. Det är därmed möjligt för ett lärosäte att besluta att använda sig av exempelvis ECTS-skalan. Ett antal universitet och högskolor har i större eller mindre grad gått över till ECTS-liknande betyg. Det innebär att man använder en sjugradig skala med samma beteckningar, dock utan systemets relativa tillämpning med procentuell fördelning av betygen. I stället används betygen i någon form av kriterierelaterat system.

ECTS-skalans utformning

Vid tillämpningen av ECTS-skalan i dess ursprungliga form görs först en uppdelning av de studerandes resultat i godkända och icke godkända. Därefter behandlas de två grupperna på olika sätt. De resultat som bedöms godkända fördelas på fem betygsteg, A – E. Som hjälp i denna fördelning finns en normalfördelningskurva som referenspunkt för att översättningen av betyg i olika länder och betygssystem ska kunna hållas samman. Denna del av skalan kan alltså betraktas som relativ. De resultat som inte bedöms godkända delas i två grupper benämnda Fx och F. Fx innebär att det för den studerande krävs en mindre insats för att bli godkänd, medan F innebär krav på avsevärt arbete. Denna del av skalan kan därmed sägas vara målrelaterad. ECTS-skalan framstår i sin ursprungliga form som en blandning av grupprelaterad och målrelaterad betygssättning.

I tabellform kan skalan sammanfattas enligt nedanstående.

³⁵ Ds 2004:2. *Högre utbildning i utveckling. Bolognaprocessen i svensk belysning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Beteckning	Beskrivning	Andel (%)
A	Excellent – outstanding performance with only minor errors	10
B	Very good – above the average standard but with some errors	25
C	Good – generally sound work with a number of notable errors	30
D	Satisfactory – fair but with significant shortcomings	25
E	Sufficient – performance meet the minimum criteria	10
Fx	Fail – some more work required before the credit can be awarded	-
F	Fail – considerable further work is required	-

Enligt ECTS-users' guide bör dock inte längre värdeomdömen användas eftersom dessa rimmar illa med den procentbaserade indelning som ECTS-skalan bygger på. Inom de svenska högskolorna och universiteten används skalan som nämnts emellertid främst i form av en målrelaterad skala med lokal tillämpning.

3.3 Betygsskalor i de nordiska länderna

3.3.1 Danmark

Den 1 augusti 2006 ersatte den nya danska sjugradiga skalan, baserad på ECTS-skalan, den tidigare 13-gradiga i gymnasieskolan. Den 1 augusti 2007 infördes den för övriga utbildningar. Danmark är därför av särskilt intresse för arbetsgruppen och nämns också i arbetsgruppens direktiv.

Till grund för införandet låg en utredning, *Betænkning om indførelse af en ny karakterskala til erstatning af 13-skalaen*, från november 2004. Rapporten utarbetades av den så kallade

karakterkommissionen som utsågs av den danska regeringen i januari 2004.³⁶

3.3.1.1 Tidigare betyg

I Danmark har man tidigare haft en sifferskala som infördes 1963 i folkskolan och gymnasiet. Den hade tio betygsteg varav tre underkända och kallades 13-skalan, eftersom det högsta betyget var tretton.

Vid införandet tillämpades en relativ skala. Betygssteget 8 skulle ges den medelgoda prestationen och vara medelbetyg under förutsättning att antalet godkända elever var stort. Någon officiellt fastställd procentuell fördelning av de olika betygen fanns dock inte. Samma skala infördes i den högre utbildningen 1971 men med "absolut", dvs. ej relativ tillämpning.

Efter trettio år, 1992, ändrades bestämmelserna så att skalan också för gymnasiet del blev absolut i stället för relativ. Betygsättningen skulle därmed utgå från ämnets krav och undervisningens innehåll men inte följa någon föreskriven fördelning. För grundskolans del dröjde det ända till år 2000 innan den relativa betygssättningen ersattes med en absolut skala.

Förespråkare för 13-skalan anser att den ger goda möjligheter till differentiering och också ger möjligheter att genom betygen peka på god och mindre god progression. I praktiken användes dock sällan hela betygsskalan. Betyget 13 är enligt föreskrifterna ett undantagsbetyg som endast ett fåtal elever uppnår. Inte heller de lägsta betygen ges till många elever. I stort sett alla elever har betyg som ligger mellan 5 och 11. I praktiken användes således i huvudsak sju betygsteg.³⁷

³⁶ Betänkning nr. 1453 (2004), Köpenhamn: Undervisningsministeriet. <http://pub.uvm.dk/2004/karakterer/>.

³⁷ Den statistik som ges i betänkandet tycks främst gälla gymnasieprov och högre utbildningar. Hur betygen fördelade sig i grundskolan framgår inte.

3.3.1.2 Den nya betygsskalan

Kommissionen hade i uppdrag att undersöka hur 13-skalan användes och om den behövde ersättas. Fem krav formulerades för den nya skalan:

- Den skulle vara internationellt gångbar.
- Skalan skulle användas på samma sätt i alla utbildningar och bedömningen skulle uttrycka graden av måluppfyllelse.
- Samma skala skulle användas i hela utbildningssystemet.
- Tydlig differentiering mellan olika betygsteg.
- Möjlighet till medelvärdesberäkning.

13-skalan ansågs inte uppfylla de tre första kraven och behövde därför enligt kommissionens mening ersättas. Eftersom skalan skulle vara internationellt gångbar låg ECTS-skalan nära till hands. Ett problem var dock att den skalan som nämnts är relativ, vilket kommissionen sökte lösa genom en konstruktion som innebar ”harmoni mellem relativ og absolut karaktergivning”³⁸. Den skala kommissionen föreslog har följande utseende.

³⁸ Betænkning nr. 1453 (2004). *Betænkning om indførelse af en ny karakterskala til erstatning af 13-skalaen*. Köpenhamn: Undervisningsministeriet, sid. 41.

Karakter	Relation til ECTS	Betegnelse	Beskrivelse
12	A	Framragende	Ingeneller få uvæsentlige mangler
10	B	Udmærket	Nogle mindre væsentlige mangler
7	C	Godt	Adskillige mangler
4	D	Nogenlunde	Adskillige væsentlige mangler
2	E	Tilstrækkeligt	Det minimalt acceptable
0	Fx	Utilstrækkeligt	Utilstrækkeligt
-3	F	Helt utilstrækkeligt	Helt utilstrækkeligt

Den av regeringen senare fastställda skalan följer med några mindre justeringar kommissionens förslag, se figur nedan.³⁹ Beträffande beskrivningarna av kraven på måluppfyllelse för de fyra högsta betygstegen, utgår kommissionens förslag i första hand från vilka brister eleverna uppvisar, vilket man brukar kalla negativ bedömning. Detta ändras sedan något i de av regeringen fastställda betygsbeskrivningarna.

De danska betygsbeskrivningarna harmonierar väl med den ursprungliga ECTS-skalan som också beskriver olika betygsnivåer genom att ange brister.

Det som betonas i de danska materialen är dock att det är målen som ska vara avgörande för betygen och att de olika betygsstegen anger graden av måluppfyllelse. Vidare betonas också vikten av att lärare talar med varandra om sina tolkningar av de olika betygsstegen och att de utformar ämnesanpassade betygs-kriterier för sin betygssättning. På nationell nivå finns således mål för varje ämne samt generella beskrivningar för olika betyg. Ämnesanpassade beskrivningar av kunskapsnivåer finns för tre av betygsstegen, nämligen 2, 7 och 12. Dessa kan jämföras med

³⁹ *Gode råd til arbejdet med 7-trinsskalaen* (2007). Undervisningsministeriet.

det svenska systemet med betygskriterier. Nedan ges ett exempel från naturgeografi.⁴⁰

Karakter		Vejledende beskrivelse
12	Gives for den fremragende den præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler.	Der argumenteres kvalificeret for afgrænsning og præcisering af relevante naturgeografiske problemstillinger. Opgaveformuleringen besvares fokuseret og sammenhængende i et korrekt fagsprog med kun få og uvæsentlige mangler. I besvarelsen benyttes relevant materiale, valgte eksempler og der inddrages eget eller andres empiribaserede arbejde. Fremlæggelsen er meget selvstændig og velstruktureret. Eksaminanden demonstrerer indgående færdigheder i at anvende fagets begreber og metoder. Eksaminanden deltager sagligt og med overblik i den faglige dialog. Eksaminanden kan selvstændigt og med geofaglig indsigt perspektivere relevante problemstillinger og koble til andre fag og fagområder.
7	Gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler.	Opgaveformuleringen besvares sammenhængende med inddragelse af selvvalgt materiale og eget eller andres empiribaserede arbejde, men der optræder en del mangler undervejs i besvarelsen. Fremlæggelsen er rimeligt struktureret, og eksaminanden viser generel kendskab til anvendelsen af fagsprog, fagets begreber og metoder. Eksaminanden kan ved hjælp af enkelte stikord indgå ræsonnerende i den faglige dialog. Eksaminanden kan i nogen grad perspektivere sin geofaglige viden til relevante problemstillinger og i konkrete og overskuelige tilfælde koble til andre fag og fagområder.
02	Gives for den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den	Opgaveformuleringen besvares delvist og med en usikker og mangelfuld anvendelse af selvvalgt materiale og eget eller andres empiribaserede arbejde.

⁴⁰Danmarks undervisningsportal, www.emu.dk.

	minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål.	<p>Fremlæggelsen er løst struktureret og fremstår usammenhængende og tilfældig, og eksaminanden viser til tider manglende evne til at anvende fagsprog, fagets begreber og metoder.</p> <p>Eksaminanden har brug for en del stikord og hjælp til en forklaringsramme for at kunne løse den stillede opgave.</p> <p>Eksaminanden kan i ringe omfang perspektivere sin geofaglige viden til relevante problemstillinger.</p>
--	---	--

3.3.1.3 Examinationer

Danmark har avslutande examensprov i grundskolan. Eleverna kan ha upp till tio prov i olika ämnen. De skriftliga delarna hanteras centralt medan lärarna svarar för de muntliga delarna. Betygssättningen startar liksom i Sverige och Norge i årskurs 8. Betyg lämnas dock endast i de ämnen som ingår i de avslutande examensproven. De praktiskt-estetiska ämnena betygssätts således inte. Under de tidigare åren görs bedömningarna av läraren och uppflyttning till nästa årskurs sker automatiskt. Enligt de nya reglerna kommer eleverna att få ett avgångsbetyg från årskurs 9 och ett från årskurs 10. I båda fallen ingår betyg från nationella examensprov men med delvis olika ämnen.

Gymnasiet avslutas med centralt konstruerade och bedömda examinationsprov i minst tio ämnen. Godkända elever får ett slutbetyg som innehåller såväl lärarens betyg baserat på det löpande arbetet som betyget på examensprovet.

3.3.2 Finland

Det finländska betygssystemet har inte förändrats på mycket lång tid och är äldre än Finlands självständighet. I grundskolan används en sjugradig sifferskala från 4 till 10, där 10 är det högsta betyget. Betyget 4 innebär att eleven ej nått godkänd nivå. Sifferbetyg sätts senast i årskurs 8, men kan ges redan långt tidi-

gare.⁴¹ Betygssättningen är målrelaterad men de enda kriterier som finns gäller betyget 8. Kriterierna består av punktlistor och av dessa framgår vad eleven ska visa eller göra för betyget 8. Till strukturen liknar de finska betygskriterierna de svenska, men kriterierna är i allmänhet fler. Det finns dock i de finska betygsanvisningarna inget avsnitt som motsvarar ”bedömningens inriktning” i de svenska kursplanerna för grundskolan.

Hur övriga betyg sätts, dvs. betyg för vilka inga nationella kriterier finns, avgör lärarna själva. Kriterier för betyget 8 finns för de så kallade etappmålen i varje ämne samt för slutbedömningen. Till exempel finns det i ämnena svenska och matematik bedömningskriterier efter årskurserna två och fem, ”Profil för goda kunskaper i årskurs 2/i årskurs 5” samt kriterier för bedömningen i slutet av grundskolan, ”Kriterier för vitsordet åtta i slutbedömningen”.

Även på gymnasienivå används den sjugradiga skalan vid kunskapsbedömningen. På basis av de avlagda kurserna i gymnasiet får de studerande ett avgångsbetyg från gymnasiet. Detta avgångsbetyg innehåller ett sifferbetyg för varje obligatoriskt ämne och de valfria språken. I avgångsbetyget ingår, beroende på antalet lästa ämnen, 18–20 betyg enligt den sjugradiga skalan.⁴²

Gymnasiets avgångsbetyg ger inte ensamt examen eller grundläggande högskolebehörighet utan studentexamen är gymnasiets slutexamen. Universitet och högskolor beaktar vid antagningen av studenter vanligen i första hand resultaten från studentexamen från de fyra bästa ämnena. Särskilda inträdesförhör förekommer också ofta, men däremot beaktas inte elevernas betyg i någon nämnvärd grad. Den finländska studentexamen har i stort sett likadan ut sedan 1852, även om vissa förändringar givetvis skett när det gäller genomförande och ingående ämnen. Antalet betygssteg utökades på 1940-talet från ur-

⁴¹ Förordning om grundläggande utbildning 20.11.1998/852. www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980852.

⁴² Gymnasieförordning 6.11.1998/810. www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980810.

sprungligen fyra till sex och sedan till sju 1977.⁴³ För närvarande skriver deltagarna minst fyra prov, av vilka provet i modersmål och litteratur är obligatoriskt för alla deltagare. Vid bedömningen av examensproven används latinska beteckningar. Examensproven är för övrigt avgiftsbelagda för eleverna med en fast kostnad plus en provspecifik kostnad. För den elev som gör fyra prov blir kostnaden ca 120 euro. Studentexamensproven hanteras av en särskild myndighet som ansvarar för utveckling, distribution och rättning av proven. En sådan central rättning av examensprov är internationell standard. Den svenska modellen att lärare rättar de egna elevernas prov är sällsynt.

Vidare kan noteras att bedömningen i den finska studentexamen är relativ med föreskrivna procentsatser för de olika betygen. Viss variation kan dock förekomma.

I examensämnen fungerar examensproven som en form av likriktare. Det förekommer däremot inte några betygskriterier eller betygsstödande prov för de ämnen och kurser som inte ingår i examensproven.

Inom yrkesutbildningen används skalan 1–5 där 5 är det högsta betyget. Skalan kommer att förändras så att den blir en trestegsskala (1–3).

3.3.3 Island

På Island använder sig skolorna vanligtvis av en tiogradig betygsskala där 10 är det högsta betyget.⁴⁴ Betygen är kriterierelaterade. Det är också valfritt i vilken årskurs betyg börjar sättas. Det finns nationella betygskriterier i varje ämne.⁴⁵

⁴³ På webbplatsen, www.ylioppilastutkinto.fi/se/ finns samlad information om den finländska studentexamen. Avsnittet bygger dessutom på muntlig information från Utbildningsstyrelsen

⁴⁴ För grundskolan finns ingen föreskriven betygsskala. Däremot föreskriver styrdokumentet för gymnasieskolan en tiogradig betygsskala.

⁴⁵ Redovisningen bygger på publikationen, *The Educational System in Iceland*, utgiven av Ministeriet för Undervisning, Forskning og Kultur. <http://bella.mrn.stjr.is/utgafur/skolenska.pdf>.

I slutet av grundskolan finns frivilliga nationella prov (så kallade examination) i isländska, matematik, engelska, danska, samhällskunskap och naturvetenskap. Proven konstrueras och rättas av ett särskilt institut. När eleven slutar grundskolan får de ett betyg som anger såväl betygen på de nationella proven som skolans ämnesbetyg. Nationella prov (kartläggningsprov) i ämnena isländska (läsning) och matematik genomförs också i årskurs 4 när eleverna är 9 år och i årskurs 7 då de är 12 år gamla. Dessa prov konstrueras och rättas centralt av provinstitutet.

På gymnasiet genomförs obligatoriska lokala examinationer i slutet av varje termin.⁴⁶ Vissa kurser har dock inga avslutande examinationer utan betygen baseras på kontinuerlig bedömning. Varje enskild skola ansvarar själv för att examinationer görs i de ämnen som krävs för studentexamen. Några gemensamma nationella examensprov finns således inte för gymnasieskolan. Studentexamen krävs för grundläggande behörighet till högre studier.

3.3.4 Norge

Norge införde relativa betyg baserade på normalfördelning redan 1939. Under 1970-talet råkade dessa i vanrykte och betygen togs bort från de första sex årskurserna. År 1997 införde Norge tio-årig grundskola och betyg från årskurs 8 med en sexgradig siffer-skala från 1 till 6. Utvecklingen i Norge har i mycket varit parallell med den svenska när det gäller synen på betyg; relativa betyg tidigt, ifrågasättande av betyg på 70-talet och senarelagd betygsstart med övergång till målrelaterat system.

Dagens norska betygsskala är en sexgradig målrelaterad siffer-skala med 6 som högsta betyg och 1 som lägsta. Det finns inga underkända betyg i grundskolan. I årskurserna 8 till 10 ges betyg baserade på lärarens bedömning. Alla elever går vidare till efterföljande år. Vid slutet av grundskolan deltar alla elever i natio-

⁴⁶ Det kan liknas vid den svenska gymnasieskolan på t.ex. 1970-talet då det föreskrevs att ett visst antal "salskrivningar" skulle hållas varje läsår. (Henriksson, 1986).

nella examinationsprov. De betyg eleverna får när de slutar grundskolan innehåller såväl provbetyg som betyg satta av lärarna, så kallade standpunktskarakterer. De nationella prov som infördes 2004 är tänkta att fungera som instrument för uppföljning på olika nivåer.

I gymnasieskolan används fr.o.m. den 1 augusti 2007 samma betygsskala som i grundskolan (tidigare ingick också betygssteget 0). Betyget 1 räknas som underkänt och betygen 2–6 betecknar godkända resultat. Avgångsbetygen innehåller dels de betyg läraren har satt, dels elevens betyg på avslutande centralt eller lokalt utarbetade examensprov.

Läroplanens kompetensmål som är fastslagna i läroplanen ska vara underlag för betygssättningen. ”Karakterane skal gi uttrykk for den kompetansen eleven har oppnådd på det tidspunktet vurderinga skjer.”⁴⁷ Vidare anges att ”Karakteren 6 inneber at eleven har oppnådd særleg høg kompetanse.”⁴⁸ Betygen är alltså målrelaterade, men det finns inga nationella betygskriterier för de olika betygen. Det är lärarens uppgift att utifrån målen bedöma graden av måluppfyllelse och därmed vilket betyg som ska sättas.

⁴⁷ Forskrift til opplæringslova, 3 kap. §§ 3-7.

⁴⁸ Ibid., 3 kap. §§ 3-8.

4 Ny betygsskala

4.1 Förslaget i sammanfattning

I det här kapitlet redovisar arbetsgruppen sina förslag och skälen för förslagen. Inledningsvis beskrivs de avgränsningar som gjorts och de utgångspunkter arbetsgruppen haft. Därefter redovisas förslagen först generellt och därefter skolformsvis.

Arbetsgruppens förslag omfattar antalet betygssteg, betygens beteckningar, beskrivningar av vad respektive betygssteg innebär samt förslag till betygsvärde för de olika betygsstegen. Den nya betygsskalan kan i jämförelse med den tidigare åskådliggöras genom nedanstående figur.

Arbetsgruppen föreslår att en sexgradig skala införs, med fem betygssteg för godkända resultat och ett betygssteg för icke godkända resultat. Om underlag för bedömning helt saknas till följd av omfattande frånvaro ska betyg inte sättas, vilket markeras med ett horisontellt streck. Beteckningarna föreslås utgöra en bokstavsskala, där A – E betecknar godkända resultat och F icke godkänt resultat. Nationella betygskriterier bör finnas för det lägsta, högsta och mellersta betygssteget vad avser godkända resultat. Betygsvärdet för betyget E bör vara värdet 10 och därefter öka för varje högre betygssteg med 2,5. Därmed blir det högsta betygsvärdet 20.

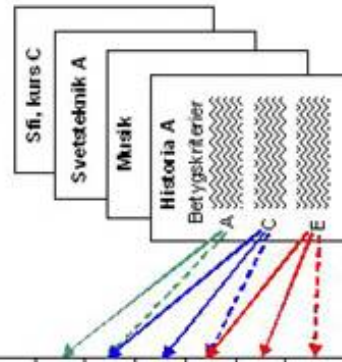
BETYGSSYSTEM

Skollag, skolformsförordningar, läroplaner

Betygsskala

Hövarankie	Betechn.	Beskrivn.	Ity		Beskrivning
			Betechn.	Värde	
20	MVG	Mycket väl godkänt	A	20	Uppfyller kriterierna för A i sin helhet
15	VG	Väl godkänt	B	17,5	Uppfyller kriterierna för C och till övervägande del för A.
10	G	Godkänt	C	15	Uppfyller kriterierna för C i sin helhet
0	IG/EUM*		D	12,5	Uppfyller kriterierna för E och till övervägande del för C
			E	10	Uppfyller kriterierna för E i sin helhet
			F	0	Uppfyller inte kriterierna för E

Kursplaner

* Ej uppnått målet i grundskolan. Om underlag för bedömning helt saknas ska betyg inte sättas. Detta markeras med ett horisontellt streck

4.2 Inledning

Arbetsgruppen vill inledningsvis betona att det är viktigt att skilja på begreppen betygssystem och betygsskala. Arbetsgruppens uppdrag är att utreda och föreslå en ny betygsskala. Uppdraget omfattar således inte andra delar av betygssystemet. En betygsskala anger hur olika betyg betecknas, hur de beskrivs samt hur de värderas. Betygsskalan i sig bestämmer inte hur och på vilka grunder betygen sätts. Arbetsgruppen har eftersträvat att föreslå en betygsskala som är hållbar över tid och som ska kunna användas även om det sker förändringar i övriga delar av betygssystemet, t.ex. i innehållsangivelser, mål eller kriterier. Erfarenheter från såväl andra länder som Sverige visar att detta är möjligt. Sverige hade exempelvis olika kursplaner under såväl de absoluta som de relativa betygens tid. Finland och andra länder, som använt en och samma betygsskala under mycket lång tid, har naturligtvis gjort förändringar i övriga delar av betygssystemet under tidens gång, även om samma betygsskala använts.

Att föreslå ett nytt betygssystem är betydligt mer omfattande än att föreslå en ny betygsskala. Ett nytt betygssystem innefattar ställningstagande till frågor om kunskapssyn, utformning av kriterier, relationen mellan kriterier och mål, vad som ska betygssättas och bedömas i respektive ämne eller kurs osv. Ett betygssystem omfattar således hela det regelverk som gäller betyg, som t.ex. när betyg ska ges, vad som gäller för olika skolformer, på vilka grunder betyg ska sättas, vad som ska bedömas, vilka kriterier eller krav som ska gälla för olika betyg. I betygssystemet ingår givetvis även betygsskalan som en väsentlig del.

4.3 Utgångspunkter

En viktig utgångspunkt för arbetsgruppens förslag är att betygsskalan ska vara generell och att den ska vara så fristående som möjligt från övriga delar av betygssystemet. Tanken är att betygsskalan ska kunna bestå även om det sker ändringar i andra

delar av betygssystemet. Om det t.ex. bestäms att en viss skolform inte ska använda betyg för icke godkända resultat kan det föreskrivas i den förordning som gäller för skolformen i fråga.

Kursplaner och betygskriterier kan dessutom med den föreslagna modellen ändras utan att det behöver innebära att betygsskalan behöver justeras. Inte ens en övergång till ett relativt betygssystem skulle behöva innebära ett byte av betygsskala. Det som i så fall skulle behöva ändras är beskrivningarna av vad respektive betyg representerar.

Det är viktigt att betona att förslaget bygger på förutsättningen att det finns kursplaner med angivna mål och betygskriterier eller andra beskrivningar som anger hur bedömningen ska gå till i respektive ämne eller kurs. Själva betygsskalan är således generell medan de specifika angivelserna för vad som krävs för ett betyg i respektive kurs eller ämne anges i kursplaner och liknande dokument. De förslag som arbetsgruppen lämnar avser inte att förändra övriga delar av betygssystemet.

En utgångspunkt är att skalan ska gälla för alla skolformer, där betyg ska sättas. Eventuella förslag till undantag redovisas och diskuteras i respektive skolformsavsnitt.

En annan viktig utgångspunkt för arbetsgruppens arbete är att i möjligaste mån bygga på den kunskap och erfarenhet som finns av det nuvarande betygssystemet och den nuvarande betygsskalan. Det är välbelagt att det tar lång tid innan nya betygssystem och betygsskalor har etablerats och innan de som ska använda dem utvecklat den nödvändiga förtrogenheten med systemet. Den föreslagna skalan bygger därför på nuvarande betygsskala. Den förutsätter att det finns kriterier för åtminstone det högsta, det mellersta och det lägsta av de godkända betygsstegen. Betygsskalan är också tillämplig om det finns kriterier för fler betygssteg än de tre angivna.

4.4 Den nya betygsskalan

Arbetsgruppens förslag omfattar antalet betygssteg, betygens beteckningar, beskrivningar av vad respektive betygssteg innebär samt förslag till betygsvärde för de olika betygsstegen.

4.4.1 Antal betygssteg och deras beteckningar

Arbetsgruppens förslag: Betygsskalan ska omfatta sex betygssteg. De sex stegen i den nya betygsskalan ges beteckningarna A, B, C, D, E och F. A till E betecknar godkända resultat, F betecknar icke godkänt resultat.

Om det till följd av frånvaro inte går att bedöma om en elev nått upp till målen, ska detta i betygskatalogen markeras med ett horisontellt streck. Streckmarkeringen ska framgå av de betygsdokument som utfärdas. I dessa fall ska det, i de skolorformer för barn och unga där det är aktuellt, av betygskatalogen också framgå vad som har gjorts för att eleven ska nå upp till kunskapsmålen.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppens förslag innebär en betygsskala som omfattar sex betygssteg, fem betygssteg som preciserar och nyanserar godkända resultat och ett betyg som betecknar att nivån godkänt ännu inte nåtts. Om en lärare helt saknar underlag för att över huvud taget kunna bedöma en elevs kunskaper till följd av att eleven har omfattande frånvaro kan betyg inte sättas. Att inte sätta ett betyg är också en form av betygsbeslut som enligt förslaget ska dokumenteras med ett horisontellt streck i betygskatalogen. Betyg förutsätter således att en elev deltagit i undervisningen eller visat prov på sina kunskaper i en prövning och att en bedömning ägt rum. Streckmarkeringen anger att en elev varit frånvarande i sådan omfattning att en bedömning av en elevs kunskaper inte kunnat göras. Streck bör därför inte definieras som ett betygssteg.

Genom att streck inte ses som ett betyg blir skillnaden mellan att ha försökt uppnå målen och att över huvud taget inte ha deltagit tydlig. En elev som får streck kan givetvis besitta kunskaper i ämnet eller kursen, men har inte visat läraren detta på grund av omfattande frånvaro och följaktligen har inte läraren kunnat göra en bedömning av kunskaperna. Att sätta betyg är myndighetsutövning. Att inte sätta ett betyg är ett beslut som i vissa fall också får rättsverkan för eleven. Det är således ett beslut som måste användas restriktivt. I läroplanerna för såväl det obligatoriska skolväsendet som för de frivilliga skolformerna finns riktlinjer för bedömning och betyg. Läraren ska vid sin betygssättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper. Det får därför inte förekomma någon tvekan om att betyg hade kunnat sättas. Beslutet om att betyg inte ska sättas bör också gå att granska och följa upp. Därför bör ett sådant beslut markeras i betygskatalogen och tas med i betygsdokumentet med ett horisontellt streck. När en elev inte har deltagit i undervisningen ska skolan, i de skolformer där det är aktuellt, kunna redovisa vad som har gjorts för att en elev ska nå upp till kunskapsmålen. Skriftlig information kring detta ska kunna lämnas, givetvis med beaktande av de sekretessbestämmelser som gäller.

De sex betygen ges bokstavsbezeichnungar. Bokstavsbezeichnungar av den föreslagna typen har en lång tradition i Sverige. Arbetsgruppen har övervägt att konstruera nya beteckningar endast för de nya tillkommande betygsstegen inom ramen för den befintliga skalan med utgångspunkten att etablerade beteckningar skulle kvarstå. Enligt arbetsgruppens bedömning finns flera nackdelar med en sådan modell. Den nya skalan skulle bestå av en blandning av både gamla och nya beteckningar, vilket skulle kunna uppfattas som oklart. Gamla och nya betyg med en och samma beteckning skulle inte heller ha samma innebörd. Elever som i nuvarande system ges betyget Väl godkänt skulle med den mer nyanserade betygssättning som fler betygssteg innebär fördelas på tre nivåer. Enligt förslaget skulle de kunna få

B, C eller D. Betyget Mycket väl godkänt skulle innebära högre krav än de som gäller för nuvarande MVG (se figur) eftersom elever som inte till alla delar uppfyller kriterierna för det högsta betyget skulle få betyget B. Arbetsgruppen kan inte heller finna naturliga beteckningar för mellanstegen. Därför bör nya betygsbeteckningar införas för samtliga betygssteg.

Arbetsgruppen har övervägt att återinföra sifferbeteckningar som betyg, men har inte bedömt det lämpligt då sifferbeteckningar i så fall bör ange det betygsvärde som respektive betyg tilldelas vid en meritvärdering. Arbetsgruppen föreslår i avsnitt 4.3.3 att de nya betygen ges betygsvärdena 0 - 10 - 12,5 - 15 - 17,5 - 20, men finner inte att dessa värden är lämpliga som betygsbeteckningar. Det är heller inte lämpligt att föreslå andra siffror som betygsbeteckningar än de som anger betygsvärdet. Att använda en sifferskala som betygsbeteckningar och en annan för betygsvärdering skulle enbart skapa förvirring. Ytterligare ett skäl att inte föreslå sifferbeteckningar är att den tidigare sifferskalan 1-5 var relativ. Sammantaget talar detta mot en sifferskala.

De föreslagna beteckningarna beskrivs inte med några värdeomdömen uttryckta med t.ex. ordet godkänt. Detta innebär att själva betygsskalan inte anger vad som är godkända prestationer eller inte. Att skalan består av fem steg för godkända resultat och ett för icke godkänt bör därför tydligt framgå av skolformsförordningarna eller i bestämmelserna i en ny skollag. Det lägsta godkända betyget är enligt förslaget E och det är detta betyg alla elever minst måste ges möjlighet att nå. Ur uppföljningssynpunkt blir andelen elever som minst nått betyget E ett mått på den andel elever som nått målen eller som uppfyller kraven för godkända kunskaper, om kursplanerna är skrivna i sådana termer.

Arbetsgruppen föreslår också att om underlag för att bedöma en elevs kunskaper på grund av omfattande frånvaro helt saknas bör det anges i betygskatalogen och tas med i betygsdokumentet med ett horisontellt streck. I dag förekommer ”tom ruta”, vilket kan jämföras med det föreslagna strecket, i såväl grundskolan som gymnasieskolan. Den tomma rutan används när betyg inte

sätts. I grundskolan respektive gymnasieskolan står emellertid tom ruta i dag för olika saker. Arbetsgruppen anser att såväl betygsskalan som beteckningen streck bör tillämpas enligt samma principer i de skolformer där hela betygsskalan används för att öka tydligheten och förståelsen av betygssystemet samt för att öka rättssäkerheten och likvärdigheten.

Dagens betygsskala i grundskolan omfattar tre bokstavsbe-teckningar G, (Godkänt) VG (Väl godkänt) och MVG (Mycket väl godkänt). Elever som inte uppnått målen får ingen markering i sitt betyg utan endast en tom ruta. Ett skriftligt omdöme om elevens kunskapsutveckling i ämnet eller ämnesblocket ska då ges och undertecknas av läraren. Av omdömet kan också framgå de stödåtgärder som har vidtagits. Den tomma rutan används således i stället för en betygsbeteckning när en elev inte nått målen och kan då betraktas som ett slags betygssteg. Den tomma rutan används emellertid också i de fall som läraren inte kunnat göra en bedömning av elevens kunskaper. Oftast handlar det om elever som varit frånvarande från undervisningen i så hög grad att bedömningsunderlag helt saknas. Genom att tom ruta används i båda fallen görs ingen skillnad på elever som deltagit i undervisningen och strävar för att nå målen och kanske redan uppfyller vissa av målen för betyget G och dem som har en omfattande frånvaro från undervisningen. Det framgår således inte om den tomma rutan beror på att en elev varit så mycket från-varande att underlag för bedömning helt saknas eller av andra skäl inte nått målen. Arbetsgruppen har erfarit att det för både elever och lärare är angeläget att denna skillnad tydliggörs.

En elev i gymnasieskolan som inte nått uppnåendemålen och som därmed inte uppfyller kriterierna för betyget Godkänt (med de undantag som medges i författningarna) får betyg med be-teckningen Icke godkänt (IG). I gymnasieskolan betyder således en tom ruta till skillnad från grundskolan enbart att läraren på grund av elevens frånvaro inte har underlag för att bedöma om målen nåtts. Läraren saknar möjlighet att bedöma elevens kunskaper och därför sätts inget betyg, utan betygsrutan på be-

tygsblanketten lämnas tom.⁴⁹ Arbetsgruppen anser att denna tomma ruta för gymnasieskolans del inte är att jämställa med ett betygssteg.

Arbetsgruppen föreslår således att streck bör sättas i de fall läraren helt saknar bedömningsunderlag och att strecket inte bör ses som ett betyg i formell mening. För att understryka skillnaden föreslås därför en helt annan beteckning än betygsskalans bokstavs-beteckningar. Arbetsgruppen föreslår därför en betygsskala med sex steg och att skolförordningarna kompletteras med bestämmelser om att streck ska införas i betyget när det inte har varit möjligt att bedöma och betygssätta eleven. Detta förutsätter att personen i formell mening fortfarande är elev i kursen, vilket är en viktig förutsättning då det gäller vuxenutbildningen.

Skolformsförordningarna ställer krav på den obligatoriska skolan och gymnasieskolan att vidta åtgärder för att på olika sätt stödja en elev som har skolsvårigheter och som riskerar att inte nå målen. Bristande närvaro på lektioner måste uppmärksammas i tid och vårdnadshavaren informeras. Omfattande frånvaro kan bero på sjukdom eller liknande omständigheter. I sådana fall finns särskilda bestämmelser om stödinsatser och särskild undervisning i skolförordningarna för barn- och ungdomsskolan och det blir knappast aktuellt med ett streck. Arbetsgruppen bedömer därför att beteckningen streck blir aktuell endast i ett fåtal fall. I synnerhet gäller detta för grundskolan som är en obligatorisk skolform och där skolan har ett stort ansvar för att elevens rätt till utbildning och stöd tillgodoses.

Skolan ska ge alla elever förutsättningar att nå målen för utbildningen. I normalfallet bör det således vara möjligt att bedöma elevens måluppfyllelse. Det innebär att för de allra flesta elever kan något av betygen A – F sättas. Elever och vårdnadshavare ska få god information om elevernas kunskapsutveckling och på vilka grunder betygen sätts. Dessutom bör skolan i de skolformer för barn och unga där det är aktuellt kunna redovisa

⁴⁹ Fr.o.m. höstterminen 2007 ska markeras i betygskatalogen att betyg saknas när läraren saknar betygsunderlag p.g.a. att eleven har varit frånvarande. Se 7 kap. 6 § gymnasieförordningen (1992:394).

vad man har gjort för att eleven ska nå upp till kunskapsmålen. Att betyg inte sätts över huvud taget utan att eleven "får streck" får givetvis aldrig komma som en överraskning för elev eller vårdnadshavare. Ett beslut om streck förutsätter således att åtgärder vidtagits utan att dessa lett till önskat resultat.

4.4.2 Beskrivning av betygsstegen

Arbetsgruppens förslag: Betygsstegen beskrivs generellt genom att det för varje betygssteg anges vad som ska vara uppfyllt för att få respektive betyg. Nationella betygskriterier bör finnas för betygen A, C och E.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Den sexgradiga bokstavs-skalan som föreslås i föregående avsnitt är utformad med utgångspunkten att det bör finnas nationella betygskriterier formulerade för minst betygsstegen A, C och E. Betyget E ges för kunskaper som uppfyller lägsta godtagbara kunskapskrav, vilket motsvarar de krav som i dag uttrycks i mål att uppnå för den obligatoriska skolan och betygskriterierna för Godkänt i andra skolformer. Betyget C ges om kriterierna för C är uppfyllda i sin helhet och betyget A om kriterierna för A är uppfyllda i sin helhet. Om betygskriterierna är utformade enligt samma principer som i dag innebär detta att även samtliga betygskriterier för underliggande steg måste vara uppfyllda. Det innebär att för betyget C måste dessutom samtliga kriterier för E vara uppfyllda och för betyget A måste samtliga kriterier för C och E vara uppfyllda. Betygsstegen B och D används när eleven uppfyller kriterierna för underliggande steg och till övervägande del kriterierna för nästa betygssteg. Betygen B och D speglar således en kunskapsprogression där eleven har påvisbara kunskaper för närmast högre betyg, dvs. C respektive A, men där de ännu inte uppfyller samtliga kriterier för det högre betyget. De betygsvärden för respektive betyg som föreslås i avsnitt 4.3.3 ger också en

indikation på att mellanbetygen B och D ges för kunskaper som mer än väl motsvarar kriterierna för närmast underliggande betyg. Kunskapsutveckling sker inte linjärt. Vissa kunskapskvaliteter för högre betyg, eller väl utvecklad förmåga i ett eller flera avseenden, bör resultera i betyget D eller B. För betygen E, C eller A krävs att elevernas kunskaper i alla delar minst motsvarar den beskrivning av kunskaperna som fastställts.

Betyget F sätts om kriterierna för betyget E inte är uppfyllda. Betyget F används således både när det fortfarande är långt kvar för eleven att nå kunskapsmålen och när kunskaperna redan uppfyller vissa av kriterierna för betyget E. Det är således kriterierna för betyget E som utgör ribban för godkända resultat. Det är naturligtvis viktigt att eleverna – och deras vårdnadshavare – får information om vad som krävs för att nå godkänt resultat.

Ovanstående resonemang illustrerar att skalan inte är beroende av hur kriterierna formuleras och konstrueras. Den kan tillämpas på kriterier baserade på andra utgångspunkter än de som gäller för de nuvarande kriterierna, t.ex. den typ av kunskapskrav som föreslås i den utredning om mål i grundskolan som överlämnades till regeringen i april 2007 (SOU 2007:28. *Tydliga mål och kunskapskrav i grundskolan. Förslag till nytt mål- och uppföljningssystem*). Dessa kunskapskrav är liksom nuvarande betygskriterier formulerade som enskilda kriterier (så kallad analytisk bedömning). Skalan kan emellertid också tillämpas på betygskriterier som är formulerade i form av mer sammanhängande beskrivningar av vilken kunskapsprofil som krävs (så kallad holistisk bedömning). Betygsskalan styr således inte kriteriernas utformning och innehåll utan förutsätter endast att sådana finns för betygsstegen A, C och E. Arbetsgruppen bedömer därmed att den föreslagna betygsskalan blir hållbar över tid.

Arbetsgruppen anser vidare att det är lämpligt att den nya skalan börjar användas samtidigt som reviderade kursplaner börjar användas. Kursplanerevisioner har aviserats för såväl grundskolan som gymnasieskolan. Vissa skolformer saknar i dag betygskriterier för Mycket väl godkänt. Arbetsgruppen bedömer

att betygskriterier för det högsta betyget (A) i sådana fall bör utarbetas, även om inte kursplanerna i övrigt revideras. Tidpunkten när den nya betygsskalan bör träda i kraft i olika skolformer bör också anpassas till när andra reformer genomförs t.ex. när eventuella nya kursplaner införs. Om en reform med nya kursplaner införs rullande bör även betygsskalan införas rullande.

Av dessa skäl väljer arbetsgruppen att inte föreslå någon modell för hur bedömningskriterier kan utformas och lämnar därmed inte heller några exempel på sådana. I kapitel 7 beskriver arbetsgruppen sin syn på behovet av fortsatt utvecklingsarbete. I sammanhanget kan nämnas att även den danska sjugradiga skalan har beskrivningar för motsvarande tre betygsnivåer för varje ämne.

4.4.3 Betygsvärde för meritvärdering

Arbetsgruppens förslag: Betygsvärdet för betygen fastställs enligt en skala där F ges 0, betyget E ges 10, betyget D ges 12,5, betyget C ges 15, betyget B ges 17,5 och betyget A ges 20 i betygsvärde.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen föreslår att betygsvärdena för den nya betygsskalans betygssteg ryms inom samma intervall som dagens betygsskala, nämligen 10 – 20. Betygens betygsvärde används vid meritvärdering av betyg vid övergång från grundskola till gymnasieskola och från gymnasieskola eller gymnasial vuxenutbildning till högskola. I nuvarande system ges Godkänt 10, Väl godkänt 15 och Mycket väl godkänt 20 i betygsvärde. Dagens värdeskala signalerar att det är viktigt att nå godkända resultat. Därför bör även den nya betygsskalans första betygssteg för godkända resultat ges värdet 10. Genom att det finns fler betygssteg mellan högsta och lägsta betyg för godkända resultat, bör fler elever kunna nå närmast högre betygssteg

än vad som är fallet med nuvarande betygsskala. Förslagets utformning uppmuntrar därför elever att anstränga sig mer.

Genom att fler betygssteg införs kommer den sexgradiga skalans betygssteg A, C och E inte att vara direkt jämförbara med betygen Mycket väl godkänt, Väl godkänt och Godkänt i dagens system. En elev som i dag får Godkänt kommer enligt arbetsgruppens förslag att kunna få E eller D. Väl godkänt kommer att motsvaras av D, C eller B. För t.ex. betyget Mycket väl godkänt anges i dag i föreskrifter från Statens skolverk att en elev för att få detta betyg ska uppfylla kriterierna för underliggande betygssteg samt för Mycket väl godkänt. Väl utvecklad förmåga avseende något eller några kriterier kan dock väga upp brister avseende ett eller ett par andra kriterier. Beskrivningar av de nya betyg som arbetsgruppen föreslagit i föregående avsnitt innebär däremot att kriterierna för det högsta betyget A, liksom för C respektive E, ska vara uppfyllda i sin helhet vilket innebär en viss skärpning. Elever som i dag får Mycket väl godkänt skulle därmed komma att få något av betygen A eller B. Även om det maximala betygsvärdet blir detsamma är det således viktigt att beakta att de nya betygen inte helt motsvarar de gamla, vilket är ett viktigt skäl för att förändra betygsbeteckningarna. Alltför stor förändring av betygsvärdet skulle kunna tolkas som att syftet är att markant öka kraven för det högsta betyget. Det är emellertid inte avsikten. Syftet med att införa en ny betygsskala är att bättre kunna differentiera och precisera inom nuvarande betygssystem. Genom att det högsta betygssteget fortfarande har betygsvärdet 20,0 understryks att syftet inte är att ytterligare höja ribban.

Arbetsgruppen föreslår att endast godkända resultat ges ett betygsvärde även i fortsättningen. Det innebär att betyget F ger 0 i betygsvärde så som IG i nuvarande skala.

Det finns goda skäl att anta att betygen i det nya systemet, liksom i de flesta betygssystem, kommer att fördela sig tämligen jämnt över hela skalan. Det gällde t.ex. för den gamla absoluta betygsskalan och det gäller för den nuvarande mål- och

kunskapsrelaterade skalan.⁵⁰ Detta talar för en värdeskala med lika långa intervall mellan närliggande betyg. En konsekvens av den föreslagna skalan är att det i framtiden blir färre som får A än som i dag får Mycket väl godkänt, eftersom kraven för A som beskrivits tidigare innebär att samtliga betygskriterier är uppfyllda. Därmed kommer sannolikt färre elever att nå jämförelsetalet 20,0. Ytterligare en konsekvens av att fler intervaller införs och att det inte blir helt jämförbart att ha fått 15 respektive 20 i de två betygsskalorna är att översättningstabeller måste skapas för att göra det möjligt att jämföra meritvärden och jämförelsetal över tid och för att kunna omräkna gamla och nya betyg. Konsekvenserna för tillträde till högre utbildning diskuteras i nästa avsnitt.

4.4.4 Konsekvenser för tillträde till högre utbildning

I uppdraget ingår att utreda den föreslagna betygsskalans konsekvenser för tillträde till högre utbildning. Däremot ingår inte i arbetsgruppens uppdrag att lämna förslag till lösningar på eventuella problem.

Arbetsgruppen konstaterar att det oundvikligen uppstår konsekvenser för urvalet till högre utbildning vid förändringar i betygsskalan. Hur ska t.ex. betyget Väl godkänt, som i dag ger betygsvärdet 15, värderas i relation till B, C och D, som föreslås ge betygsvärdet 12,5, 15 respektive 17,5? Ett alternativ kan vara att göra omräkningstabeller från den gamla betygsskalan till den nya betygsskalan. Det kan dock vara problematiskt i ett inledningsskede då ingen statistik om hur den nya betygsskalan tillämpas finns att tillgå.

Ett annat alternativ kan vara att, liksom vid det förra bytet av betygsskala i samband med övergången från ett relativt till ett målrelaterat betygssystem, skapa en kvotgrupp för sökande med gamla betyg och en annan kvotgrupp för sökande med nya be-

⁵⁰ SOU 1942:11, Skolverkets betygsstatistik.

tyg. Då denna metod användes vid tillträdesreformen 1997 fick uppdelningen i olika kvotgrupper efter hand vissa negativa konsekvenser. Sökande med de nya betygen hade svårt att hävda sig i konkurrensen med sökande med gamla betyg. Detta berodde på att gruppen med gamla betyg inte längre fylldes på med nya sökande samtidigt som de sökande som hade de högsta jämförelsetalen efter hand antagits till sökta utbildningar och försvunnit från gruppen. Konkurrensen i gruppen minskade således. För sökande med nya betyg uppstod den motsatta situationen, dvs. gruppen fylldes på med nya sökande, varav vissa hade höga jämförelsetal. Konkurrensen ökade eller kvarstod på hög nivå så länge sökande antogs från den gamla kvotgruppen. Därför lades dessa två betygsgrupper samman till en gemensam urvalsgrupp inför antagningen till höstterminen 2004.

Från och med antagningen till höstterminen 2010 träder nya tillträdesregler i kraft vilket bl.a. innebär att de sökande i betygsurvalet delas in i fyra olika grupper i syfte att öka direktövergången från gymnasieskolan till högskolan. Att skapa ytterligare kvotgrupper inom ramen för dessa ser arbetsgruppen som komplicerat. Det är en grannliga uppgift att konstruera kvotgrupper och kvoter på ett sätt som uppfattas som rättvist. Som nämns ovan ingår det dock inte i arbetsgruppens uppgift att föreslå hur detta skulle kunna göras.

Vidare innebär de nya tillträdesreglerna att sökande fr.o.m. antagningen till höstterminen 2010 kan få meritpoäng för betyg i fördjupningskurser i språk och matematik samt för betyg i gymnasiekurser som är relevanta för avsedd högskoleutbildning. En sökande kan få maximalt två och en halv (2,5) meritpoäng. Det innebär att jämförelsetalet efter tillägg för meritpoäng kan bli högst 22,5 poäng. Genom att behålla 20,0 som högsta betygsvärde blir värdet av de meritpoäng som införs 2010 detsamma relativt sett. Detta är en klar fördel eftersom incitamentet för eleverna att läsa fördjupning och relevanta kurser inte ändras på grund av den föreslagna nya betygsskalan.

Förslaget innebär inga svårigheter avseende bestämmelser om grundläggande eller särskild behörighet.

4.5 Betyg i barn- och ungdomsskolan

I arbetsgruppens uppdrag ingår att belysa konsekvenserna av den föreslagna skalan för olika skolformer. Generellt gäller, som tidigare beskrivits, för den föreslagna betygsskalan att det finns nationella betygskriterier (eller motsvarande) för betygen A, C och E.

Enligt olika studier stödjer en majoritet av lärare, elever och allmänhet kraven på fler betygssteg.⁵¹ En utökning av antalet betygssteg har således god legitimitet. I det följande beskriver arbetsgruppen hur betygsskalan ska utformas för respektive skolform.

4.5.1 Grundskolan

Arbetsgruppens förslag: För grundskolan ska en betygsskala med stegen A–F användas. Högsta betyg ska vara A. Betygen A–E ska beteckna godkända resultat medan F ska beteckna icke godkända resultat.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier. Dessa kriterier ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A. För att få dessa betyg måste, förutom i de fall grundskoleförordningen medger undantag, kriterierna för det aktuella betyget vara uppfyllda i sin helhet.

Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

Betyget F innebär att elevens kunskaper inte uppfyller kriterierna för betyget E. Om det till följd av frånvaro helt saknas underlag för bedömning av elevens kunskaper ska betyg inte sättas. Detta ska i betygskatalogen markeras med

⁵¹ T.ex. Skolverket (2007). Attityder till skolan 2006. Stockholm: Fritzes, Skolverket (2000). Betygsättningen. Stockholm: Liber.

ett horisontellt streck. En sådan streckmarkering ska framgå av betygsdokumenten.

När en elev får betyget F i ett ämne eller ämnesblock ska ett skriftligt omdöme om elevens kunskapsutveckling ges. I de fall betyg inte sätts ska det i betygs katalogen redovisas vad som har gjorts för att eleven ska nå upp till kunskapsmålen.

Den nya regleringen ska införas genom ändringar i grundskoleförordningen. Därutöver föreslås vissa följdändringar i förordningen med anledning av att betygsbenämningarna ändras.

Skälen för arbetsgruppens förslag: I grundskolan sätts enligt nuvarande bestämmelser betyg i slutet av varje termin i årskurs 8 och i slutet av höstterminen i årskurs 9 i ämnen eller ämnesblock som inte avslutats samt när ett ämne eller ämnesblock avslutats. Som betyg sätts Godkänt, Väl godkänt eller Mycket väl godkänt. Betygskriterier finns för betygen Väl godkänt och Mycket väl godkänt. För betyget Godkänt finns mål att uppnå, som beskriver kunskapskraven. Om en elev inte når målen för betyget Godkänt i ett ämne eller ämnesblock sätts inget betyg. I sådana fall ska ett skriftligt omdöme som visar elevens kunskapsutveckling i ämnet eller ämnesblocket ges. Slutbetyg utfärdas när skolplikten upphör.

Slutbetyg i grundskolan

Arbetsgruppen föreslår att en sexgradig betygsskala införs i grundskolan. Flera betygssteg innebär att kunskapsprogressionen blir tydligare än i dag genom att möjligheten att nyansera bedömningen ökar. Att avståndet mellan betygsstegen blir mindre bör också öka elevernas motivation att anstränga sig mer för att uppnå bättre resultat. Arbetsgruppen har erfarenhet att många elever uppfattar att det inte syns i betyget att de anstränger sig. Fler betygssteg innebär även ökad tydlighet i informationen till

elever och vårdnadshavare. En betygsskala med fler betygssteg minskar dock inte behovet av dialog mellan hem och skola.

Arbetsgruppens utgångspunkt är att det ska finnas nationella betygs-kriterier för betygen A, C och E. I grundskolan finns i nuvarande betygsskala betygs-kriterier för Mycket väl godkänt och Väl godkänt. För betyget Godkänt finns mål att uppnå, som på motsvarande sätt beskriver kunskapskraven för G. Den föreslagna skalan är sålunda direkt överförbar på betygssteg som i nuvarande system betecknar godkända resultat i grundskolan. Av förslaget till författningstext framgår att betygs-kriterier bör utarbetas för bl.a. betyget E och att Skolverket ges ett bemyndigande att göra detta. För närvarande bereds betänkandet *Tydliga mål och kunskapskrav i grundskolan* (SOU 2007:28) inom Utbildningsdepartementet. Arbetsgruppen förordar i och för sig att betygs-kriterier används genomgående för att beskriva de krav som uppställs för att få godkända betyg enligt den nya skalan. Därmed inte sagt att nuvarande konstruktion med mål som beskrivning av kraven för vissa betyg inte kan användas. I den mån en framtida fortsatt lösning innebär målformuleringar eller motsvarande för att beskriva betygskrav är det fullt möjligt att justera gruppens förslag i den riktningen.

Arbetsgruppen föreslår att betyget F, som sätts för icke godkänt resultat, ska användas i såväl slutbetyg som i terminsbetyg. I nuvarande system ges inget betyg om en elev ej uppnått målen. Ett flertal studier⁵² visar att eleverna mycket väl vet att inget betyg i grundskolan är lika med icke godkänt. Både elever och lärare talar t.ex. ofta om IG-varning, dvs. att eleven riskerar att inte nå godkänt. Trots att grundskolan är en obligatorisk skolform förekommer det att elever har stor frånvaro och inte deltar i undervisningen. I dagens bestämmelser om att betyg inte sätts när en elev inte nått målen finns ingen distinktion mellan olika orsaker till detta. Arbetsgruppen har under sitt arbete erfarit att det för elever som anstränger sig för att nå målen är viktigt att få bekräftelse för detta. Informationen till föräldrar och vårdnads-

⁵² Skolverket, rapport 190 samt Skolverket, Den hägrande framtid....? (dnr 2000:491).

havare blir tydligare genom de föreslagna förändringarna. Dels införs ett betyg för icke godkänt resultat, dels betecknas med ett streck att läraren inte kunnat göra en bedömning av elevens kunskaper till följd av att eleven haft alltför hög frånvaro.

Genom att ett betyg för icke godkänt resultat införs, samt en tydlig markering när kunskapsbedömning till följd av elevens omfattande frånvaro inte kunnat äga rum, betonas ytterligare skolans kunskapsuppdrag. Det bidrar till att identifiera elever som behöver stöd och hjälp. Särskilt stöd ska enligt skollagen ges till elever som har svårigheter i skolarbetet. Rektor ska se till att behovet av stödinsatser utreds och att ett åtgärdsprogram vid behov utarbetas. Regeringen har i budgetpropositionen för 2008 aviserat⁵³ förändringar av bestämmelserna om den individuella utvecklingsplanen, som enligt grundskoleförordningen ska finnas för varje elev. I enlighet med detta har Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) remitterat en promemoria med förslag till nödvändiga förordningsförändringar (U2008/204/S). Av förslaget framgår att elever och vårdnadshavare ska ha rätt till en god och tydlig skriftlig information om elevens kunskapsutveckling från och med årskurs 1 samt om eventuellt behov av särskilt stöd eller andra insatser. Överenskommelser mellan parterna om vad som behöver göras för att eleven ska nå målen ska finnas med i den individuella utvecklingsplanen. Utvecklingsplanen ska således kunna fungera som ett ansvarskontrakt mellan lärare, elev och vårdnadshavare. Avsikten är att de nya bestämmelserna ska kunna träda i kraft den 1 juli 2008.

Arbetsgruppen förutsätter därför att den förändrade individuella utvecklingsplanen kommer att sammanfatta vilka insatser som behövs för att en elev ska nå målen. Det är vidare rimligt att förutsätta att elever som kan bli aktuella för betyget F – och eventuellt för att inte få något betyg alls, markerat med ett streck – tidigt har identifierats och hör till dem som fått ett åtgärdsprogram i syfte att stödja elevernas kunskapsutveckling och utveckling i övrigt. I normalfallet bör insatserna leda till att slut-

⁵³ Budgetpropositionen 2007/08:01 sid. 106.

betyget blir F eller högre. För elever som är frånvarande på grund av sjukdom eller liknande omständighet gäller bestämmelser om särskild undervisning. Att betyg inte kan sättas måste därför betraktas som en allvarlig undantagssituation och ska aldrig komma som en överraskning.

Nuvarande bestämmelser om slutbetyg anger att i de fall en elevs kunskaper inte når upp till de mål i ett ämne eller ämnesblock som enligt kursplanen ska ha uppnåtts i slutet av det nionde skolåret, ska betyg inte sättas i ämnet. Ett skriftligt omdöme om elevens kunskapsutveckling i ämnet ska då ges. Arbetsgruppen menar att även med förslaget om att införa ett betyg för icke godkänt resultat bör det skriftliga omdömet komplettera betyget. Som komplement till betyget F bör omdömet innehålla en beskrivning av elevens kunskapsutveckling. Omdömet kan även innehålla en beskrivning av de stödinsatser som gjorts.

Beslut om streck innebär att det inte går att beskriva elevens kunskapsutveckling. Ett beslut om streck förutsätter att åtgärder vidtagits, men inte givit önskat resultat. Ett åtgärdsprogram bör ha upprättats för eleven. De åtgärder som vidtagits för att stödja eleven och de överenskommelser som gjorts inom den individuella utvecklingsplanen ska således finnas dokumenterade. Att detta gjorts ska framgå av betygskatalogen.

Betygssättning är myndighetsutövning. Även ett beslut att inte sätta betyg bör som tidigare påpekats dokumenteras. Att en elev inte kan betygssättas är i ännu högre grad än betyget F en indikator på hur väl skolan lyckas i sin uppgift. Det är därför värdefullt för uppföljningen av verksamheten att såväl betyget F som beteckningen streck redovisas. Vidare är det angeläget att kunna granska hur bestämmelsen om att inte sätta betyg tillämpas.

Terminsbetyg i grundskolan

Redan i budgetpropositionen för 2007⁵⁴ angav regeringen att betygen ska vara obligatoriska från årskurs 6. Den inriktningen gäller fortfarande. Arbetsgruppen lämnar emellertid inte några författningsförslag om när betyg tidigast ska sättas i grundskolan och motsvarande skolformer. Det kan vara värt att påpeka att den sexgradiga betygsskalan kan tillämpas även med nuvarande bestämmelser om när terminsbetyg ska ges i grundskolan.

Beträffande terminsbetygen anser arbetsgruppen att de kriterier som gäller för respektive betyg i ämnet i årskurs 9 ska ligga till grund också för terminsbetygen. Underlaget för bedömningen bör enligt arbetsgruppens mening vara det undervisningsinnehåll som behandlats under den termin betyget gäller. Tanken är inte att betygsskalan ska vara glidande utan att hela skalan ska användas varje termin men med hänsyn till vad som är rimliga krav för elever i olika årskurser.

Arbetsgruppens förslag innebär att hela skalan, dvs. alla sex betygsstegen, bör tillämpas även i terminsbetygen. Detsamma gäller beslut om att inte sätta betyg när bedömningsunderlag till följd av elevens frånvaro helt saknas. De viktigaste skälen till arbetsgruppens förslag är de som angivits tidigare, nämligen tydligheten, informationsvärdet och kraven på skolan att identifiera och stödja elevens fortsatta kunskapsutveckling. Eleven ska ha en möjlighet att göra något åt situationen. Givetvis behöver betygen kompletteras med information till föräldrar och elever och utvecklingssamtal mellan lärare, föräldrar och elever om studieresultat. Regeringen har som tidigare nämnts aviserat förändrade bestämmelser om den individuella utvecklingsplanen. Den ska innehålla såväl överenskommelser om insatser som behövs för att eleverna ska kunna nå målen som omdömen om elevernas kunskapsutveckling och utveckling i övrigt. Åtgärderna ska syfta till att stödja elevens kunskapsutveckling och utveckling i övrigt.

⁵⁴ Prop. 2006/07:1, sid. 101.

Det betygsvärde som föreslås i 4.3.3 gäller generellt och således även för grundskolans slutbetyg. Hur betygsvärdet ska användas för urval och behörighet till gymnasieskolan, eventuella krav för olika program etc. är frågor som inte är kopplade till betygsskalans konstruktion utan till betygens tillämpning och arbetsgruppen ger därmed inga förslag i dessa avseenden. Det uppdraget har regeringen gett gymnasieutredningen (dir. 2007:8). Den föreslagna betygsskalan har i sig själv inga konsekvenser för antagningen till gymnasieskolan. Meritvärdet i en urvalssituation kan räknas fram på samma sätt som i dag men med de nya betygsvärdena.

4.5.2 Specialskolan

Arbetsgruppens förslag: För specialskolan ska en betygsskala med stegen A–F användas. Högsta betyg ska vara A. Betygen A–E ska beteckna godkända resultat medan F ska beteckna icke godkända resultat.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier. Dessa kriterier ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A. För att få dessa betyg måste, förutom i de fall specialskoleförordningen medger undantag, kriterierna för det aktuella betyget vara uppfyllda i sin helhet.

Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

Betyget F innebär att elevens kunskaper inte uppfyller kriterierna för betyget E. Om det till följd av frånvaro helt saknas underlag för bedömning av elevens kunskaper ska betyg inte sättas. Detta ska i betygskatalogen markeras med ett horisontellt streck. En sådan streckmarkering ska framgå av betygsdokumentet.

När en elev får betyget F i ett ämne eller ämnesblock ska ett skriftligt omdöme om elevens kunskapsutveckling ges. I de fall betyg inte sätts ska det i betygskatalogen redovisas vad som har gjorts för att eleven ska nå kunskapsmålen.

Den nya regleringen ska införas genom ändringar i specialskoleförordningen. Därutöver föreslås vissa följdändringar i förordningen med anledning av att betygsbenämningarna ändras.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Specialskolan är en tvåspråkig (teckenspråk och svenska) skola som erbjuder döva och hörselskadade elever utbildning. Specialskolan har ett utökat ansvar för eleverna jämfört med grundskolan, som exempelvis för fritidsaktiviteter, resor och för vissa elevers boende. Skolplikten i specialskolan är tioårig.

Specialskolan för döva och hörselskadade omfattar fem regionsskolor och en riksskola. Regionsskolorna finns i Lund, Vänersborg, Örebro, Stockholm och Härnösand. Riksskolan i Gnesta tar emot döva och hörselskadade elever som också har en utvecklingsstörning samt elever som är dövblindfödda. Regeringen har aviserat att två statliga specialskolor, Ekeskolan och Hällsbo-skolan, ska återinföras.

Grundskolans kursplaner gäller också för specialskolan. Om de på grund av elevens funktionshinder inte kan användas finns särskilt fastställda kursplaner för specialskolan. Mål som i grundskolan ska ha uppnåtts i femte och nionde året ska för specialskolans elever uppnås i slutet av sjätte och tionde året. Specialskolan omfattar årskurserna 1-10. Utvecklingsstörda elever i specialskolan undervisas enligt särskolans kursplaner. För specialskolan gäller samma principer för betyg och bedömning som för grundskolan. Betygen Godkänt, Väl godkänt och Mycket väl godkänt används.

Arbetsgruppen föreslår av samma skäl som för grundskolan att den sexgradiga betygsskalan också ska gälla för specialskolan. Detsamma gäller bestämmelsen om att betyg inte ska sättas när

underlag för att bedöma elevens kunskaper till följd av elevens frånvaro helt saknas. För de elever som tillhör särskolan ska de föreslagna betygsbestämmelserna för särskolan gälla.

4.5.3 Gymnasieskolan

Arbetsgruppens förslag: För gymnasieskolan ska en betygsskala med stegen A–F användas. Högsta betyg ska vara A. Betygen A–E ska beteckna godkända resultat medan F ska beteckna icke godkända resultat.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygs-kriterier. Dessa kriterier ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A. För att få dessa betyg måste, förutom i de fall gymnasieförordningen medger undantag, kriterierna för det aktuella betyget vara uppfyllda i sin helhet.

Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

Betyget F innebär att elevens kunskaper inte uppfyller kriterierna för betyget E. Om det till följd av frånvaro helt saknas underlag för bedömning av elevens kunskaper ska betyg inte sättas. Detta ska i betygs katalogen markeras med ett horisontellt streck. I anslutning till en sådan streckmarkering ska det redovisas vad som har gjorts för att eleven ska nå kunskapsmålen.

Betygsvärdet för betygen från grundskolan fastställs enligt en skala där betyget F ges 0, betyget E ges 10, betyget D ges 12,5, betyget C ges 15, betyget B ges 17,5 och betyget A ges 20 i betygsvärde.

Den nya regleringen ska införas genom ändringar i gymnasieförordningen. Därutöver föreslås vissa följdänd-

ringar i förordningen med anledning av att betygsbenämningarna ändras.

Skälen för arbetsgruppens förslag: I dag sätts betyg på varje avslutad kurs och på projektarbete. Betygsstegen är Icke godkänt, Godkänt, Väl godkänt och Mycket väl godkänt. Statens skolverk fastställer betygskriterierna för Godkänt, Väl godkänt och Mycket väl godkänt avseende nationella kurser. För lokala kurser fastställer styrelsen för utbildningen betygskriterier.

Arbetsgruppen föreslår att den sexgradiga betygsskalan införs i gymnasieskolan. I nuvarande system finns således betygs-kriterier formulerade för Godkänt, Väl godkänt och Mycket väl godkänt. I samband med den gymnasiereform som regeringen aviserat och som för närvarande utreds av gymnasieutredningen (dir. 2007:8 samt 2007:143) kommer sannolikt även nya kursplaner att utarbetas. Arbetsgruppen utgår därför från att gymnasieskolans kursplaner kommer att uppfylla det generella kravet på att det finns betygs-kriterier formulerade för minst betygen A, C och E för samtliga kurser eller ämnen, när betygsskalan införs. Betygsskalan kan därför tillämpas fullt ut i sin generella form med sex betygssteg.

Ett från elever och lärare ofta framfört önskemål är att det bör finnas fler betygssteg för att bättre kunna skilja elever åt och göra det meningsfullt att anstränga sig mer. En ansträngning som innebär att man går från G till G+ syns inte i betyget och känns därför mindre meningsfull, eftersom betyget fortfarande blir Godkänt. Fler betygssteg innebär större möjlighet att differentiera mellan elever med olika resultat. Med fler betygssteg och med den värdeskala som föreslås i avsnittet 4.3.2 kommer variationen i meritvärde att bli större än i dag. Jämförbarheten i den meningen att man med betyg som underlag kan jämföra elevernas kunskaper ökar.

I avsnittet 4.3.1 beskrivs det fall när betyg enligt gymnasieförordningen inte ska sättas i gymnasieskolan, nämligen när läraren på grund av en elevs frånvaro saknar bedömningsunderlag.

Detta betygsbeslut har stor rättsverkan för eleverna, eftersom slutbetyg inte kan utfärdas från gymnasieskolan om en elev saknar ett eller flera betyg. Skolverket har pekat på att tillämpningen av bestämmelsen varierar mellan skolor och lärare. Det finns därför behov av att förtydliga bestämmelsen på det sätt som utförligare beskrivs i avsnitt 4.4.1.

Betyg ska enligt nuvarande bestämmelser sättas på varje kurs som ingår i elevens individuella studieplan. För varje elev ska det finnas en sådan individuell studieplan, som kan revideras under utbildningen. Även i gymnasieskolan ska eleven få stöd om det kan befaras att eleven riskerar att inte nå de kunskapsmål som anges i kursplanerna. I gymnasieskolan finns även möjligheten att gå om en kurs som eleven fått betyget Icke godkänt i eller att helt byta program. Arbetsgruppen anser att bestämmelsen om att betyg inte ska sättas när läraren på grund av en elevs frånvaro saknar underlag för att bedöma kunskaperna i en kurs eller ett ämne bör vara kvar, men den bör förtydligas så att det framgår att bedömningsunderlag helt måste saknas för att bestämmelsen ska kunna tillämpas. I enlighet med läroplanens krav ska läraren utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper och beakta även sådana kunskaper som en elev tillägnat sig på annat sätt än genom den aktuella undervisningen. Om läraren har visst bedömningsunderlag ska således betyg sättas.

Även i gymnasieskolan bör liksom i grundskolan och motsvarande skolformer kravet ställas på skolan att kunna redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att förhindra att elever får streck i stället för ett betyg. Det är viktigt av rättvise- och likvärdighets-skäl att sådana beslut kan följas upp och granskas.

4.5.4 Särskolan

Syftet med utbildningen i särskolan är att ge barn och ungdomar med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar. Utbildningen ska så långt möjligt motsvara den som ges i grundskolan och gymnasieskolan. Särskolan om-

fattar obligatorisk särskola och gymnasiesärskola. Även i särskolan ska elevernas kunskapsutveckling vara det centrala i verksamheten.

En övergripande princip är att skolformerna inom särskolan ska vara så lika motsvarande skolformer som möjligt. Vissa anpassningar av regelverket måste dock göras, t.ex. när det gäller betyg och bedömning.

4.5.4.1 Obligatoriska särskolan

Arbetsgruppens förslag: För grundsärskolan ska en betygsskala med stegen A–E användas, när betyg sätts. Högsta betyg ska vara A. Betygen betecknar godkända resultat. Betyg ska inte sättas på icke godkända resultat.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier. Dessa kriterier ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A. För att få dessa betyg måste kriterierna för det aktuella betyget vara uppfyllda i sin helhet.

Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

Den nya regleringen ska införas genom ändringar i särskoleförordningen. Därutöver föreslås vissa följd- och konsekvensändringar i förordningen dels med anledning av att betygsbenämningarna ändras, dels för att betygsskalan och vad som ska antecknas i betygs katalogen inte överensstämmer med regleringen för grundskolan.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Den obligatoriska särskolan har två parallella former, grundsärskola och träningskola. Träningskolan är avsedd för elever som inte kan gå i grundsärskola. Elever i obligatoriska särskolan har skolplikt i nio år men

har rätt till ett frivilligt tionde skolår. Efter utbildningen i den obligatoriska särskolan får eleven enligt nuvarande bestämmelser ett intyg. Intyget ska kompletteras med ett allmänt studieomdöme på begäran av elevens vårdnadshavare.

För grundsärskolan gäller dessutom att betyg ska sättas om en elev i grundsärskolan eller elevens vårdnadshavare begär det. Då används betygen Godkänt och Väl godkänt. Betygen sätts i slutet av varje termin i årskurs 8 och i slutet av höstterminen i årskurs 9 eller i förekommande fall i slutet av årskurs 10 i ämnen som inte har avslutats. Betyg sätts också när ett ämne har avslutats.

Skolverket har påpekat att en samlad bild av sarskoleelevernas kunskapsresultat ofta saknas på skol- och kommunnivå.⁵⁵ Det är därför svårt att veta hur ofta betyg sätts i grundsärskolan. I arbetsgruppens uppdrag ingår att ta ställning till om betygsskalan ska användas fullt ut i de fall som betyg ska sättas enligt nuvarande bestämmelser. Arbetsgruppen uppfattar inte att det ingår i uppdraget att överväga en förändring av regelverket så att betyg alltid ska ges. Förslaget innebär att betygsstegen A till E ska användas i de fall betyg sätts och eleven når godkända resultat. Förslaget innebär också att nationella betygs-kriterier för betyget A behöver utformas. I dag saknas kriterier för Mycket väl godkänt, eftersom det betyget inte används i grundsärskolan.

Särskolans grupper är mycket heterogena och de enskilda elevernas kunskapsprofiler mycket ojämna på grund av deras utvecklingsstörning. Det innebär att eleverna har olika förutsättningar att nå målen i kursplanerna. Arbetsgruppen gör bedömningen att eleven eller elevens vårdnadshavare knappast kommer att begära att betyg ska sättas för elever som trots stora ansträngningar saknar förmåga att uppnå kunskapsmålen på grund av sitt funktionshinder. Därför anser gruppen att nuvarande bestämmelser om att endast betyg som betecknar godkända resultat ska användas även fortsättningsvis. Arbetsgruppens förslag innebär således att i de fall betyg utfärdas ska

⁵⁵ Skolverkets lägesbedömning 2006, rapport 288 s. 99.

den femgradiga skalan för godkända resultat tillämpas i de ämnen där eleven nått målen.

Även särskolans elevgrupp har behov av att kunna få en mer nyanserad bedömning än vad dagens bestämmelser medger. För denna elevgrupp kan det vara särskilt viktigt att även små framsteg kommer till uttryck. Att göra betygsskalans godkända steg tillgängliga för särskolans elever är en fråga om likvärdighet, men kan också tjäna som ett incitament för ökad motivation. Det är också viktigt att påminna om betydelsen av att målen i kursplanerna är rimliga för den målgrupp de gäller i ett målrelaterat system. Detsamma gäller även för relationen mellan målen och den tid som timplanen anger för ett ämne. Det är således andra komponenter i betygssystemet som kan behöva förändras om det visar sig att många elever inte kan få betyg, även om de begär det.

4.5.4.2 Gymnasiesärskolan

Arbetsgruppens förslag: För gymnasiesärskolan ska en betygsskala med stegen A–E användas, när betyg sätts. Högsta betyg ska vara A. Betygen betecknar godkända resultat. Betyg ska inte sättas på icke godkända resultat.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier. Dessa kriterier ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A. För att få dessa betyg måste kriterierna för det aktuella betyget vara uppfyllda i sin helhet.

Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

För den elev som inte kan få betyget E ska ett intyg om att eleven deltagit i kursen ges.

Den nya regleringen ska införas genom ändringar i förordningen om gymnasiesärskolan.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Gymnasiesärskolan bygger på den obligatoriska särskolan. Den omfattar åtta fyraåriga nationella program samt individuella program. Dessutom finns specialutformade program. Det yttersta målet för gymnasiesärskolans program är att eleven ska förberedas för ett meningsfullt vuxenliv. Individuella program kan ge elever yrkesträning, verksamhetsträning eller möta speciella utbildningsbehov. Gymnasiesärskolan är kursutformad förutom den verksamhetsträning som ingår i individuella program. För gymnasiesärskolan finns riktvärden för undervisningens omfattning, men timplanen får överskridas och underskridas beroende på hur mycket undervisning eleverna behöver för att uppnå de kunskapsmål som anges i respektive kursplan.

I gymnasiesärskolan sätts betyg om eleverna uppfyller kunskapsmålen på varje avslutad kurs. Betygen Godkänt och Väl godkänt används och sätts med stöd av betygskriterierna för respektive kurs. En elev, vars kunskaper inte uppfyller kriterierna för betyget Godkänt får ett intyg om att eleven deltagit i kursen. En elev som avslutar verksamhetsträning får ett intyg i stället för betyg.

I dag används således inte betyget Icke godkänt i gymnasiesärskolan. Arbetsgruppen har övervägt om skalan ska tillämpas i sin helhet eller om endast betygen A till E ska användas i gymnasiesärskolan. Gruppen föreslår att nuvarande bestämmelser behålls för de elever som inte uppfyller kunskapsmålen för Godkänt. Skalans alla steg för godkända resultat, dvs. A till E, bör gälla även för gymnasiesärskolan. Det förutsätter att nationella betygskriterier utarbetas för betyget A. I dag saknas betygskriterier för Mycket väl godkänt, eftersom det betyget inte ges i gymnasiesärskolan.

Ett viktigt skäl för arbetsgruppens förslag är att betygsskalans omfattning enligt förslaget blir densamma i gymnasiesärskolan

och i grundsärskolan. Enda skillnaden är att betygen i grundsärskolan endast ges på begäran. Skälen för att fem godkända steg bör finnas är desamma som för grundsärskolan. Arbetsgruppen har erfarit att det är viktigt för särskolans elever att inte behandlas annorlunda än andra. Som beskrivs i avsnittet om grundsärskolan kan det även för dessa elever vara motiverande att små framsteg i kunskapsutvecklingen syns i betyget. Som tidigare beskrivits är det viktigt att kursplanernas mål är rimliga i förhållande till elevgruppens förutsättningar. En mer nyanserad betygsskala kan då också indikera om förändringar behöver göras.

4.6 Vuxenutbildning inom det offentliga skolväsendet

4.6.1 Kommunal vuxenutbildning (komvux)

Arbetsgruppens förslag: Betyg inom grundläggande och gymnasial vuxenutbildning samt påbyggnadsutbildning ska ges med någon av beteckningarna A–F. Högsta betyg ska vara A. Betygen A–E ska beteckna godkända resultat medan F ska beteckna icke godkända resultat.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier. Dessa kriterier ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A. För att få dessa betyg måste kriterierna för det aktuella betyget vara uppfyllda i sin helhet.

Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

Betyget F innebär att elevens kunskaper inte uppfyller kriterierna för betyget E. Om det till följd av frånvaro helt saknas underlag för bedömning av elevens kunskaper ska betyg inte sättas. Detta ska i betygskatalogen markeras med ett horisontellt streck.

Den nya regleringen ska införas genom ändringar i förordningen om kommunal vuxenutbildning. Därutöver föreslås vissa följdändringar i förordningen med anledning av att betygsbenämningarna ändras.

Skälen för arbetsgruppens förslag: I dag används olika betygsskalor inom de olika skolformerna inom kommunal vuxenutbildning. Arbetsgruppens förslag innebär att en sexgradig betygsskala införs för skolformerna inom kommunal vuxenutbildning (komvux). Därigenom blir skalan enhetlig inom komvux. Arbetsgruppen finner det svårt att motivera skillnader i reglerna för vilka delar av betygsskalan som får användas mellan de olika skolformerna grundläggande vuxenutbildning, gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildningar. Skolverket har bl.a. påpekat att ett enhetligt system skulle understryka de möjligheter en studerande har att kunna läsa kurser på olika nivåer och i olika skolformer. För att lättare kunna jämföra betygsresultat vid studier på olika nivåer bör betygsskalan vara densamma inom hela utbildningssystemet. Därför föreslås också att en bestämmelse om att betyg inte ska sättas när underlag för bedömning av en elevs kunskaper på grund av frånvaro helt saknas, införs i komvux. Sannolikt kommer den att tillämpas mycket sällan, eftersom en vuxenstuderande troligen avbryter studierna i en sådan situation. I förordningen om kommunal vuxenutbildning finns i dag bestämmelser om vad som gäller för att en person ska betraktas som deltagare i en kurs. I enlighet med läroplanens krav ska läraren utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper och beakta också sådana kunskaper som en elev tillägnat sig på annat sätt än genom den aktuella undervisningen vid betygssättningen. Detta är också en fundamental utgångspunkt för att en validering som leder fram till betyg ska kunna göras inom ramen för en kurs och för att innehåll och arbetssätt ska kunna utformas utifrån den enskildes förkunskaper. Om läraren har visst bedömningsunderlag för en deltagare i en kurs ska således betyg sättas.

Betyg används företrädesvis vid antagning till högre utbildning. För en vuxen kan det dock vara mera relevant att kunna visa upp vilka kunskaper hon eller han har t.ex. i kommunikation med arbetsmarknadens företrädare efter en genomgången yrkesutbildning än att visa ett betyg från en kurs. I dag kan en deltagare i kommunal vuxenutbildning därför få ett intyg då en kurs genomgått. Detta gäller både i grundläggande och gymnasial vuxenutbildning samt i påbyggnadsutbildningar. Intyget kan antingen ersätta betyget eller komplettera betyget. Motivet för detta är att vuxna inte alltid behöver ett betyg som dokumentation. Frågan om intyg hänger således inte i dessa fall samman med hur många betygssteg som skalan innehåller. Arbetsgruppen ska ta ställning till i vilken omfattning betygsskalan ska användas när betyg sätts och lämnar därför inte några förslag om intyg.

Arbetsgruppen ser inga svårigheter med den föreslagna betygsskalan när det gäller validering inom denna del av utbildningsväsendet. Validering kan göras mot såväl mål som betygs-kriterier och arbetsgruppen har inte i uppdrag att föreslå någon förändring av det system med mål- och resultatstyrning som gäller i dag. Arbetsgruppen lämnar inte heller förslag om orienteringskurserna inom komvux eftersom dessa inte betygssätts.

Grundläggande vuxenutbildning

Enligt nuvarande bestämmelser används Icke godkänt, Godkänt och Väl Godkänt inom grundläggande vuxenutbildning. Den grundläggande vuxenutbildningen uppfyller därmed inte förutsättningen att betygs-kriterier ska finnas för minst tre av de föreslagna betygsstegen. Betygs-kriterier för det högsta betyget Mycket väl godkänt saknas, eftersom betyget inte ges. Det finns endast betygs-kriterier för Godkänt och Väl godkänt i nuvarande system. Att införa betygsskalan utan att nationella kriterier utformas för betyget A skulle innebära att den grundläggande vuxenutbildningen inte skulle kunna sätta de högsta betygen.

Därmed skulle den grundläggande vuxenutbildningen ha färre betygssteg än t.ex. grundskolan.

En stympad skala signalerar att elever i grundläggande vuxenutbildning inte kan utföra topprestationer motsvarande A i betygsskalan. Detta vore olyckligt ur ett moraliskt - etiskt perspektiv. Varje skolform bör rimligen ge sina deltagare möjlighet att utföra topprestationer inom ramen för sina och skolformens förutsättningar och låta dessa topprestationer manifesteras på samma sätt som i övriga skolformer. Ur det perspektivet samt med stöd av tidigare angivna motiv för en generell skala förordar arbetsgruppen att en sexgradig skala ska gälla för grundläggande vuxenutbildning. I den mån kriterier inte finns utformade i tillräcklig utsträckning i gällande kursplaner ska detta göras när den nya skalan införs. Som tidigare redovisats finner arbetsgruppen det rimligt att man inom komvux använder skalan i sin helhet eftersom det ger ökad tydlighet och elever kan studera återkommande eller samtidigt inom flera olika skolformer. Samma krav på nationellt formulerade kriterier för det högsta betyget bör således gälla även i denna skolform. Det samma gäller även bestämmelsen om att betyg inte ska sättas om underlag för bedömning av en elevs kunskaper i förhållande till kursplanemål och betygskriterier helt saknas.

Gymnasial vuxenutbildning

Den gymnasiala vuxenutbildningen är likvärdig med den utbildning som ges i gymnasieskolan. Med detta som utgångspunkt är skälen för arbetsgruppens förslag i stort desamma som för gymnasieskolan. Dock finns inte kravet på stödinsatser i komvux för elever som riskerar att inte nå målen för utbildningen. Studier i gymnasial vuxenutbildning ger under vissa förutsättningar behörighet för högskolestudier vilket ställer krav på samma tillämpning och värdering av betygsskalan som i gymnasieskolan.

Påbyggnadsutbildning

I dag används betygen Icke godkänt, Godkänt och Väl godkänt inom påbyggnadsutbildning. Påbyggnadsutbildning är per definition en eftergymnasial yrkesutbildning och en del av komvux. Skälen för ett enhetligt system inom hela komvux och inom det offentliga skolväsendet för vuxna har redan angivits ovan. Den utveckling som sker inom yrkesutbildningsområdet både nationellt och internationellt underlättas om betygssystemet närmar sig det kvalifikationssystem som allt mera återfinns inom högskolan och som utvecklas på EU-nivå. Arbetsgruppen föreslår därför att en sexgradig betygsskala införs även för påbyggnadsutbildning. En sexgradig betygsskala bör underlätta tillgodoräknande och erkännande av kunskap och kompetens vilket stimulerar rörligheten mellan utbildningssystem och nationer.

I dag består betygsskalan av två godkända steg vilket innebär att bedömningarna av t.ex. yrkeskunskaper blir vida och kanske oprecisa. En sexgradig skala med progression ger möjlighet till en större nyansering av uppnådd måluppfyllelse och därmed en tydligare beskrivning av den studerandes yrkeskunskaper. Flera betygssteg kräver dock tydligare mål i kursplanerna och därmed bör innehållet och syftet med utbildningarna bli tydligare än vad fallet är i dag. Det innebär att nationella betygskriterier bör formuleras även för betyget A. En ändring av betygsskalan kräver således en översyn av kursplaner och övriga riktlinjer för inrättande av lokala kursplaner i påbyggnadsutbildningarna. Även inom påbyggnadsutbildning bör möjligheten finnas att besluta om att betyg inte ska sättas, när underlag för bedömning av en elevs kunskaper helt saknas.

4.6.2 Svenskundervisning för invandrare (sfi)

Arbetsgruppens förslag: Som betyg på kurser inom svenskundervisning för invandrare (sfi) ska någon av beteckningarna A–F användas. Högsta betyg ska vara A. Betygen A–E ska

beteckna godkända resultat medan F ska beteckna icke godkända resultat.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier. Dessa kriterier ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A. För att få dessa betyg måste kriterierna för det aktuella betyget vara uppfyllda i sin helhet.

Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

Betyget F innebär att elevens kunskaper inte uppfyller kriterierna för betyget E. Om det till följd av frånvaro helt saknas underlag för bedömning av elevens kunskaper ska betyg inte sättas. Detta ska i betygskatalogen markeras med ett horisontellt streck.

Den nya regleringen ska införas genom ändringar i förordningen om svenskundervisning för invandrare. Därutöver föreslås vissa följdändringar i förordningen med anledning av att betygsbenämningarna ändras.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Svenskundervisning för invandrare (Sfi) vars syfte är att ge en grundläggande utbildning i svenska språket består av tre studievägar och totalt fyra kurser. Betyg ska sättas efter varje kurs och som betyg används beteckningarna Godkänt och Väl godkänt. Skolverket fastställer kriterier för betyget Godkänt. Vidare syftar Sfi till läs- och skrivinlärning (alfabetisering). För denna del sätts inte betyg. I de fall den studerande inte når målen för Godkänt utfärdas intyg.

Med utgångspunkten att sfi är en utbildning inom det offentliga skolväsendet anser arbetsgruppen att en mera differentierad betygsskala bör användas och föreslår därför att den sexgradiga betygsskalan används i sin helhet. Det bör innebära en ökad tydlighet då det gäller mål och syfte med utbildningen samtidigt som en hög grad av måluppfyllelse premieras. En betygsskala

med flera steg bör innebära att ett progressionstänkande förstärks i lärandet. Kunskapsutveckling kan ske i små steg och dessa steg kan då i högre grad än nu ge utslag med hjälp av fler betygssteg. Detta i sig bör vara motivationsskapande och därigenom positivt påverka utbildningsformens resultat och status. Verksamheten jämföras således med den verksamhet som bedrivs inom komvux och verksamhetens utbildningsuppdrag tydliggörs. Arbetsgruppen finner det rimligt att kriterier för tre av betygsstegen även bör kunna utarbetas för kursplanerna för Sfi.

Även bestämmelsen om att betyg inte ska sättas när läraren helt saknar underlag för att bedöma kunskaperna på grund av att eleven har omfattande frånvaro bör införas för Sfi. Även inom Sfi ska dock läraren utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper vid betygssättningen och beakta även sådana kunskaper som en elev tillägnat sig på annat sätt än genom den aktuella undervisningen. Detta är en fundamental utgångspunkt för att en validering som leder fram till betyg ska kunna göras inom ramen för en kurs och för att innehåll och arbetsätt ska kunna utformas utifrån den enskildes förkunskaper. Om läraren har visst bedömningsunderlag för en deltagare i en kurs ska således betyg sättas.

Arbetsgruppen vars uppdrag är att ta ställning till betygsskalan behandlar inte frågan om intyg i Sfi.

4.6.3 Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox)

Arbetsgruppens förslag: För särvox ska en betygsskala med stegen A–E användas, när betyg sätts. Högsta betyg ska vara A. Betygen betecknar godkända resultat. Betyg ska inte sättas på icke godkända resultat.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier. Dessa kriterier ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A. För att få dessa betyg måste kriterierna för det aktuella betyget vara uppfyllda i sin helhet.

Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

För den elev som inte kan få betyget E ska ett intyg om att eleven deltagit i kursen ges.

Den nya regleringen ska införas genom ändringar i förordningen om vuxenutbildning för utvecklingsstörda.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Vuxenutbildning för utvecklingsstörda, särsvux, består av grundläggande särsvux och gymnasial särsvux. Syftet med grundläggande särsvux är att ge vuxna som är utvecklingsstörda kunskaper och färdigheter som motsvarar dem som barn och unga kan få i den obligatoriska särskolan. I gymnasial särsvux ska vuxna utvecklingsstörda ges kunskaper och färdigheter motsvarande dem i gymnasiesärskolans nationella och specialutformade program. Inom den del av särsvux som motsvarar grundsärskolan och inom gymnasial särsvux sätts betyg på varje avslutad kurs eller delkurs. Som betyg används beteckningarna Godkänt och Väl godkänt. Den elev vars kunskaper inte uppfyller kriterierna för betyget Godkänt får ett intyg om att eleven deltagit i kursen. Arbetsgruppen föreslår att betygsskalans fem betygssteg för godkända resultat införs i särsvux, när betyg sätts. Inom den del av särsvux som motsvarar träningskolan sätts inte betyg. Arbetsgruppen lämnar därför inget förslag om träningskolan.

Särsvux ingår i likhet med komvux och sfi i det offentliga skolväsendet för vuxna, vilket innebär att inhämtande och utvecklande av kunskaper ska vara det centrala i verksamheten.

En övergripande princip är att särsvux ska vara så lik övriga motsvarande skolformer för vuxna som möjligt. Ett enhetligt system inom hela komvux bör innebära samma utgångspunkt för särsvux, dvs. att samma betygsskala används såväl i grundläggande särsvux som i gymnasial särsvux. Betygsskalans omfattning bör enligt arbetsgruppens bedömning även vara enhetlig inom de

olika skolformerna för personer med utvecklingsstörning, när betyg sätts.

Målgruppens komplexitet är ett skäl till arbetsgruppens förslag att endast den nya skalans fem godkända steg ska användas generellt i de utbildningar inom särsvux där betyg ges. Nuvarande bestämmelser som innebär att ett intyg om att den studerande deltagit i kursen utfärdas om en elev inte når upp till Godkänt bör även gälla i förhållande till betyget E. Att göra alla godkända steg tillgängliga för särsvux deltagare uppfattas på samma sätt som för eleverna i särskolan som en likvärdighetsfråga men kan också tjäna som ett incitament för ökad motivation. Fem godkända steg ger möjlighet att nyansera mer. Kunskapsutveckling kan ske i små steg och dessa steg kan då i högre grad än nu ge utslag med hjälp av fler betygssteg.

4.7 Betygsbestämmelser utanför skolformsförordningarna

De författningsförslag som arbetsgruppen lämnar har avgränsats till skolformsförordningarna.

Det finns dock bestämmelser i andra författningar som nämner dagens betygsbenämningar, t. ex. högskoleförordningen (1993:100), förordningen (SKOLFS 2000:135) om kursplaner för grundskolan, Statens skolverks föreskrifter (SKOLFS 2007:6) om betygskriterier i svenskundervisning för invandrare etc. Mot bakgrund av att arbetsgruppen inte föreslår något ikraftträdandedatum för de nya bestämmelserna – ett sådant datum är beroende av ändrade betygskriterier, utfallet av kommande uppdrag att se över kursplaner osv. – lämnar arbetsgruppen inte några författningsförslag i dessa delar. Dessa författningar får ändras när det slutligt har bestämts när den nya betygsskalan ska börja gälla.

5 Fortsatta insatser

5.1 Inledning

I följande kapitel redovisar arbetsgruppen sin bedömning av det fortsatta arbetet när det gäller den nya betygsskalan. Det finns även andra frågor som behöver beaktas i det fortsatta arbetet. Gruppen bedömer att nuvarande kursplaner behöver ses över. Vidare gör arbetsgruppen bedömningar vad gäller ikraftträdande av den nya betygsskalan och redovisar även sina förslag när det gäller insatser för implementering och kompetensutveckling.

5.2 Behov av reviderade kursplaner

Arbetsgruppens förslag: Den nya betygsskalan förutsätter nationella betygskriterier. Nuvarande kursplaner behöver därmed ses över. Statens skolverk bör ges i uppdrag att se över befintliga kursplaner och vid behov utarbeta nya.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen har i denna promemoria redogjort för sitt förslag till en ny betygsskala. En förändrad skala måste relateras till resultatet av andra statliga utredningar som kan komma att ha stor relevans i samband med den nya betygsskalans tillämpning. Tillämpningen av den nya betygsskalan förutsätter nationella betygskriterier för tre av de

fem betygsstegen. Nuvarande kursplaner behöver därmed ses över. Mot denna bakgrund bedömer arbetsgruppen att Skolverket bör ges i uppdrag att revidera eller utarbeta och föreslå nya kursplaner. Inom ramen för detta arbete bör ett fortsatt arbete med betygskriterier ingå.

5.3 Ikraftträdande

Arbetsgruppens förslag: Några ikraftträdande- och övergångsbestämmelser bör inte föreslås för de författningsförslag som anges i avsnitt 8.

Skälen för arbetsgruppens bedömning: Förslagen i kap 4 förutsätter att betygskriterier utarbetas för betygen A, C och E. Lämpligen sker detta i samband med det kursplanearbete som kommer att behövas till följd av andra aviserade förändringar i bland annat grundskolan, gymnasieskolan och gymnasial vuxenutbildning. Arbetsgruppen anser därför att det inte är lämpligt att nu lägga några förslag om ikraftträdande. Först när övriga reformer beslutats och Skolverket fått uppdrag att utarbeta reviderade kursplaner går det att bedöma när betygsskalan kan träda i kraft för respektive skolform.

5.4 Insatser för implementering och kompetensutveckling

Arbetsgruppens förslag: Långsiktiga och strategiska insatser för implementering och kompetensutveckling krävs. Lämplig skolmyndighet ges i uppdrag att föreslå insatser för implementering och kompetensutveckling.

Skälen för arbetsgruppens förslag: En viktig utgångspunkt för arbetsgruppens förslag till ny betygsskala är att det så långt som

möjligt ska bygga på den förtroenhetskunskap som finns inom skolväsendet i dag om det nuvarande betygssystemet och den nuvarande betygsskalan. Det är välbelagt att det tar lång tid innan nya betygssystem och betygsskalor har etablerats och vunnit nödvändig förståelse och förtroenhet hos dem som ska använda dem och hos övriga som det berör. Detta får också konsekvenser för kommande implementeringsinsatser.

Redan i budgetpropositionen för 2007 angav regeringen att betygen ska vara obligatoriska från årskurs 6. Den inriktningen gäller fortfarande. Att arbetsgruppen i detta avseende inte till alla delar har kunnat följa direktiven, innebär att några författningsförslag om när betyg tidigast ska sättas i grundskolan och motsvarande skolformer inte lämnats. Av detta följer att arbetsgruppen inte heller belyser behovet av insatser för implementering och kompetensutveckling för de lärargrupper i den obligatoriska skolan som tidigare inte har satt betyg. Införandet av en ny betygsskala måste ses i samband med aviserade reformer inom skolväsendet. Tidpunkten för när andra reformer inom skolväsendet träder i kraft kan komma att påverka behovet av vilka insatser för implementering och kompetensutveckling som blir aktuella. Arbetsgruppen beskriver därför mer generella utgångspunkter när det gäller dessa insatser. Arbetsgruppen bedömer att införandet av den nya betygsskalan inte kommer att vålla några större svårigheter för den stora grupp lärare som i dag sätter betyg. Däremot krävs det fortsatta insatser riktade till samtliga lärare och skolledare när det gäller systemkunskap i allmänhet. Även lärare och skolledare inom bland annat särskola och särvtux bedöms utgöra en målgrupp som kräver en större insats.

Det har konstaterats att det fortfarande finns brister i grundläggande förståelse och kunskap hos vissa lärargrupper beträffande det system de verkar i. Arbetsgruppen anser därför att informationsinsatser som gäller övergripande systemkunskap krävs i ett fortsatt långsiktigt och strategiskt kompetensutvecklingsarbete. Tid och möjligheter måste också fortsättningsvis skapas för skolväsendets personal att delta i ett långsiktigt och kontinuerligt arbete med bedömnings- och betygsfrågor kopp-

lade till den nya betygsskalan, till läroplans- och kursplanemål samt till den kunskapssyn i allmänhet som dessa bygger på samt för att skapa förståelse för bakgrunden till betygssättningen samt till styrsystemet i dess helhet.

Utvecklings- och stödinsatser som redan i dag görs av Skolverket, Myndigheten för Skolutveckling och Specialskolemyndigheten bör intensifieras och vidareutvecklas. Ytterligare strategier behöver utarbetas för hur det fortsatta arbetet med att stödja utvecklingen av bedömning och betygssättning ska utformas. Aktuella skolmyndigheter bör samverka med lärar- och rektorsutbildningar för att öka kunskapen om det betygssystem som gäller samt i det sammanhanget främja det pedagogiska samtalet. I all lärarutbildning måste ingå grundläggande kunskaper om och förståelse för det system som lärares bedömning och betygssättning utgår ifrån. All rektorsutbildning måste också klargöra rektors roll som en garant för att betygssättningen sker på ett likvärdigt och rättvist sätt. På skolhuvudmännen ligger ett ansvar att försäkra sig om att rutiner utarbetas för att en likvärdig och rättvis betygssättning äger rum i hela skolväsendet. Former bör utarbetas för att pedagogiska samtal och andra utvecklingsinsatser som en rättssäker betygssättning kräver ska komma till stånd.

Mot denna bakgrund föreslår arbetsgruppen att lämplig skolmyndighet ges i uppdrag att, med utgångspunkt i tidigare erfarenheter, föreslå insatser för implementering- och kompetensutveckling inför genomförandet av den nya betygsskalan. Det är också viktigt att lämplig myndighet ges i uppdrag att se över den nya betygsskalans tillämpning, funktion och genomslag. En sådan översyn bör, enligt gruppens bedömning, äga rum cirka fem år efter skalans införande.

Övriga överväganden

I arbetsgruppens förslag till ny betygsskala ingår att det utformas nationella betygskriterier för tre av de fem stegen: A, C och E, vilket korresponderar med dagens system med de undantag som

beskrivs i kap. 4. Det nya i förhållande till nuvarande system är att det kommer att finnas betygssteg som saknar betygs-kriterier, nämligen betygsstegen D och B. Lärarna kan i stor utsträckning själva utifrån sin professionalitet, med rimlig säkerhet bedöma vilka elevprestationer som uppfyller kriterierna för det närmast lägre betygssteget och till övervägande del för det närmast högre. Gruppen anser trots detta att lämplig skolmyndighet även i fortsättningen bör utarbeta bedömningsexempel som stöd för lärarens betygssättning. I synnerhet gäller detta för betygen B och D. För till exempel betyget D ska kriterierna för E vara uppfyllda i sin helhet och kriterierna för betyget C till övervägande del. Bedömningar av det här slaget är inget nytt för lärarna. De görs redan nu men i informella termer som till exempel G+ och VG-, som efter en sammanfattande bedömning av läraren antingen blir betyget Godkänt eller Väl godkänt.

När det nuvarande betygssystemet infördes fanns inga nationella betygs-kriterier för det högsta betyget Mycket väl godkänt, vilket vållade stor osäkerhet hos lärarna.⁵⁶ De hade visserligen en nedre gräns att utgå ifrån men saknade en övre gräns för de krav som kunde ställas. Efter några år utformades därför nationella kriterier också för Mycket väl godkänt. Arbetsgruppens bedömning är att en liknande situation inte behöver uppstå den här gången eftersom de betyg som saknar kriterier i den föreslagna sexgradiga skalan avgränsas av både ett högre och ett lägre betyg med angivna betygs-kriterier. Tolkningsutrymmet är därmed begränsat både uppåt och nedåt.

I den föreslagna betygsskalan ingår också ett betygssteg för icke godkänt resultat som föreslås gälla generellt i hela skolväsendet med några undantag. För den obligatoriska skolan sätts i dag inget underkänt betyg alls. Om eleven ännu ej har uppnått målen sätts inget betyg. Eleven får då ett skriftligt omdöme. Läraren har därmed också gjort en bedömning av elevens bristande måluppfyllelse. Det nya blir att det kommer att finnas ett specifikt betygsuttryck för det, betyget F. Därutöver föreslås

⁵⁶ Skolverkets Nyhetsbrev nr 22 (1997-05-26). *Skolverkets rapport 190*, Stockholm: Liber.

att om till följd av omfattande frånvaro underlag för bedömning helt saknas ska betyg inte sättas. Att inte sätta ett betyg är också en form av betygsbeslut som enligt förslaget dokumenteras med ett horisontellt streck i betygs katalogen. För gymnasieskolan gäller i dag betyget Icke godkänt. Om läraren på grund av en elevs frånvaro saknar underlag för bedömning av elevens kunskaper sätts inget betyg alls. Detta motsvarar väl den nya streckmarkeringen.

6 Ekonomiska konsekvenser

De förslag som presenteras i denna skrivelse innebär ett behov av omfattande insatser för implementering och kompetensutveckling. I kapitel 5 har arbetsgruppen redovisat generella utgångspunkter när det gäller förslag till sådana insatser.

Vad gäller informations- och kompetensutvecklingsinsatser bör dessa i huvudsak genomföras först efter att nya kursplaner och betygskriterier utarbetats och beslutats. Arbetsgruppen föreslår att lämplig skolmyndighet ges i uppdrag att föreslå mer konkreta implementeringsinsatser och belysa behov av kompetensutvecklingsinsatser. Utgångspunkten för uppdraget bör vara de av arbetsgruppen givna utgångspunkterna för insatser. Inom ramen för detta uppdrag bör ett omfattande samråd med berörda aktörer ske. Myndigheten bör även ge förslag på insatsernas omfattning och beräkna kostnaderna för genomförandet. Vidare bedömer arbetsgruppen att de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna och eventuellt reglering enligt den kommunala finansieringsprincipen bör redovisas avseende de förslag som gruppen lagt i denna promemoria. Enligt gruppens bedömning bör en sådan redovisning äga rum i samband med att regeringen lägger fram sitt förslag till riksdagen.

7 Förordningsregleringen

Arbetsgruppens förslag: Tidigare riksdagsbindningar bakom olika bestämmelser i de skilda skolformsförordningarna rörande betygssteg och betygsbenämningar inom det offentliga skolväsendet ska inte längre gälla.

Principerna bakom regeringens kommande förordningsreglering avseende betygssteg och betygsbenämningar inom det offentliga skolväsendet ska överlämnas till riksdagen för godkännande.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Betygsbestämmelserna i 1985 års skollag har sedan lagens tillkomst reformerats vid olika tillfällen, se t.ex. prop. 1994/95:85, bet. 1994/95:UbU6, rskr. 1995/96:136 när det gäller grundskolan och grundsärskolan samt prop. 1992/93:250, bet. 1993/94:UbU2, rskr. 1993/94:93 när det gäller gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Betygsbestämmelserna regleras i de olika skolformsförordningarna och är således formellt föreskrifter beslutade av regeringen, men de har dessförinnan underställts riksdagen för godkännande. Det har med andra ord uppstått ett system av s.k. riksdagsbindningar kring dessa bestämmelser inom det offentliga skolväsendet.

Förslagen i denna promemoria innebär ändringar av betygsbestämmelserna på en rad punkter. För att underlätta överskådligheten kring äldre riksdagsbindningar föreslås därför att samtliga

äldre riksdagsbindningar som behandlar betygssteg och betygsbenämningar hävs.

Betygsbestämmelserna har under lång tid reglerats i förordning med en bakomliggande riksdagsbindning. Regeringskansliet (Utbildnings- och kulturdepartementet) föreslog också i ett år 2005 remitterat utkast till lagrådsremiss avseende en ny skollag att betygsbestämmelserna skulle lagregleras. Regeringen bör därför i en kommande proposition förelägga riksdagen principerna bakom den nya förordningsregleringen avseende betygssteg och betygsbenämningar inom det offentliga skolväsendet för godkännande.

Omfattningen av riksdagsbindningarna blir i ett sådant läge oförändrad i förhållande till vad som gällt tidigare. Fördelen är att det blir lättare att bilda sig en uppfattning om i vilken utsträckning det finns riksdagsbindningar på detta område.

8 Författningsförslag

8.1 Förslag till förordning om ändring i grundskoleförordningen (1994:1194)

Regeringen föreskriver att 7 kap. 6–9 och 11–13 §§ grundskoleförordningen (1994:1194) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

	7 kap
	6 §¹
<i>Som betyg skall någon av följande beteckningar användas:</i>	<i>Betyg ska ges med någon av beteckningarna A–F. Högsta betyg är A. Betygen A–E betecknar godkända resultat.</i>
<i>Godkänt (G)</i>	
<i>Väl godkänt (VG)</i>	
<i>Mycket väl godkänt (MVG).</i>	<i>Om det till följd av frånvaro helt saknas underlag för</i>

¹ Senaste lydelse 2007:56.

bedömning av elevens kunskaper ska betyg inte sättas. Detta ska i betygskatalogen markeras med ett horisontellt streck.

7 §²

När betyg sätts innan ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats, *skall* de kunskaper bedömas som eleven inhämtat i ämnet eller ämnesblocket fram till och med den aktuella terminen.

Om en elev inte når upp till de mål som lokalt bestämts för ett ämne eller ämnesblock, skall betyg inte sättas i ämnet eller ämnesblocket.

När betyg sätts innan ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats, *ska* de kunskaper bedömas som eleven inhämtat i ämnet eller ämnesblocket fram till och med den aktuella terminen.

8 §³

När betyg sätts efter det att ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats, *skall* betyget bestämmas med hjälp av

1. de mål som eleverna enligt kursplanerna *skall* ha uppnått i grundskolan, och

2. de betygskriterier som har fastställts för ämnena och ämnesblocken.

Betyget Godkänt skall motsvara de mål som eleverna enligt kursplanerna skall ha uppnått i ämnena i slutet av det

När betyg sätts efter det att ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats, *ska* betyget bestämmas med hjälp av

1. de mål som eleverna enligt kursplanerna *ska* ha uppnått i grundskolan, och

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier. Kriterierna ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna

² Senaste lydelse 1999:683.

³ Senaste lydelse 2007:56.

nionde skolåret. Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier för betygen Väl godkänt och Mycket väl godkänt. Betygskriterierna skall precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för respektive betyg.

Om det finns särskilda skäl får läraren vid betygssättningen bortse från enstaka mål som eleven skall ha uppnått i slutet av det nionde skolåret. Med särskilda skäl avses funktionshinder eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven skall kunna nå ett visst mål.

som krävs för betygen E, C och A.

För att få något av betygen E, C eller A ska eleven ha kunskaper som uppfyller kriterierna för det aktuella betyget i sin helhet. Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

Betyget F innebär att elevens kunskaper inte uppfyller kriterierna för betyget E.

Om det finns särskilda skäl får läraren vid betygssättningen bortse från enstaka kriterier som eleven ska ha uppnått i slutet av det nionde skolåret. Med särskilda skäl avses funktionshinder eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst mål.

9 §⁴

Om en elev inte når upp till de mål i ett ämne som enligt kursplanen skall ha uppnåtts i

När en elev får betyget F ska ett skriftligt omdöme om elevens kunskapsutveckling i ämnet eller

⁴ Senaste lydelse 2003:124.

slutet av det nionde skolåret, skall betyg inte sättas i ämnet. Betyg skall inte heller sättas i ett ämnesblock om eleven inte når upp till målen i samtliga ämnen som ingår i ämnesblocket.

I fall som avses i första stycket skall ett skriftligt omdöme om elevens kunskapsutveckling i ämnet eller ämnesblocket ges. Av omdömet kan också framgå de stödåtgärder som har vidtagits.

Omdömet skall undertecknas av läraren.

ämnesblocket ges. Av omdömet kan också framgå de stödåtgärder som har vidtagits.

Omdömet ska undertecknas av läraren.

En elevs betyg skall antecknas i en betygskatalog. Beslut enligt 7 och 9 §§ att inte sätta betyg i ett ämne eller ett ämnesblock skall också antecknas i betygskatalogen. Av anteckningen skall det framgå om betyget har satts innan eller efter det att ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats.

Skriftliga omdömen enligt 9 § skall hållas samlade.

11 §⁵

En elevs betyg ska antecknas i en betygskatalog. Av anteckningen ska det framgå om betyget har satts innan eller efter det att ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats. I de fall en elev inte får betyg i ett ämne eller ämnesblock ska detta markeras i betygskatalogen på sätt som anges i 6 § andra stycket. I anslutning till en sådan streckmarkering ska redovisas vad som har gjorts för att eleven ska nå upp till kunskapsmålen.

Skriftliga omdömen enligt 9 § ska hållas samlade.

⁵ Senaste lydelse 1999:683.

12 §⁶

Terminsbetyg *skall* utfärdas vid slutet av varje termin i årskurs 8 och vid slutet av höstterminen i årskurs 9. Terminsbetyget *skall* innehålla det senast satta betyget i varje ämne. Det *skall* framgå om ämnet eller ämnesblocket har avslutats. Terminsbetyg *skall* inte utfärdas om eleven *skall* få ett slutbetyg enligt 13 §.

Rektorn eller den som rektorn bestämmer *skall* underteckna terminsbetyget.

Terminsbetyg *ska* utfärdas vid slutet av varje termin i årskurs 8 och vid slutet av höstterminen i årskurs 9. Terminsbetyget *ska* innehålla det senast satta betyget i varje ämne. *Även en sådan streckmarkering som avses i 6 § andra stycket ska framgå av betygsdokumentet.* Det *ska* framgå om ämnet eller ämnesblocket har avslutats. Terminsbetyg *ska* inte utfärdas om eleven *ska* få ett slutbetyg enligt 13 §.

Rektorn eller den som rektorn bestämmer *ska* underteckna terminsbetyget.

13 §⁷

Slutbetyg *skall* utfärdas när skolplikten upphör. En elev som efter skolpliktens upphörande har slutfört årskurs 9 har rätt att få ett nytt slutbetyg.

Slutbetyget *skall* innehålla uppgifter om den högsta årskurs eleven genomgått och om elevens senaste betyg i ämnen och ämnesblock. Betyg satta enligt 7 § *skall* inte ingå i

Slutbetyg *ska* utfärdas när skolplikten upphör. En elev som efter skolpliktens upphörande har slutfört årskurs 9 har rätt att få ett nytt slutbetyg.

Slutbetyget *ska* innehålla uppgifter om den högsta årskurs eleven genomgått och om elevens senaste betyg i ämnen och ämnesblock. *Även en sådan streckmarkering som*

⁶ Senaste lydelse 1999:683.

⁷ Senaste lydelse 1999:683.

slutbetyget. Till slutbetyget *skall* det i förekommande fall fogas sådana skriftliga omdömen som avses i 9 §.

Rektorn *skall* underteckna slutbetyget.

avses i 6 § andra stycket och som markeras i stället för det senaste betyget i ämnet eller ämnesblocket ska framgå av betygsdokumentet. Betyg satta enligt 7 § ska inte ingå i slutbetyget. Till slutbetyget ska det i förekommande fall fogas sådana skriftliga omdömen som avses i 9 §.

Rektorn ska underteckna slutbetyget.

Denna förordning träder i kraft den xx yy och tillämpas på...

8.2 Förslag till förordning om ändring i gymnasieförordningen (1992:394)

Regeringen föreskriver att 6 kap. 4 och 14 §§, 7 kap. 2–4, 6, 14 och 16 §§ samt 10 kap. 2 a § gymnasieförordningen (1992:394)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

6 kap.

4 §²

Övriga platser *skall* tilldelas de sökande med betygen som grund. Företräde mellan sökande bestäms efter ett meritvärde. Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg. Betygsvärdet för betygen fastställs enligt nedan:

Betyg	Betygsvärde
<i>Mycket väl godkänt (MVG)</i>	20
<i>Väl godkänt (VG)</i>	15
<i>Godkänt (G)</i>	10

En sökande som gått förberedande dansutbildning i grundskolan med jämkad timplan och därför fått färre än 16 betyg i sitt slutbetyg *skall* ändå få sitt meritvärde bestämt efter 16 betyg. Uppräkningen av meritvärdet *skall* göras i proportion till de betyg som eleven har fått.

En sökande som efter avslutad grundskoleutbildning eller motsvarande fått betyg i något av grundskolans ämnen efter

¹Förordningen omtryckt 1999:844.

² Senaste lydelse 2007:52.

prövning eller genom studier på ett individuellt program får vid urvalet tillgodoräkna sig betygsvärdet av detta betyg.

Föreslagen lydelse

6 kap.

4 §³

Övriga platser *ska* tilldelas de sökande med betygen som grund. Företräde mellan sökande bestäms efter ett meritvärde. Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg. Betygsvärdet för betygen fastställs enligt nedan:

Betyg	Betygsvärde
A	20
B	17,5
C	15
D	12,5
E	10
F	0

En sökande som gått förberedande dansutbildning i grundskolan med jämkad timplan och därför fått färre än 16 betyg i sitt slutbetyg *ska* ändå få sitt meritvärde bestämt efter 16 betyg. Uppräkningen av meritvärdet *ska* göras i proportion till de betyg som eleven har fått.

En sökande som efter avslutad grundskoleutbildning eller motsvarande fått betyg i något av grundskolans ämnen efter prövning eller genom studier på ett individuellt program får vid urvalet tillgodoräkna sig betygsvärdet av detta betyg.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

14 §⁴

³ Senaste lydelse 2007:52.

⁴ Senaste lydelse 2007:52.

Om en elev har uppenbara svårigheter att följa undervisningen på sitt studieprogram *skall* rektorn vidta de åtgärder som behövs för att eleven *skall* kunna fortsätta studierna i gymnasieskolan. Det *skall* då övervägas om eleven *skall* gå om en eller flera kurser, övergå till ett reducerat program eller ett annat nationellt program eller ett individuellt program.

Om en elev inte har fått *minst* betyget *Godkänt* på en kurs har eleven rätt att gå om kursen en gång. Har eleven slutfört en kurs två gånger och inte fått *minst* betyget *Godkänt* får rektorn besluta att eleven får gå om kursen ytterligare en gång, om det finns särskilda skäl.

Om en elev har fått betyget *Icke godkänt* på en stor andel av kurserna under ett läsår får rektorn, om det finns särskilda skäl, besluta att eleven får gå om också sådana kurser som eleven har fått *minst* betyget *Godkänt* på under läsåret.

En elev som inte har fått betyget *Godkänt* på sitt projektarbete har rätt att göra om det.

Om en elev har uppenbara svårigheter att följa undervisningen på sitt studieprogram *ska* rektorn vidta de åtgärder som behövs för att eleven *ska* kunna fortsätta studierna i gymnasieskolan. Det *ska* då övervägas om eleven *ska* gå om en eller flera kurser, övergå till ett reducerat program eller ett annat nationellt program eller ett individuellt program.

Om en elev inte har fått *lägst* betyget *E* på en kurs har eleven rätt att gå om kursen en gång. Har eleven slutfört en kurs två gånger och inte fått *lägst* betyget *E* får rektorn besluta att eleven får gå om kursen ytterligare en gång, om det finns särskilda skäl.

Om en elev har fått betyget *F* på en stor andel av kurserna under ett läsår får rektorn, om det finns särskilda skäl, besluta att eleven får gå om också sådana kurser som eleven har fått *lägst* betyget *E* på under läsåret.

En elev som inte har fått betyget *E* på sitt projektarbete har rätt att göra om det.

7 kap.

2 §⁵

Som betyg skall någon av följande beteckningar användas:

Icke godkänt (IG)

Godkänt (G)

Väl godkänt (VG)

Mycket väl godkänt (MVG).

Betyg ska ges med någon av beteckningarna A–F. Högsta betyg är A. Betygen A–E betecknar godkända resultat.

Om det till följd av frånvaro helt saknas underlag för bedömning av elevens kunskaper ska betyg inte sättas. Detta ska i betygskatalogen markeras med ett horisontellt streck.

3 §⁶

Betyg på avslutad kurs och efter en etapp skall sättas av läraren. Om ett betyg beror av två eller flera lärares bedömning och lärarna inte kan enas, skall betyget sättas av rektorn.

Betyg på projektarbete skall sättas av läraren i samråd med en medbedömare som har erfarenhet av det kunskapsområde som projektarbetet avser. Om läraren och medbedömaren inte kan enas, skall betyg sättas av rektorn.

Om läraren på grund av en elevs frånvaro saknar underlag

Betyg på avslutad kurs och efter en etapp ska sättas av läraren. Om ett betyg beror av två eller flera lärares bedömning och lärarna inte kan enas, ska betyget sättas av rektorn.

Betyg på projektarbete ska sättas av läraren i samråd med en medbedömare som har erfarenhet av det kunskapsområde som projektarbetet avser. Om läraren och medbedömaren inte kan enas, ska betyg sättas av rektorn.

⁵ Senaste lydelse 2007:52.

⁶ Senaste lydelse 2001:56

för bedömning av elevens kunskaper, skall betyg inte sättas.

4 §⁷

Det *skall* finnas betygskriterier för alla kurser som får förekomma i gymnasieskolan och för projektarbete. *Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier för andra kurser än lokala kurser och för projektarbete. Styrelsen för utbildningen fastställer betygskriterier för lokala kurser. Vid betygssättningen skall läraren använda dessa betygskriterier.*

Betygskriterierna *skall* precisera vilka kunskaper enligt kursplanen som krävs för att eleven skall få något av betygen Godkänt, Väl godkänt respektive Mycket väl godkänt.

Om det finns särskilda skäl, kan läraren bortse från enstaka betygskriterier eller från enstaka delar av betygskriterier. Med särskilda skäl avses funktionshinder eller andra personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör

Det *ska* finnas betygskriterier för alla kurser som får förekomma i gymnasieskolan och för projektarbete. *Vid betygssättningen ska läraren använda dessa betygskriterier. Styrelsen för utbildningen fastställer betygskriterier för lokala kurser. Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier för andra kurser än lokala kurser och för projektarbete.*

Betygskriterierna *ska* precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A.

För att få något av betygen E, C eller A ska eleven ha kunskaper som uppfyller kriterierna för det aktuella betyget i sin helhet. Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

⁷ Senaste lydelse 2007:641.

ett direkt hinder för eleven att uppfylla kraven för ett visst kriterium. De kriterier som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter *skall* dock alltid uppfyllas.

Betyget F innebär att elevens kunskaper inte uppfyller kriterierna för betyget E.

Om det finns särskilda skäl, kan läraren bortse från enstaka betygsriterier eller från enstaka delar av betygsriterier. Med särskilda skäl avses funktionshinder eller andra personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för eleven att uppfylla kraven för ett visst kriterium. De kriterier som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter *ska* dock alltid uppfyllas.

Betygen för samtliga elever *skall* föras i en betygskatalog. Betygskatalogen *skall* utgöra den officiella dokumentationen över de betyg som har satts. Rektorn ansvarar för att betygskatalogen förs. Betygen *skall* kunna sammanställas för varje enskild elev. *I betygskatalogen skall även antecknas de fall när betyg inte har satts enligt 3 § tredje stycket.*

Rektorn *skall* se till att

6 §⁸

Betygen för samtliga elever *ska* föras i en betygskatalog. Betygskatalogen *ska* utgöra den officiella dokumentationen över de betyg som har satts. Rektorn ansvarar för att betygskatalogen förs. Betygen *skall* kunna sammanställas för varje enskild elev. *I de fall en elev inte får betyg ska detta markeras i betygskatalogen på sätt som anges i 2 § andra stycket. I anslutning till en*

⁸ Senaste lydelse 2007:641.

eleverna informeras om rätten att få ett utdrag ur betygskatalogen i form av ett samlat betygsdokument.

sådan streckmarkering ska redovisas vad som har gjorts för att eleven ska nå upp till kunskapsmålen.

Rektorn *ska* se till att eleverna informeras om rätten att få ett utdrag ur betygskatalogen i form av ett samlat betygsdokument.

14 §⁹

Elever i gymnasieskolan har rätt att gå igenom prövning i alla kurser och det projektarbete som ingår i elevens individuella studieplan, om eleven inte tidigare har fått betyg på kursen eller på projektarbetet eller om eleven har fått betyget *Icke godkänt*. En elev som har läst en etapp av en kurs enligt 5 kap. 20 § har rätt att gå igenom prövning i de etapper av kursen som han eller hon saknar betyg i.

Elever i gymnasieskolan har rätt att gå igenom prövning i alla kurser och det projektarbete som ingår i elevens individuella studieplan, om eleven inte tidigare har fått betyg på kursen eller på projektarbetet eller om eleven har fått betyget *F*. En elev som har läst en etapp av en kurs enligt 5 kap. 20 § har rätt att gå igenom prövning i de etapper av kursen som han eller hon saknar betyg *i eller har fått betyget F i*.

Den som inte är elev i gymnasieskolan men som vill ha betyg därifrån har rätt att gå igenom prövning i alla kurser som får finnas på ett nationellt program. Denna rätt gäller också projektarbete.

Prövning får avläggas endast i en kommun eller ett landsting som anordnar den aktuella kursen eller, när det gäller

⁹ Senaste lydelse 2007:52.

projektarbete, utbildning inom det kunskapsområde som projektarbetet avser.

Statens skolverk får meddela närmare föreskrifter om provning.

16 §¹⁰

En elev som inte följt undervisningen i en kurs får, utan att eleven går igenom provning enligt 14 §, av rektorn ges betyget *Godkänt* på kursen, om

1. det av betyg, intyg eller liknande framgår att eleven genom studier i utlandet eller på annat sätt förvärvat sådana kunskaper som behövs för betyget *Godkänt*, och

2. kommunen eller landstinget anordnar kursen.

En elev som inte följt undervisningen i en kurs får, utan att eleven går igenom provning enligt 14 §, av rektorn ges betyget *E* på kursen, om

1. det av betyg, intyg eller liknande framgår att eleven genom studier i utlandet eller på annat sätt förvärvat sådana kunskaper som behövs för betyget *E*, och

10 kap.

2 a §¹¹

I 5 kap. 28 § skollagen (1985:1100) finns bestämmelser om vissa behörighetsvillkor för sökande till Rh-anpassad utbildning. Därutöver gäller att en sökande till ett nationellt eller specialutformat program *skall* ha *godkända betyg* från grundskolan i svenska alternativt svenska som

I 5 kap. 28 § skollagen (1985:1100) finns bestämmelser om vissa behörighetsvillkor för sökande till Rh-anpassad utbildning. Därutöver gäller att en sökande till ett nationellt eller specialutformat program *ska* ha *lägst betyget E* från grundskolan i svenska alternativt svenska som andraspråk, engelska och

¹⁰ Senaste lydelse 2007:52.

¹¹ Senaste lydelse 2002:138.

andraspråk, engelska och matematik eller på annat sätt
matematik eller på annat sätt förvärvat likvärdiga kunskaper.
förvärvat likvärdiga kunskaper.

Denna förordning träder i kraft den xx yy och tillämpas på...

8.3 Förslag till förordning om ändring i särskoleförordningen (1995:206)

Regeringen föreskriver i fråga om särskoleförordningen (1995:206)

dels att 7 kap. 5–7 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i förordningen närmast efter rubriken Utfärdande av terminsbetyg och slutbetyg m.m. i grundsärskolan ska införas en ny paragraf, 7 kap. 6 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

5 §¹

Som betyg skall någon av följande beteckningar användas: Godkänt (G) Vål godkänt (VG).

Betyg ska ges med någon av beteckningarna A–E. Högsta betyg är A. Betygen betecknar godkända resultat.

6 §²

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, *skall* de kunskaper bedömas som eleven skaffat sig i ämnet fram till och med den aktuella terminen.

När betyg sätts efter det att ett ämne har avslutats, *skall* elevens kunskaper bedömas i

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, *ska* de kunskaper bedömas som eleven skaffat sig i ämnet fram till och med den aktuella terminen.

När betyg sätts efter det att ett ämne har avslutats, *ska* elevens kunskaper bedömas i relation till den kravnivå som

¹ Senaste lydelse 2007:57.

² Senaste lydelse 2007:57.

relation till den kravnivå som anges i kursplanen.

Om en elev inte når upp till kraven för betyget *Godkänt* i ett ämne, skall betyg inte sättas i ämnet.

anges i kursplanen.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier. Kriterierna ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A.

För att få något av betygen E, C eller A ska eleven ha kunskaper som uppfyller kriterierna för det aktuella betyget i sin helhet. Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

Om en elev inte når upp till kraven för betyget *E* i ett ämne, ska betyg inte sättas i ämnet.

6 a §

En elevs betyg ska antecknas i en betygs katalog. Av anteckningen ska det framgå om betyget har satts innan eller efter det att ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats.

Omdömen enligt 2 § ska hållas samlade.

Föreskrifterna i 7 kap. 11–15, 18 och 19 §§ grundskoleförordningen (1994:1194) om *betygskatalog och utfärdande av terminsbetyg och slutbetyg skall tillämpas.*

7 §³

Föreskrifterna i 7 kap. 12–15, 18 och 19 §§ grundskoleförordningen (1994:1194) om utfärdande av terminsbetyg och slutbetyg *ska gälla i tillämpliga delar.*

Denna förordning träder i kraft den xx yy och tillämpas på...

³ Senaste lydelse 1999:685.

8.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan

Regeringen föreskriver att 7 kap. 2 och 4 §§ förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

2 §¹

Som betyg *skall* någon av beteckningarna *Godkänt (G)* och *Väl godkänt (VG)* användas. För den elev som inte *uppnår* betyget *Godkänt* utfärdas ett intyg om att eleven har deltagit i kursen.

Som betyg *ska* någon av beteckningarna *A–E* användas. *Högsta betyg är A. Betygen betecknar godkända resultat.* För den elev *vars kunskaper* inte *uppfyller* samtliga *kriterier* för betyget *E* utfärdas ett intyg om att eleven har deltagit i kursen.

4 §²

Det *skall* finnas betygskriterier för alla kurser som får finnas i gymnasiesärskolan. Statens skolverk får meddela

Det *ska* finnas betygskriterier för alla kurser som får finnas i gymnasiesärskolan. *Vid betygssättningen ska läraren*

¹ Senaste lydelse 2007:54.

² Senaste lydelse 2007:54.

föreskrifter om betygskriterier för andra kurser än lokala kurser. Styrelsen för utbildningen fastställer betygskriterier för lokala kurser. Vid betygssättningen skall läraren använda dessa betygskriterier

Betygskriterierna skall precisera vilka kunskaper enligt kursplanen som krävs för att få betyget Godkänt respektive Väl godkänt.

använda dessa betygskriterier. Styrelsen för utbildningen fastställer betygskriterier för lokala kurser. Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier för andra kurser än lokala kurser.

Betygskriterierna ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A.

För att få något av betygen E, C eller A ska eleven ha kunskaper som uppfyller kriterierna för det aktuella betyget i sin helhet. Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

Denna förordning träder i kraft den xx yy och tillämpas på...

8.5 Förslag till förordning om ändring i specialskoleförordningen (1995:401)

Regeringen föreskriver att 8 kap. 6–9 och 11–13 §§ specialskoleförordningen (1995:401) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

6 §¹

*Som betyg skall någon av följande beteckningar användas:
Godkänt (G)
Väl godkänt (VG)
Mycket väl godkänt (MVG).*

Betyg skall ges med någon av beteckningarna A–F. Högsta betyg är A. Betygen A–E betecknar godkända resultat..

Om det till följd av frånvaro helt saknas underlag för bedömning av elevens kunskaper ska betyg inte sättas. Detta ska i betygskatalogen markeras med ett horisontellt streck.

7 §²

När betyg sätts innan ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats, skall de kunskaper

När betyg sätts innan ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats, ska de kunskaper

¹ Senaste lydelse 2007:55.

² Senaste lydelse 1999:686.

bedömas som eleven inhämtat i ämnet eller ämnesblocket fram till och med den aktuella terminen.

Om en elev inte når upp till de mål som lokalt bestämts för ett ämne eller ämnesblock, skall betyg inte sättas i ämnet eller ämnesblocket.

bedömas som eleven inhämtat i ämnet eller ämnesblocket fram till och med den aktuella terminen.

8 §³

När betyg sätts efter det att ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats, *skall* betyget bestämmas med hjälp av

1. de mål som eleverna enligt kursplanerna *skall* ha uppnått i specialsolan, och

2. de betygskriterier som har fastställts för ämnena och ämnesblocken.

Betyget Godkänt skall motsvara de mål som eleverna enligt kursplanerna skall ha uppnått i ämnena i slutet av det tionde skolåret. Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier för betygen Väl godkänt och Mycket väl godkänt. Betygskriterierna skall precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för respektive betyg.

Om det finns särskilda skäl får läraren vid

När betyg sätts efter det att ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats, *ska* betyget bestämmas med hjälp av

1. de mål som eleverna enligt kursplanerna *ska* ha uppnått i specialsolan, och

2. de betygskriterier som har fastställts för ämnena och ämnesblocken.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier. Kriterierna ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A.

För att få något av betygen E, C eller A ska eleven ha kunskaper som uppfyller kriterierna för det aktuella betyget i sin helhet. Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B

³ Senaste lydelse 2007:55.

betygssättningen bortse från enstaka *mål* som eleven *skall* ha uppnått i slutet av det tionde skolåret. Med särskilda skäl avses funktionshinder, utöver dövhet eller hörselskada, eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven skall kunna nå ett visst mål

innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

Betyget F innebär att elevens kunskaper inte uppfyller kriterierna för betyget E.

Om det finns särskilda skäl får läraren vid betygssättningen bortse från enstaka *kriterier* som eleven *ska* ha uppnått i slutet av det tionde skolåret. Med särskilda skäl avses funktionshinder, utöver dövhet eller hörselskada, eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven skall kunna nå ett visst mål

Om en elev inte når upp till de mål i ett ämne som enligt kursplanen skall ha uppnåtts i slutet av det tionde skolåret, skall betyg inte sättas i ämnet. Betyg skall inte heller sättas i ett ämnesblock om eleven inte når upp till målen i samtliga ämnen som ingår i ämnesblocket.

I fall som avses i första stycket skall ett skriftligt omdöme om elevens kunskapsutveckling i ämnet

9 §⁴

När en elev får betyget F ska ett skriftligt omdöme om elevens kunskapsutveckling i ämnet eller ämnesblocket ges. Av omdömet kan också framgå de stödåtgärder som har vidtagits.

Omdömet ska undertecknas av läraren.

⁴ Senaste lydelse 2003:125.

eller ämnesblocket ges. Av omdömet kan också framgå de stödåtgärder som har vidtagits.

Omdömet *skall* undertecknas av läraren.

11 §⁵

En elevs betyg *skall* antecknas i en betygskatalog. *Beslut enligt 7 och 9 §§ att inte sätta betyg i ett ämne eller ett ämnesblock skall också antecknas i betygskatalogen.* Av anteckningen *skall* det framgå om betyget har satts innan eller efter det att ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats.

Skriftliga omdömen enligt 9 § *skall* hållas samlade.

En elevs betyg *ska* antecknas i en betygskatalog. Av anteckningen *ska* det framgå om betyget har satts innan eller efter det att ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats.

I de fall en elev inte får betyg i ett ämne eller ämnesblock ska detta markeras i betygskatalogen på sätt som anges i 6 § andra stycket. I anslutning till en sådan streckmarkering ska redovisas vad som har gjorts för att eleven ska nå upp till kunskapsmålen.

Skriftliga omdömen enligt 9 § *ska* hållas samlade.

12 §⁶

Terminsbetyg *skall* utfärdas vid slutet av varje termin i årskurs 9 och vid slutet av höstterminen i årskurs 10. Terminsbetyget *skall* innehålla det senast satta betyget i varje ämne. Det *skall* framgå om ämnet eller ämnesblocket har

Terminsbetyg *ska* utfärdas vid slutet av varje termin i årskurs 9 och vid slutet av höstterminen i årskurs 10.

Terminsbetyget *ska* innehålla det senast satta betyget i varje ämne. Även en *sådan streckmarkering som avses*

⁵ Senaste lydelse 1999:686.

⁶ Senaste lydelse 1999:686.

avslutats. Terminsbetyg *skall* inte utfärdas om eleven *skall* få ett slutbetyg enligt 13 §.

Rektorn eller den som rektorn bestämmer *skall* underteckna terminsbetyget.

i 6 § andra stycket ska framgå av betygsdokumentet. Det ska framgå om ämnet eller ämnesblocket har avslutats. Terminsbetyg ska inte utfärdas om eleven ska få ett slutbetyg enligt 13 §.

Rektorn eller den som rektorn bestämmer *ska* underteckna terminsbetyget.

13 §⁷

Slutbetyg *skall* utfärdas när skolplikten upphör. En elev som efter skolpliktens upphörande har slutfört årskurs 10 har rätt att få ett nytt slutbetyg.

Slutbetyget *skall* innehålla uppgifter om den högsta årskurs eleven genomgått och om elevens senaste betyg i ämnen och ämnesblock. Betyg satta enligt 7 § *skall* inte ingå i slutbetyget. Till slutbetyget skall det i förekommande fall fogas sådana skriftliga omdömen som avses i 9 §.

Rektorn *skall* underteckna slutbetyget.

Slutbetyg *ska* utfärdas när skolplikten upphör. En elev som efter skolpliktens upphörande har slutfört årskurs 10 har rätt att få ett nytt slutbetyg.

Slutbetyget *ska* innehålla uppgifter om den högsta årskurs eleven genomgått och om elevens senaste betyg i ämnen och ämnesblock. *Även en sådan streckmarkering som avses i 6 § andra stycket och som markeras i stället för det senaste betyget i ämnet eller ämnesblocket ska framgå av betygsdokumentet.* Betyg satta enligt 7 § *ska* inte ingå i slutbetyget. Till slutbetyget skall det i förekommande fall fogas sådana skriftliga omdömen som avses i 9 §.

⁷ Senaste lydelse 1999:686.

Rektorn *ska* underteckna
slutbetyget.

Denna förordning träder i kraft den xx yy och tillämpas på...

8.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning

Regeringen föreskriver i fråga om förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning

dels 4 kap. 4 § skall upphöra att gälla

dels att 4 kap. 3, 6, 7, 9 och 16 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

3 §¹

Som betyg inom grundläggande vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning skall någon av följande beteckningar användas:

Icke godkänt (IG)

Godkänt (G)

Väl godkänt (VG).

Betyg inom grundläggande och gymnasial vuxenutbildning samt påbyggnadsutbildning ska ges med någon av beteckningarna A–F. Högsta betyg är A. Betygen A–E betecknar godkända resultat.

Om det till följd av frånvaro helt saknas underlag för bedömning av elevens kunskaper ska betyg inte sättas. Detta ska i betygskatalogen markeras med ett horisontellt streck.

¹ Senaste lydelse 2006:1277.

6 §²

Det *skall* finnas betygskriterier för sådana kurser som enligt 1 § *skall* betygssättas och för projektarbete. *Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier för nationella kurser och för projektarbete. Styrelsen för utbildningen fastställer betygskriterier för lokala kurser. Vid betygssättningen skall läraren använda dessa betygskriterier.*

Betygskriterierna *skall* precisera vilka kunskaper som *krävs enligt kursplanen för att deltagaren skall få betygen Godkänt eller Väl godkänt samt för kurser och projektarbete inom gymnasial vuxenutbildning även betyget Mycket väl godkänt.*

Lärarna bör använda nationellt fastställda prov som ett hjälpmedel för att bedömningsgrunderna *skall* bli så enhetliga som möjligt över landet. Skolverket får meddela föreskrifter om de nationella proven. Skolverket beslutar också om utformningen av proven.

Det *ska* finnas betygskriterier för sådana kurser som enligt 1 § *ska* betygssättas och för projektarbete. *Vid betygssättningen ska läraren använda dessa betygskriterier. Styrelsen för utbildningen fastställer betygskriterier för lokala kurser. Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier för andra kurser än lokala kurser samt för projektarbete.*

Betygskriterierna *ska* precisera vilka kunskaper *enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A.*

För att få något av betygen E, C eller A ska eleven ha kunskaper som uppfyller kriterierna för det aktuella betyget i sin helhet. Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

Betyget F innebär att elevens kunskaper inte uppfyller kriterierna för betyget E.

Lärarna bör använda

² Senaste lydelse 2006:1277.

nationellt fastställda prov som ett hjälpmedel för att bedömningsgrunderna *ska* bli så enhetliga som möjligt över landet. Skolverket får meddela föreskrifter om de nationella proven. Skolverket beslutar också om utformningen av proven.

7 §

En deltagares betyg *skall* antecknas i en betygskatalog. Betygen *skall* finnas samlade för varje enskild deltagare. Betygskatalogen *skall* utgöra den officiella dokumentationen över de betyg som har satts. Rektorn ansvarar för betygskatalogen.

En deltagares betyg *ska* antecknas i en betygskatalog. Betygen *ska* finnas samlade för varje enskild deltagare. *I de fall en elev inte får betyg ska detta markeras i betygskatalogen på sätt som anges i 3 § andra stycket.* Betygskatalogen *ska* utgöra den officiella dokumentationen över de betyg som har satts. Rektorn ansvarar för betygskatalogen.

9 §³

Den som har fått *minst* betyget *Godkänt* i den grundläggande vuxenutbildningens samtliga kärnämnen *skall* få slutbetyg från grundläggande vuxenutbildning.

Den som har fler betyg från grundläggande vuxen-

Den som har fått *lägst* betyget *E* i den grundläggande vuxenutbildningens samtliga kärnämnen *ska* få slutbetyg från grundläggande vuxenutbildning.

Den som har fler betyg från grundläggande vuxenutbildning än som avses i första stycket får

³ Senaste lydelse 2006:1277.

utbildning än som avses i första stycket får själv bestämma vilka övriga betyg som *skall* ingå i slutbetyget. I slutbetyget får dock inte betyg på en delkurs ingå om deltagaren har fått betyg på kursen i sin helhet.

I slutbetyget får betyg från kommunal vuxenutbildning och Nationellt centrum för flexibelt lärande tas in.

Ett betyg som har satts mer än åtta år före slutbetyget får bara tas in i slutbetyget om rektorn på grund av särskilda skäl medger det.

16 §⁴

Den som vill ha betyg från kommunal vuxenutbildning *skall* få genomgå prövning i alla kurser som får förekomma inom kommunal vuxenutbildning, utom orienteringskurser och individuella kurser, samt i projektarbete. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen eller projektarbetet. Den som är elev i gymnasieskolan får dock inte genomgå prövning i en kurs eller ett projektarbete, om eleven har fått *minst* betyget *Godkänt* på kursen eller projektarbetet.

Den som vill ha betyg från kommunal vuxenutbildning *ska* få genomgå prövning i alla kurser som får förekomma inom kommunal vuxenutbildning, utom orienteringskurser och individuella kurser, samt i projektarbete. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen eller projektarbetet. Den som är elev i gymnasieskolan får dock inte genomgå prövning i en kurs eller ett projektarbete, om eleven har fått *lägst* betyget *E* på kursen eller projektarbetet.

Prövning får göras endast i en kommun eller ett landsting som anordnar den aktuella kursen eller, när det gäller

⁴ Senaste lydelse 2006:1277.

projektarbete, utbildning inom det kunskapsområde som projektarbetet avser.

Statens skolverk får meddela ytterligare föreskrifter om prövning.

Denna förordning träder i kraft den xx yy och tillämpas på..

8.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda

Regeringen föreskriver att 4 kap. 1 a och 3 §§ förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

1 a §¹

Som betyg *skall* någon av beteckningarna *Godkänt (G)* och *Väl godkänt (VG)* användas. För den elev som inte *uppnår* betyget *Godkänt* utfärdas ett intyg om att eleven har deltagit i kursen.

Som betyg *ska* någon av beteckningarna *A–E* användas. *Högsta betyg är A. Betygen betecknar godkända resultat.* För den elev *vars kunskaper inte uppfyller samtliga kriterier för betyget E* utfärdas ett intyg om att eleven har deltagit i kursen.

3 §²

Betyg *skall* sättas av läraren. Om ett betyg beror på två eller flera lärares bedömning och lärarna inte kan enas, *skall* betyget sättas av rektorn.

Betyg *ska* sättas av läraren. Om ett betyg beror på två eller flera lärares bedömning och lärarna inte kan enas, *ska* betyget sättas av rektorn.

¹ Senaste lydelse 2006:1197.

² Senaste lydelse 2006:1197.

Betygskriterier *skall* finnas för varje kurs. *Kriterierna skall precisera vilka kunskaper enligt kursplanen som krävs för att eleven skall få betyget Godkänt. Inom gymnasial särvox skall även betygskriterier för betyget Väl godkänt finnas. I betygskriterierna kan även grund för bedömning ingå.*

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier för andra kurser än lokala kurser. Styrelsen för utbildningen fastställer betygskriterier för lokala kurser. Vid betygssättningen skall läraren som stöd använda dessa betygskriterier.

Betygskriterier *ska* finnas för varje kurs. *Vid betygssättningen ska läraren använda dessa betygskriterier. Styrelsen för utbildningen fastställer betygskriterier för lokala kurser. Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier för andra kurser än lokala kurser.*

Betygskriterierna ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för betygen E, C och A.

För att få något av betygen E, C eller A ska eleven ha kunskaper som uppfyller kriterierna för det aktuella betyget i sin helhet. Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

Denna förordning träder i kraft den xx yy och tillämpas på...

8.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare

Regeringen föreskriver att 15–17 §§ förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

När en elev har avslutat kursen *skall* läraren sätta betyg. Som betyg *skall* någon av följande beteckningar användas:
Godkänt (G)
Väl godkänt (VG).

Föreslagen lydelse

15 §¹

När en elev har avslutat kursen *ska* läraren sätta betyg. Som betyg *ska* någon av beteckningarna A–F användas. Högsta betyg är A. Betygen A–E betecknar godkända resultat.

Om det till följd av frånvaro helt saknas underlag för bedömning av elevens kunskaper ska betyg inte sättas. Detta ska i betygskatalogen markeras med ett horisontellt streck.

16 §²

Läraren *skall* vid betygssättningen utnyttja all

Läraren *ska* vid betygssättningen utnyttja all

¹ Senaste lydelse 2006:529.

² Senaste lydelse 2006:529.

tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier som läraren *skall* använda vid betygssättningen.

Betygskriterierna skall precisera vilka kunskaper enligt kursplanen som krävs för att eleven *skall få* betygen *Godkänt* eller *Väl godkänt*.

Lärarna bör använda centralt fastställda prov som ett hjälpmedel för att bedömningsgrunderna *skall* bli så enhetliga som möjligt över landet. Sådana prov fastställs av Skolverket som också meddelar närmare föreskrifter om dem.

Om en elev *inte når upp till nivån* för betyget *Godkänt* *skall* läraren i ett intyg ange vad eleven kan i förhållande till kursens mål.

tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier som läraren *ska* använda vid betygssättningen. *Kriterierna ska* precisera vilka kunskaper enligt kursplanen som krävs för betygen *E, C och A*.

För att få något av betygen E, C eller A ska eleven ha kunskaper som uppfyller kriterierna för det aktuella betyget i sin helhet. Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del kriterierna för C är uppfyllda. Betyget B innebär att kriterierna för C och till övervägande del kriterierna för A är uppfyllda.

Betyget F innebär att elevens kunskaper inte uppfyller kriterierna för betyget E.

Lärarna bör använda centralt fastställda prov som ett hjälpmedel för att bedömningsgrunderna *ska* bli så enhetliga som möjligt över landet. Sådana prov fastställs av Skolverket som också meddelar närmare föreskrifter om dem.

Om en elev *får* betyget *F* *ska* läraren i ett intyg ange vad eleven kan i förhållande till kursens mål.

17 §

Elevernas betyg *skall* antecknas i en betygs katalog. Detsamma gäller uppgifterna i ett sådant intyg som avses i 16 § *fjärde* stycket. Betygs katalogen *skall* utgöra den officiella dokumentationen över de betyg som har satts och de intyg som har getts. Rektorn ansvarar för förändret av betygs katalogen.

Elevernas betyg *ska* antecknas i en betygs katalog. Detsamma gäller uppgifterna i ett sådant intyg som avses i 16 § *sjätte* stycket. *I de fall en elev inte får betyg ska detta markeras i betygs katalogen på sätt som anges i 15 § andra stycket.* Betygs katalogen *ska* utgöra den officiella dokumentationen över de betyg som har satts och de intyg som har getts. Rektorn ansvarar för förändret av betygs katalogen.

Elever har rätt att få ett betygsdokument som utvisar att de har slutfört kursen och det betyg eller intyg som de har fått. Betygsdokumentet utfärdas av rektorn.

Denna förordning träder i kraft den xx yy och tillämpas på...

**Bilaga till protokoll
2007-03-12 § 41****Bilaga 1 Sammanfattning av uppdraget**

En arbetsgrupp tillkallas med uppdrag att utreda och föreslå en betygsskala med flera steg än i dag för alla skolformer, där betyg skall sättas.

En utgångspunkt för gruppens arbete skall vara fem godkända betygssteg och ett eller två icke godkända steg. Därigenom blir skalan lik den sjugradiga ECTS-skalan¹ som huvudsakligen används som ett överföringsinstrument för tillgodoräknande av akademiska meriter inom EU:s utbildningsprogram Erasmus. Några svenska lärosäten använder en betygsskala som bygger på samma principer som ECTS. I Danmark har en liknande sjugradig skala beslutats för hela utbildningssystemet. Däremot är inte avsikten att i övrigt efterlikna ECTS, som är en relativ skala med en i förväg fastställd fördelning av betyg.

Ytterligare en utgångspunkt för gruppens arbete skall vara att betygssystemet även fortsättningsvis skall vara mål- och kunskapsrelaterat samt att betyg ges från och med höstterminen i årskurs 6 i grundskolan och grundsärskolan eller från och med höstterminen i årskurs 7 i specialskolan. I grundskolan skall därefter betyg ges vid varje terminsslut fram till och med vårterminen i årskurs 9 samt i specialskolan och i förekommande fall i grundsärskolan fram till och med vårterminen i årskurs 10.

Arbetsgruppen skall utreda och föreslå hur en sjugradig skala med fem godkända steg kan formuleras. Arbetsgruppen skall beskriva för- och nackdelar med att tillämpa en sådan sjugradig skala för varje skolform utifrån skolformens karaktär, mål och syfte samt visa hur skalans två icke-godkända steg i grundskolans terminsbetyg och i skolformer där terminsbetyg skall sättas,

¹ European Credit Transfer System.

tillsammans kan utgöra ett steg. Även konsekvenserna för antagningen till gymnasieskolan och eftergymnasial utbildning skall belysas. Vidare skall gruppen utarbeta förslag till hur den sjugradiga skalan närmare skall utformas, utarbeta en modell för bedömningskriterier anpassade till den nya betygsskalan, ge exempel på hur sådana kriterier kan utformas, föreslå implementeringsinsatser och belysa kompetensutvecklingsinsatser samt redovisa de ekonomiska konsekvenserna och förslag till finansiering av genomförandet av uppdraget. Arbetsgruppen skall även lämna de författningsförslag som behövs för att betyg enligt den nya betygsskalan skall kunna ges från och med höstterminen i årskurs 6 i grundskolan eller från och med höstterminen i årskurs 7 i specialskolan samt för att genomföra gruppens förslag i övrigt.

Arbetsgruppen skall redovisa sina överväganden och förslag senast den 15 oktober 2007.

Bakgrund

Tidigare betygsskalor inom det svenska utbildningsväsendet

Den 7-gradiga skalan A–C

Från tidigt 1900-tal fram till 1960-talet sattes betyg i svensk skola utifrån en sjugradig betygsskala; A, a, AB, Ba, B, BC och C, där BC och C innebar ej godkänd. Betygen ansågs fram till slutet av 1940-talet absoluta i den meningen att varje betygssteg angav ett visst mått av kunskaper. Enhetligheten i betygssystemet omfattade dock endast betygsbeteckningarna. Allmänna anvisningar eller målbeskrivningar för betygssättningen fanns inte, utan systemet byggde på oskrivna regler eller traditioner. Den enskilde läraren var relativt fri i sin bedömning, vilket ledde till att skilda principer för betygssättning tillämpades dels lärare emellan, dels mellan ämnen. För realskolans och gymnasiets del bidrog dock de nationella examensproven till att utveckla en gemensam måttstock.

Från år 1949 blev folkskolebetygen det urvalsinstrument som användes vid antagning till närmast högre utbildning. Betygens ökade betydelse innebar också krav på jämförbarhet. Folkskolans betygssystem gjordes därför grupprelaterat. Betyget Ba blev medelbetyg och skulle ange medelgoda kunskaper och cirka en tredjedel av eleverna skulle vara förtjänta av betyget Ba, en tredjedel skulle förtjäna lägre och en tredjedel högre betyg.

Det relativa betygssystemet 1–5

Vid grundskolans införande den 1 juli 1962 ersattes den sjugradiga bokstavsskalan med en femgradig sifferskala. Detta betygssystem var relativt eller grupprelaterat. Dess främsta syfte var att på ett systematiskt och tillförlitligt sätt rangordna eleverna för att garantera ett rättvist urval till studier vid gymnasium eller vid universitet och högskola. Betyg skulle fördelas enligt principen om normalfördelning för hela den population som läste ett visst ämne. Genom den nya läroplanen för grundskolan, Lgr 80, reducerades antalet betygstillfällen samtidigt som den procentuella fördelningen mellan olika betygssteg försvann.

Betygssystemet tillämpades inte alltid som det var tänkt och upplevdes därför som orättvist. En vanlig missuppfattning var att normal-fördelningen skulle gälla inom varje klass eller undervisningsgrupp. Eftersom betygen skulle fördelas enligt på förhand givna procentsatser innebar det att eleverna upplevde en konkurrenssituation som motverkade samarbete och samverkan. Detta stod i strid med läroplanens intentioner. Kritik riktades också mot att betygen inte gav någon information om en elevs kunskaper utan endast om dennes plats i rangordningen. Det relativa betygssystemet kom därmed att ifrågasättas. Diskussionen kom främst att handla om hur betygen skulle sättas snarare än vilken kunskap de skulle representera.

Mål- och kunskapsrelaterade betyg

Betygsberedningen föreslog i sitt betänkande Ett nytt betygssystem (SOU 1992:86) ett nytt mål- och

kunskapsrelaterat betygssystem, där elevernas kunskaper bedöms i relation till uppsatta kunskapsmål. Till stöd för bedömningen skulle också finnas betygskriterier. Regeringens förslag i propositionerna En ny läroplan för grundskolan och ett nytt betygssystem för grundskolan, sameskolan, specialskolan och den obligatoriska särskolan (prop. 1992/93:220) och Ny läroplan och ett nytt betygssystem för gymnasieskolan, komvux, gymnasiesärskolan och särsvux (prop. 1992/93:250) byggde på betygsberedningens förslag men avvek på vissa punkter från detta.

Riksdagens beslut (bet. 1993/94:UbU1, rskr. 1993/94:82 och bet. 1993/94:UbU2, rskr. 1993/94:93) innebar att målrelaterade betyg skulle införas i alla skolformer där betyg sätts, men med olika antal betygssteg. För grundskolan och specialskolan beslutades en sexgradig skala A–F samt för grundsärskolan en tregradig skala med betygsstegen Väl godkänd (VG), Godkänd (G) och Otillräckliga kunskaper (O). För gymnasieskolan samt den gymnasiala vuxenutbildningen beslutades den nuvarande fyrgradiga betygsskalan (Icke godkänd – IG, Godkänd – G, Väl godkänd – VG och Mycket väl godkänd – MVG). I grundläggande vuxenutbildning och påbyggnadsutbildningar inom kommunal vuxenutbildning (komvux) och i vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särsvux) förekom dock inte betyget Mycket väl godkänd. För gymnasiesärskolan beslutades en betygsskala med betygsstegen Godkänd (G) och Väl godkänd (VG).

Betygsberedningen föreslog en sexgradig skala för gymnasieskolans del, men regeringen frångick beredningens förslag på denna punkt med hänvisning till att förslaget inte var utformat för en kursutformad skola. Efter regeringsskiftet år 1994 ändrades det tidigare beslutade betygssystemet för det obligatoriska skolväsendet (prop. 1994/95:85). I grundskolan och specialskolan infördes samma skala som i gymnasieskolan med undantag för betyget Icke godkänd. Därutöver avskaffades år 1996 betyget Otillräckliga kunskaper i grundsärskolan (bet. 1995/96:UbU1).

De målrelaterade bokstavsbedygen infördes i de frivilliga skolformerna år 1994. I grundskolan infördes det nya bedygssystemet successivt i takt med att de nya kursplanerna började tillämpas och var helt genomfört läsåret 1997/98. De första målrelaterade slutbedygen utfärdades därmed i gymnasieskolan år 1997 och i grundskolan år 1998. I svenskundervisning för invandrare (sfi) infördes dagens bedygssystem år 1994 (prop. 1993/94:126, bet. 1993:94:UbU10, rskr 1993/94:341).

Dagens bedygssystem

Kursplanernas mål för ett ämne eller en kurs anger vilka kunskaper eleven skall utveckla och vilka mål han eller hon skall nå. Som stöd för bedygssättningen finns bedygskriterier som anger de kunskapskvaliteter eleven skall visa för att få ett visst bedygssteg. Bedygskriterier skall finnas för de godkända bedygsnivåerna. I den obligatoriska skolan utgör även målen som eleven skall ha uppnått i årskurs 9 kriterier för bedyget Godkänd. I vissa ämnen och utbildningar finns också nationella prov som stöd för lärares bedygssättning.

Bedygsskalan har fyra steg, MVG, VG, G och IG, men vilka steg som används varierar mellan skolformerna. I den obligatoriska skolan sätts bedyg endast om en elev når målen, dvs. IG förekommer inte i grundskolan. En elev som inte når målen i årskurs 9 har rätt att få ett skriftligt omdöme med en beskrivning av kunskapsutvecklingen i ämnet eller ämnesblocket. Inte heller i sarskolan, gymnasiesarskolan, sarsvux eller sfi sätts bedygen IG och MVG. I komvux finns inte MVG inom grundläggande vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning. Inom den del av sarsvux som motsvarar träningskolan sätts inte bedyg utan ett intyg utfärdas om att eleven deltagit i kursen. Bestämmelserna om när bedyg skall ges m.m. finns i huvudsak i olika skolformsförordningar men även i föreskrifter som beslutats av Statens skolverk. Bedygsbestämmelser är till stor del riksdagsbundna.

I propositionen Vissa frågor om vuxnas lärande m.m., (prop. 2005/06:148) föreslog regeringen att benämningen godkänd i de olika betygsstegen ersätts med godkänt i de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts. Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag (bet. 2005/06:UbU22, rskr. 2005/06:313). Avsikten är att den nya betygsbenämningen skall gälla för betyg som sätts efter den 1 juli 2007.

Betygsskalorna i våra nordiska grannländer

Det finns en mycket stor variationsrikedom i omvärlden när det gäller betygssättning, betygets utformning och betygets betydelse för övergång till högre studier. I Norden har betygsskalorna på senare tid förändrats i såväl Norge som Danmark.

I Finland får eleverna betyg enligt en skala 4–10, där betyget 4 är ”svaga kunskaper eller färdigheter”, dvs. underkänt. Skalan är således sjugradig. Nationella kriterier finns för betyget 8. Betygen skall enligt läroplanen sättas senast i årskurs 8. Det är vanligt att skolorna börjar använda betygsskalan i årskurs 5.

I Norge har nyligen införts en gemensam skala för grundskolan och gymnasieskolan, men den gäller inte för yrkesutbildningen. Betyg ges från årskurs 8 och med en sexgradig sifferskala 1–6, där betyget 1 är underkänt.

I Danmark skiftar man nu från en 10-stegsskala till en 7-gradig skala, som bygger på principerna i ECTS. ECTS är ett system för tilldelning och överföring av akademiska meriter mellan europeiska universitet och högskolor som deltar i EU:s utbildningsprogram Erasmus. ECTS består av ett poängsystem och en betygsskala som primärt används för att översätta nationella poäng och betyg mellan länder. Den danska skalan innebär fem godkända steg (12, 10, 7, 4, 02) och två underkända (00, -3). Skalan infördes i gymnasieskolan år 2006 och införs i övrig utbildning från nästa skolår. Betyg skall ges från årskurs 8 och i årskurs 7 beroende på när eleverna lämnar grundskolan.

Behovet av en utredning

En utgångspunkt i skolpolitiken är att skolan skall ge alla elever möjlighet att tillägna sig de kunskaper och utveckla de färdigheter som hon eller han behöver som en grund för att klara framtida studier och yrkesliv. Det är viktigt att det finns en väl fungerande uppföljning av elevernas lärande och att hem och skola har en levande dialog om elevens kunskapsutveckling. Betygen är ett av flera instrument för att möjliggöra detta. Det är därför viktigt att betyg sätts tidigare och på ett kvalitetssäkrat sätt. Betygsättning utgör myndighetsutövning, åtminstone när det gäller slutbetyg i grundskolan samt betyg i gymnasieskolan och i vuxenutbildningen, vilket ställer höga krav på stärkt likvärdighet och rättssäkerhet.

Regeringen har därför redan i budgetpropositionen för 2007 (prop. 2006/07:1, utg.omr. 16, s. 101) angett att den nuvarande betygsskalan har alltför få steg för att ge en korrekt bild av elevernas kunskaper och att antalet betygssteg därför skall vara fler. Vidare ansåg regeringen att betygen i den obligatoriska skolan skall ges tidigare än i dag och att betygen skall vara obligatoriska från och med årskurs 6. Betygen skall enligt regeringen även fortsättningsvis vara målrelaterade. Regeringen angav i budgetpropositionen att den avser att utreda dessa frågor. En betygsskala med fler steg än i dag bör för den enskilde eleven innebära en ökad tydlighet vad gäller bedömningen av kunskapsutvecklingen. För lärarna bör ett system med fler steg medföra en möjlighet till ökad precisering i bedömningen av elevernas kunskaper och graden av måluppfyllelse.

Några högskolor, eller delar av högskolor, avser att börja tillämpa en sjugradig betygsskala för att underlätta en översättning till ECTS-skalan och därmed den internationella rörligheten. Exempelvis har Stockholms universitet beslutat att för övriga utbildningar inom universitet införa en sjugradig skala från den 1 juli 2008. Denna skala innehåller fem godkända nivåer och två underkända, varav den ena nivån för underkänt innebär

”nästan godkänd”. I Danmark har som nämnts en liknande sjugradig skala beslutats för hela utbildningssystemet.

Uppdraget

En arbetsgrupp skall utreda och föreslå en betygsskala med fler steg än i dag för följande skolformer; grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan, sameskolan, kommunal vuxenutbildning (komvux) och vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) samt svenskundervisning för invandrare (sfi).

En utgångspunkt för gruppens arbete skall vara en skala med fem godkända betygssteg och ett eller två icke godkända steg. Därigenom blir skalan lik den sjugradiga ECTS-skalan som huvudsakligen används som ett överföringsinstrument för tillgodoräknande av akademiska meriter inom EU:s utbildningsprogram Erasmus. Däremot är avsikten inte att i övrigt efterlikna ECTS, som är en relativ skala med en i förväg fastställd fördelning av betyg. Gruppen skall pröva hur ECTS-skalan kan inspirera den nya betygsskalan. Därvid skall gruppen beakta att betygsskalan inte får innehålla två icke godkända steg när det gäller terminsbetyg i grundskolan och i skolformer där terminsbetyg skall sättas utan att icke godkänt skall vara ett sammanhållet betygssteg.

Ytterligare en utgångspunkt för gruppens arbete skall vara att betygssystemet även fortsättningsvis skall vara mål- och kunskapsrelaterat samt att betyg ges från och med höstterminen i årskurs 6 i grundskolan och grundsärskolan eller från och med höstterminen i årskurs 7 i specialskolan. I grundskolan skall därefter betyg ges vid varje terminsslut fram till och med vårterminen i årskurs 9 samt i specialskolan och i förekommande fall i grundsärskolan fram till och med vårterminen i årskurs 10. Betygsskalan skall bygga på och utgå från de mål som formulerats för ämnet, ämnesblocket, kursen, delkursen eller projektarbetet. Betygskriterier skall finnas som stöd för lärarens bedömning. Arbetsgruppen skall pröva om betygskriterier krävs

för vissa eller alla steg. En utgångspunkt skall även vara att samma skala för de fem godkända betygsstegen bör kunna användas i samtliga skolformer.

Arbetsgruppen skall utreda och föreslå hur en sjugradig skala med fem godkända steg kan formuleras. Arbetsgruppen skall beskriva för- och nackdelar med att tillämpa den sjugradiga skalan för varje skolform utifrån skolformens karaktär, mål och syfte. I detta sammanhang bör t.ex. övervägas huruvida det är lämpligt att använda två underkända steg i grundskolans slutbetyg. Vidare skall gruppen visa hur skalans två icke-godkända steg i grundskolans terminsbetyg och i skolformer där terminsbetyg skall sättas tillsammans kan utgöra ett steg och om vissa skolformer, såsom t.ex. särskolan och särsvux, bör omfattas av fem godkända steg. Även konsekvenserna för antagningen till gymnasieskolan och eftergymnasial utbildning skall belysas.

Vidare skall gruppen

- utarbeta förslag till hur den nya betygsskalan närmare skall utformas,
- utarbeta en modell för bedömningskriterier anpassade till den nya betygsskalan,
- ge exempel på hur sådana kriterier kan utformas och
- föreslå implementeringsinsatser samt belysa behovet av kompetensutvecklingsinsatser och då särskilt beakta dels att likvärdigheten och rättssäkerheten i betygssättningen skall öka, dels de lärargrupper i den obligatoriska skolan som tidigare inte har satt betyg, samt
- redovisa de ekonomiska konsekvenserna och förslag till finansiering av genomförandet av förslaget till ny betygsskala.

Arbetsgruppen skall även lämna de författningsförslag som behövs för att betyg enligt den nya betygsskalan skall kunna ges från och med höstterminen i årskurs 6 i grundskolan eller från och med höstterminen i årskurs 7 i specialskolan samt för att genomföra gruppens förslag i övrigt.

Genomförande av uppdraget

Arbetsgruppen skall i sitt arbete samverka med berörda myndigheter på skolområdet. Arbetsgruppen skall vidare samråda med andra utredningar och arbetsgrupper vars arbete kan ha betydelse för utredningens arbete, t.ex. Utredningen om mål och uppföljning i grundskolan m.m. (U 2006:02), Utredningen om en reformerad gymnasieskola (U 2007:01) och Skollagsberedningen (U 2006:E).

Arbetsgruppen skall samråda med företrädare för arbetslivet och samhället i övrigt samt med elevorganisationerna.

Arbetsgruppen skall i sitt arbete ta till vara kunskaper och erfarenheter från nordiska länder.

Redovisning av uppdraget

Arbetsgruppen skall redovisa sina överväganden och förslag i en tryckt departementspromemoria senast den 15 oktober 2007.

Bilaga 2 Referenser

Andersson, H. (1999). *Varför betyg? Historiskt och aktuellt om betygen*. Lund: Studentlitteratur.

Båth, S. (2006). *Kvalifikation och medborgarfostran. En studie om reformtexter avseende gymnasieskolans samhällsuppdrag*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik.

Cliffordsson, C. (2004). De målrelaterade betygens prognosförmåga. *Pedagogisk forskning i Sverige*. Årg. 9, nr. 2, s. 129-140.

Davidsson, L., Sjögren, B., & Werner, L. (1995). *Betyg: grundskola, gymnasieskola, komvux*. Stockholm: Fritzes.

Ds 1990:60. *Betygens effekter på undervisningen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Ds 1995:56. *Gymnasieskolan – en bred grund för högskolan*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Ds 2004:2. *Högre utbildning i utveckling. Bolognaprocessen i svensk belysning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

ECTS users' guide (2005). *European Credit Transfer and Accumulation System and the Diploma Supplement*. Directorate-General for Education and Culture. http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/ects/guide_en.html

Forskrift til opplæringslova (2006). www.lovdato.no.

Förordning om grundläggande utbildning 20.11.1998/852. www.finlex.fi.

Gymnasieförordning 6.11.1998/810. www.finlex.fi.

Henricsson, S-E. (1987). *Skolöverstyrelsens provverksamhet, en översikt 1965-1985. R 87:3*. Stockholm: Skolöverstyrelsen.

Husén, T & Härnqvist, K. (2000). *Begåvningsreserven*. Uppsala: Föreningen för svensk utbildningshistoria.

Högskoleverket (2003). Regeringsuppdraget med examensbilaga (Diploma Supplement), ECTS och Lissabonkonventionen-slutrapport.

Korp, H. (2003). *Kunskapsbedömning – hur, vad och varför*. Stockholm: Fritzes.

Korp, H (2006). *Lika chanser på gymnasiet? En studie om betyg, nationella prov och social reproduktion*. Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen.

Linde, G. (2003). *Kunskap och betyg*. Lund: Studentlitteratur.

Lundahl, C. (2006). *Viljan att veta vad andra vet. Kunskapsbedömning i tidigmodern, modern och senmodern skola*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Lysne, A. (2006). Assessment theory and practice of students' outcomes in the nordic countries. *Scandinavian Journal of Educational Research* Vol. 50, No 3, July 2006, pp. 327-359.

Marklund, S. (1987). *Skolsverige 1950 – 1975, Del 5 Läroplaner*. Stockholm: Skolöverstyrelsen och Utbildningsförlaget.

Ministry of Education, Science and Culture (2002). *The Educational System In Iceland*. <http://bella.mrn.stjr.is/utgafur/skolenska.pdf>.

Moseley, D., et al. (2005). *Frameworks for thinking. A Handbook for Teaching and Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.

Måhl, P. (1991). *Betyg – men på vad?* Stockholm: HLS förlag.

Måhl, P. (1998). *Vad krävs nu?* Stockholm: HLS förlag.

Regeringens proposition 1988/89:4. *Skolans utveckling och styrning*.

Regeringens proposition 1992/93:220. *En ny läroplan och ett nytt betygssystem för grundskolan, sameskolan, specialskolan och den obligatoriska särskolan*.

Regeringens proposition 1992/93:250. *En ny läroplan och ett nytt betygssystem för gymnasieskolan, komvux, gymnasiesärskolan och särvox*.

Regeringens propositioner 1992/93:220 och 1992/92:250 om nya läroplaner och nytt betygssystem, *Bilaga*.

Regeringens proposition 2004/05:162. *Ny värld – ny högskola*.

Riksrevisionen (2004). *Betyg med lika värde? – en granskning av statens insatser*. Stockholm: Riksrevisionen.

Selghed, B. (2004). *Ännu icke godkänt. Lärares sätt att erfara betygssystemet och dess tillämpning i yrkesutövningen*. Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen.

Selghed, B. (2006). *Betygen i skolan –kunskapssyn, bedömningsprinciper och lärarpraxis*. Stockholm: Liber.

Skolverket (1994). *Betygsboken*. Stockholm: Liber.

Skolverket (1995). *Betygsboken 2*. Stockholm: Liber.

Skolverket (1997) Nyhetsbrev nr 22 *Den nya läroplanen*.

Skolverket (1998). *Grundskola för bildning*. Stockholm: Liber.

Skolverket (2000). *Betygsättningen*. Stockholm: Liber.

Skolverket (2000). *Kommentarer till kursplaner och betygskriterier 2000, grundskolan*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2000). *Kursplaner och betygskriterier 2000, grundskolan*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2000). *Utbildning på entreprenad. Nationella kvalitetsgranskningar 2000*. Skolverkets rapport nr.190. Stockholm: Liber

Skolverket (2001). *Att organisera kunskap*. Stockholm: Liber.

Skolverket (2001). *Bedömning och betygssättning*. Stockholm: Liber.

Skolverket (2002). *Att bedöma eller döma*. Stockholm: Liber.

Skolverket (2002). *Betygsättningen i fristående skolor. Nationella kvalitetsgranskningar 2001-2002*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket och Gustavsson, B. (2002). *Vad är kunskap? En diskussion om praktisk och teoretisk kunskap*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2003). *Det nationella provsystemet – vad, varför och varthän?* Dnr. 01-2003:2038. Bilaga till Skolverkets svar på regeringsuppdrag avseende resultatinformation (U2003/2060/S).

Skolverket (2004). *Det nationella provsystemet i den målstyrda skolan*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2004). *Likvärdig bedömning och betygssättning. Allmänna råd och kommentarer*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2004). *Mellan myt och verklighet*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2007). *Attityder till skolan 2006*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2007). *Mål för alla*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2007). *Skolverkets lägesbedömning 2006*. Stockholm: Fritzes.

Skolöverstyrelsen (1971). *Betygssättning i grundskola och gymnasieskola*. Stockholm: Svenska utbildningsförlaget Liber AB.

Skolöverstyrelsen (1983). *Den eviga betygsfrågan*. Stockholm: Skolöverstyrelsen och Utbildningsförlaget.

SOU 1942:11. *Betygssättningen i folkskolan*. Betänkande av 1939 års betygsutredning.

SOU 1945:45. *Skolans betygssättning*. Betänkande av 1940 års skolutredning.

SOU 1961:30. *Grundskolan*. Betänkande av 1957 års skolberedning.

SOU 1963:42. *Ett nytt gymnasium*. Betänkande av 1960 års gymnasieutredning.

SOU 1977:9. *Betygen i skolan*. Betänkande av 1973 års betygsutredning. Stockholm: Liber

SOU 1981:96. *En reformerad gymnasieskola*. Ett principbetänkande av gymnasieutredningen.

SOU 1985:57. *Tillträde till högskolan*. Betänkande av 1983 års tillträdesutredning.

SOU 1992:59. "Läraryrket". *Prövning av principen för ett kunskapsrelaterat betygssystem*. Rapport från Betygsberedningen.

SOU 1992:86. *Ett nytt betygssystem*. Slutbetänkande av Betygsberedningen. Stockholm: Allmänna Förlaget.

SOU 1992:94. *Skola för bildning*. Huvudbetänkande av Läroplanskommittén. Stockholm: Allmänna Förlaget

SOU 1993:2. *Kursplaner för grundskolan*. Betänkande av Läroplanskommittén. Stockholm: Fritzes.

SOU 1995:71. *Behörighet och urval*. Delbetänkande av RUT 93.

SOU 1997:107. *Den nya gymnasieskolan – problem och möjligheter*. Betänkande av Kommittén för gymnasieskolans utveckling.

SOU 1997:121. *Skolfrågor – Om skola i en ny tid*. Slutbetänkande av Skolkommittén.

SOU 2002:120. *Åtta vägar till kunskap. En ny struktur för gymnasieskolan*. Slutbetänkande av Gymnasiekommittén 2000.

SOU 2004: 29. *Tre vägar till den öppna högskolan*. Betänkande av Tillträdesutredningen.

SOU 2007:28. *Tydliga mål och kunskapskrav i grundskolan. Förslag till nytt mål- och uppföljningssystem*. Betänkande från Utredningen om mål och uppföljning i grundskolan.

Tholin, J. (2006). *Att kunna klara sig i okänd natur*. Borås: Högskolan i Borås.

Tholin, J. (2006). *En rolig dans? Svenska skolors första tolkning av innebörden i lokala betygskriterier i tre ämnen för skolår åtta*. Borås: Högskolan i Borås.

Undervisningsministeriet (2004). *Betænkning om indforelse af en ny karakterskala til erstatning af 13-skalaen, afgivet af karakterkommissionen november 2004*. (Betænkning nr. 1453). <http://pub.uvm.dk/2004/karakterer/>.

Undervisningsministeriet (2007). *Gode råd til arbejdet med 7-trinsskalaen*. www.uvm.dk/nyskala.

Wikström, C. (2005). *Criterion-referenced measurement for educational evaluation and selection*. Umeå: Umeå universitet, Institutionen för beteendevetenskapliga mätningar.